

Het bloed van de Pelikaan (Nibelungenliedje)

Robin Hannelore

bron

Robin Hannelore, *Het bloed van de Pelikaan (Nibelungenliedje)*. Uitgeverij Heibrand, Turnhout
1991

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hann001bloe02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

1

Het ouderhuis is wit geschilderd. Naast de voordeur hangt een koperen plaat. De hulstboom in de voortuin is afzichtelijk oud. In plaats van te vertragen duw ik op het gaspedaal. De auto's staan op de parkeerplaatsen rond de kerk. Alleen de parkeergelegenheid voor invaliden is nog onbezet. Hier ongeveer was het graf van grootmoeder, ginder lag grootvader. Als ik uitstap, ruik ik de linden, de vlier en de liguster van het paradijs. Ik steek de straat over en duw de deur van 'De Pelikaan' open. Er zit slechts één gebruiker in de gelagkamer... volksvertegenwoordiger Brunau.

'Wat doe jij hier?' vraag ik verbouwereerd.

'Dienstbetoon,' zegt hij. 'Van zeven tot acht. Op zaterdag. En jij?'

'Ik werd hier een halve eeuw geleden geboren. Vandaag hebben de vijftigjarigen van Tendelo hun reünie.' Ik knik en glimlach naar de waardin. 'Zitten ze al in de zaal?'

'Ze zitten in de kerk,' zegt ze. 'Weet je niet dat er een mis is?'

Ik haal de gefotokopieerde brief voor de geest. Er stond zoveel op.

'Neen.'

'Kom, ga zitten en pak er eentje,' zegt Brunau. 'Ik wist niet dat jij van Tendelo was. Wanneer ging je hier weg?'

‘In 1960. Mijn vader werd toen benoemd tot gemeentesekretaris in Wittezande.’

‘Was hij hier ook gemeentesekretaris?’

‘Ja.’ Ik aarzel. ‘Ik denk dat ik toch maar naar de kerk ga...’

‘Er is nog een receptie in het gemeentehuis ook,’ zegt de waardin.

Ik geef Brunau een hand.

‘Maandag kom ik eens langs,’ zegt hij. ‘Ik heb nog een probleem...’

Ik wuif zijn probleem weg. Buiten ruikt het naar versgebakken brood. Ik had niet moeten komen. Wat ben ik hier verloren? Op het kerkpleintje staan twee oude vrouwen te wauwelen. Eén van hen draagt nog een neusdoek. Ze bekijken mij van kop tot teen. De kans dat ze mij herkennen is onbestaande. Ik ben hier in dertig jaar niet meer geweest. Ik schrik mij dan ook een aap als de vrouw met de neusdoek zegt: ‘Maar jij bent Thierry Onsea! Herken je me niet meer? Sabine! Sabine Verlooy... Ik heb bij jullie nog gediend...’

Ik herinner me de naam... amper. Maar ik knik en glimlach. ‘Ja, zeker. Hoe maak je het? Je ziet er goed uit!’

‘Hoe stellen je ouders het?’ wil ze weten.

‘Mama is dood,’ zeg ik. ‘Al bijna twintig jaar. Papa is hertrouwd.’

‘Och, God!’ zegt ze. ‘En jij? Ben jij getrouwd?’

‘Nee.’ Ik loop naar het portaal. ‘Tot genoegen!’ Ik voel dat ze me nakijken. Papa ging niet naar de kerk hier, althans niet voor zover ik weet. Er was iets gebeurd voordat ik er was, iets tussen hem en de pastoor. Het had iets te maken met de assurantie van de kerk, de pastorie en de parochiezaal. Papa had bijna het hele dorp verzekerd, maar de pastoor had een neef die verzekeringsagent was in Antwerpen. Hoe de burgemeester en de voorzitter van de kerkfabriek ook soebatten: het hielp geen moer. De pastoor had beton gegeten, zegden de mensen. Toen ik naar het kollege ging, was ik de sigaar. Elke dag moest ik

naar de mis gaan; 's zondags moest ik zelfs naar de vroegmis, de hoogmis en het lof. Deed ik dat niet, dan vertikte de pastoor het zijn handtekening op mijn misbriefje te plaatsen. Het gevolg was dat ik zelden of nooit kon voetballen met een van de jeugdelftallen van F.C. Tendelo. Dat zijn dingen die je niet vergeet. Olaerts heette de pastoor. Als hij nog leeft, is hij stokoud. Toen wij in Wittezande gingen wonen, werd papa eensklaps vroom. Hij stapte zelfs op in de processie, met een flambouw in de hand.

Het is een kleine kerk. Niet eens honderd vijftig zitplaatsen. Ongeveer een derde van de stoelen is bezet. De pastoor is aan zijn preek bezig. Hij heeft een kortgeknipt hoofd en draagt een zware hoornen bril, die telkens weer naar het puntje van zijn neus glijdt en die hij dan met een reflexbeweging op zijn plaats duwt. Hij heeft zichtbaar moeite met de lektuur van zijn tekst... 'En Libertus Bollen sneuvelde in 1963, in Zaïre. Hij was parachutist. Hij stierf als een held. In 1966 liet Julie Goossens het leven in het kraambed. En acht jaar geleden, in 1982, kwam Hendrik van Overloop om bij een auto-ongeval. Verleden jaar bezweek Marcel Ballings aan een hartinfarct. Van het lijden van Marcella Derkinderen was ik persoonlijk getuige... In het begin van dit jaar rukte een ongeneeslijke ziekte haar weg uit ons midden. De lichting van 1940, om het met een militaire term te zeggen, telt dus nog zevenentwintig leden: vijftien jongens en twaalf meisjes...' Op de tippen van mijn schoenen loop ik naar een lege zitplaats naast een pilaar. De pastoor neemt zijn bril af en kijkt een beetje verstoord naar mij, zodat bijna alle aanwezigen het hoofd omdraaien. Voilà! Nu weet iedereen dat ik te laat kwam. Ik haal opgelucht adem wanneer ik zit. Libertus Bollen is dus al zevenentwintig jaar dood. Ik wist het niet. Berre van de boswachter noemden wij hem. Hij was een aartsleugenaar. Ik moet wel een onnozel sulletje geweest zijn, want om de haverklap liet ik mij door hem in de maling nemen. Mama had niet graag dat ik met hem speelde... Tijdens

de oorlog hadden de Duitsers het kasteel opgeëist, ze hadden van de waterburcht een kinderkolonie gemaakt. Na de oorlog had de graaf het voorouderlijk slot niet meer willen betreden, zagezegd omdat daar onnoemelijke dingen gebeurd waren. Hij liet een villa bouwen en een reusachtig park met azalea's en rododendrons aanleggen. Berre en ik speelden in het kasteel. Ik herinner me nog de torens en de uitgesleten wenteltrappen die ernaartoe leidden. Ik ruik nog de schemergrauwe kelders, waarin beschimmelde kartonnen dozen, vermolmde planken, verfrommelde aardappelen en kolengruis lagen. Het zat er vol salamanders, draken in miniatuur. Buiten riepen altijd roeken, en soms hoorde je de schreeuw van een torenvalk. De gracht lag vol gele plompen, de sluiers van gele wilgen betoverden de rest van het water. Berre maakte me wijs dat de Duitsers bij hun aftocht al hun ammunitie in het water gegooid hadden. Het kostte mij bijna het leven, een nat pak, een zware bronchitis en verscheidene injecties met het priemdikke spuitje van dokter Buyens. En Berre wist ook een vossehol. Dagenlang lag ik daar met hem op de loer, maar ik zag uitsluitend konijnen. En hij wist ook een plaats aan de Krommebeek waar geregeld meisjes in hun bloterik kwamen baden. We zagen er alleen maar Seppe Dormael, die zo verminkt was door een bom dat hij niet durfde te zwemmen waar nog andere mensen kwamen. Gesneuveld in Zaïre dus. Als een held. Ook dat zal toch geen leugen zijn, zeker? Wie weet of hij niet onderdook in het oerwoud? Misschien liet hij zich kronen tot koning van de een of andere vooralsnog ongekende negerstam en leeft hij daar polygaam... Tersluiks merk ik dat er vanop de eerste rij iemand naar mij kijkt. Ik gebaar van kromme haas. Dat moet Margriet Hildersom zijn. Hete Margriet. Ze is een gezette vrouw geworden, maar ze heeft nog altijd die bijna onnatuurlijk fonkelende blauwzwarte haren. De man naast haar is kaal. Zij was het eerste meisje van onze leeftijd bij wie ons de borsten opvielen. En ze kon zo gloedvol kijken. En doen alsof iets niet

mocht. Ze was trouwens ook de eerste over wie het gerucht ging dat ze al écht neukte. Waarschijnlijk is ze allang grootmoeder. Haar moeder baatte het café ‘Het Tramstation’ uit. Het plein bij het tramstationnetje lag meestal vol stapels dennestammen. Als die opgeladen waren, konden we er voetballen met alles wat maar wilde rollen of bollen... Iedereen gaat te kommunie, ik niet. Nu kijk ik scherp toe, gespannen. Is ze er? Of niet? Het was niet de nostalgie die me naar hier dreef. Ik hoef me geen begoochelingen te maken. Diep in mij, achter al mijn gezichten, achter al mijn handen en achter al mijn woorden, leeft er iemand die Dominique Daubigny wil weerzien. Ze is er niet. Tendelo is haar beslist te min geworden. Wellicht heeft ze alleen maar even de neus opgehaald toen ze de brief las. Of misschien woont ze in Zuid-Afrika, of in Amerika, of in Zwitserland... Ik heb haar uit mijn geest gebannen, ik heb nooit nog naar haar gevraagd. Vele jaren heeft ze me geobsedeerd. Eigenlijk wilde ik vandaag de proef op de som. Ben ik haar echt vergeten? Is de betovering, de beheksing... voorgoed voorbij? Hoelang was zij niet de stoorzender in mijn leven? Jarenlang waren al mijn relatieproblemen aan haar te wijten... Plotseling is de mis gedaan. Twee nonnetjes, twee vroegere schooljuffrouwen en twee oud-onderwijzers nemen de bende op sleeptouw. Achter mijn rug hoor ik iemand bijna luidop fluisteren: ‘Dat is die dikke nek van de oud-sekretaris!’ Het deert mij niet. Ik was inderdaad de enige van de jongens die met schoenen naar school ging. De anderen droegen klompen, soms met gaten erin of stukken eraf of met ijzerdraadjes hersteld. En ik had een echt brandglas, echte bikkels, echte knickers... niet zo van die in de zon of op het komfoor gebakken lemen bolletjes... En mama wilde dat ik altijd beschaafd sprak en soms een beetje Frans. Ik moest spelen met kinderen van dezelfde stand. Zo was er maar één: Dominique Daubigny, de dochter van de rentmeester. Wat mijn mama niet wist, was dat de mama van Dominique ook wilde dat haar kind met

kinderen van dezelfde stand speelde... maar dat waren dan de kinderen van de graaf. Wat, op haar beurt, de gravin wilde, heb ik nooit geweten... Het kan me ook niet schelen. Ik voel dat ik genegeerd word. Aan mij heeft blijkbaar niemand wat te vragen of te vertellen. Het is gênant. Nu, ik kan altijd en overal opstappen; ik heb geen verplichtingen. Mijn bijdrage heb ik gegireerd.

Ha! Meester Tommelein wacht op me... ‘Wie we hier hebben!’ zegt hij. ‘De gemeentesekretaris van Wittezande, nietwaar? Je hebt dus de voetsporen van je vader gedrukt. Wel, wel...’ Hij drukt me de hand. Enfin, ik voel een schilferige beroering van mijn vingertoppen. ‘Wittezande... een provinciestad... dat is geen kattedepis. Je studeerde rechten, nietwaar?’

Ik schud verveeld het hoofd. ‘Bestuurswetenschappen.’ Hij hoeft niet te weten dat ik mijn derde jaar rechten overdeed, tevergeefs overigens. Hij hoeft zeker niet te weten dat Dominique Daubigny daar schuld aan had.

Hij humt enkele malen genoeglijk. ‘Het is toch een mooie traditie, nietwaar, hier in het dorp? Vijftig jaar... een halve eeuw. Dat kan tellen! Maar jullie waren een rustige klas, meen ik mij te herinneren. Oorlogskinderen, nietwaar? Die van 1939 waren andere Charels! Die hebben Tendelo verleden jaar op zijn kop gezet. Met de fanfare en zo... Iedereen was straalbezopen. André Goukens, de wegenbouwer, was bij hen. En Corneel Adams... je weet wel: die van “Hoogtewerken Adams”. Mannen met ping. De lichting van 1938 was al even rustig als die van jullie. Daar waren een pastoor, een broeder en een nonnetje bij. En die van 1937 telde dan weer vier onderwijsmensen... Aan hen komt trouwens de eer toe het startsein gegeven te hebben. Tendelo wist niet eens dat zij een reünie hadden. Een mooie traditie, ja... Ik kijk al benieuwd uit naar de mannen van 1941. René Jacobs was toch een fameus wielrenner, en Fernand Olbrechts werd toch een paar maal geselecteerd voor de nationale voetbalploeg. Ja, ja. Wie had ooit durven

denken dat uit een boerengat als Tendelo zoveel beroemdheden zouden voortkomen. Het schijnt dat de mannen van 1936 volgend jaar hun vijfenvijftigste verjaardag hier komen vieren. Zij misten hun kans in 1986...'

De man is nog altijd dezelfde praatvaar. Maar hij kon lesgeven... Hij nam ons mee naar zijn bijenkorven op de heide. Langs de Krommebeek liet hij ons graven naar fossielen. Wij hadden allemaal een herbariumcahier...

Het gemeentehuis van Tendelo dateert uit la belle époque. Het heeft iets protserigs over zich, maar vanbinnen is het knus. Hier was ik ooit thuis. In de raadzaal zien de moulures langs het hoge plafond zwart van het stof. De burgemeester draagt zijn sjerp. Ik ken hem niet. Hij lijkt mij een veertiger. Hij staat te praten met een dame die een mauve jurk en een dito hoed draagt. Wij mogen het guldenboek tekenen en krijgen een glaasje cider. Als ik voorbij de dame in het mauve drum, krijg ik een schok. Het is Dominique Daubigny! Ze is dus toch gekomen! Iemand duwt me in de rug. Mijn hand trilt als ze de pen vastneemt. Ik moet diep ademhalen. Als ik me weer opricht, kijk ik in het lachende gezicht van meester Rogiers. Hij leerde me lezen en schrijven. Alhoewel hij in mijn ogen iets weg had van God de Vader, noemde iedereen hem de Haarzak. 'Thierry, nietwaar?' glundert hij. 'Thierry Onsea... de beau garçon van de klas.'

Ik lach gevleid. 'Kom nu!'

'Toch! Toch!' houdt hij vol. 'Jij zult ze in je leven wel versierd hebben...'

'Ik ben niet gehuwd.'

Hij spert potsierlijk de ogen open. 'Je bent toch niet... van de verkeerde kant?'

'Neen.'

'De meesten van je vroegere klasgenoten hebben al kleinkinderen,' zegt hij.

Ik trek hem even terzijde. 'Heeft Dominique Daubigny ook

kleinkinderen?’

Hij kijkt mij een ogenblik scheel aan. ‘Wie is Dominique Daubigny?’

‘Dominique van de rentmeester. Je weet wel...’

‘Oh!’ zegt hij. ‘De rentmeester... Wanneer is die hier vertrokken? Dat moet in het begin van de jaren zestig geweest zijn... toen de oudste zoon van de graaf afgestudeerd was. Ik heb met hem nooit veel opgehad. Je weet toch nog wel dat die man alleen maar Frans sprak?’ Hij schudt even het hoofd alsof nu pas zijn frank valt. ‘Ja... Daar was een dochter van jullie leeftijd. Is die hier?’

‘Ze gaat net buiten.’

‘Oh? Die? Ik dacht dat zij een journaliste was. Ze heeft een fototoestel bij.’

‘Leven meester Van Campfort en meester Landuyt nog?’ wil ik weten.

‘Meester Landuyt nog wel,’ antwoordt hij, ‘maar de brave man is helemaal gaga.’ Hij brengt een hand voor zijn mond en fluistert: ‘Juffrouw Gerardine ginder óók hoor. Die vraagt aan iedereen of de oorlog nu nog niet gedaan is. Alleen op de nonnetjes krijgen de jaren geen vat. Zuster Juvenalis is negentig jaar, geloof ik.’ Hij neemt twee glazen cider van een schenkblad en duwt er me een in de hand.

Ik drink even en kijk door het raam. Dominique Daubigny staat in het midden van de straat te praten met Margriet Hildersom en haar kale man.

2

‘De Pelikaan’ heet het oudste café van Tendelo. De eerste uitbater moet een dichter geweest zijn. De pelikaan is de grootste van alle zwemvogels. De gehelmde pelikaan laat zijn jongen het voedsel uit zijn enorme bloedrode keelzak pikken. Wellicht daarom dachten de mensen vroeger dat hij zich in tijden van voedselschaarste de borst openpikte om de jongen met zijn bloed te voeden. Daarom zal hij dus voor de gelovigen wel gelden als zinnebeeld van de zelfopofferende liefde en van Christus. Maar ook voor de mohammedanen is hij een symbool van barmhartigheid. De overlevering vertelt dat de metselaars die de Kaäba te Mekka bouwden, kloegen dat ze niets konden uitvoeren van de dorst. Allah zond toen duizend pelikanen uit, die hun keelzakken met water vulden en dit aan de metselaars brachten... Dat vertelde papa mij toen ik voor meester Van Campfort een opstel moest schrijven over een oud gebouw in Tendelo. De meester had waarschijnlijk gedacht aan de kerk, of aan de molen, of aan het gemeentehuis... ‘Ik ben hier niet om de opstellen van jouw vader te corrigeren!’ riep hij woedend. ‘Schrijf dat maar eens tienmaal over.’ Elke zondagvoormiddag ging papa biljarten in ‘De Pelikaan’. Op een dag hoorde ik vertellen dat hij zijn keu had kapotgeslagen op het hoofd van meester Van Campfort. Iedereen in het dorp sprak er schande over, alleen

mama kwam het nooit aan de weet. Viermaal was ik primus van de klas, tweemaal was ik tweede: dat waren de jaren dat ik bij meester Van Campfort zat. Daarna zond papa mij naar het kollege. Het betekende dat ik de vierde graad in de gemeenteschool miste en dat ik stilaan vervreemde van mijn leeftijdgenoten...

Aan de ingang van de zaal word ik aangeklampt door een kleine dikkerd met een dasspeld vol briljanten. 'Ken je me niet meer, Thierry?' roept hij verongelijkt uit. 'Wies Boels! De zoon van de grootste diamantair van de streek! We hebben samen nog achter de meisjes gezeten!'

Ik herken hem, en ik herinner mij ook zijn vader. De Boelsen hadden de naam grote bluffers te zijn. Alhoewel ik er geen benul van heb over welke meisjes hij het heeft, mompel ik: 'Ja... ja.'

Hij neemt me vertrouwelijk bij de arm en fluistert: 'Ik verkoop je om het even welk juweel tegen de helft van de officiële prijs.'

Ik merk dat een gedeelte van zijn haar dof is en vermoed dat daar een toupetje zit. 'Ik zal het onthouden,' zeg ik, terwijl ik naast hem naar binnen glip. De keurig gedekte tafels staan in de vorm van een hoefijzer tegen elkaar. Kleurrijke guirlandes camoufleren een beetje het verval. Een goedlachse dame steekt een zilverkleurige kunstbloem in mijn knoopsgat en zoent me driemaal. Tegen de wanden staan enkele tafels met foto's erop. Dominique Daubigny staat met de pastoor te praten. Nog altijd heeft ze me geen blik waard geacht. Ik loop naar de tafels met de foto's uit de oude doos. Het pronkstuk is een vergrote fotokopie van een artikel over deze reünie in 'Het Kempenland', een publicitair weekblad. Het artikel is geïllustreerd met een foto van de klas, waarop ik niet voorkom en die dus klaarblijkelijk genomen werd in het zevende of achtste leerjaar. Tot mijn verbazing staat mijn naam toch in het onderschrift: Diederik Onsea... 'Thierry is een Franse naam!' zei

meester Van Campfort toen ik amper tien minuten bij hem in de klas zat. ‘Voor mij heet jij Diederik.’ Toen ik dat thuis vertelde, werd papa erg boos. ‘Van Campfort is altijd een flamingant geweest!’ schamperde hij. ‘Maar ik zal hem wel weten te vinden...’ En hij vond hem, zij het jaren later. Toen werd meester Van Campfort als onderwijzer geschorst door een inspecteur die een oude studiemakker van papa was en die bij elk bezoek aan de gemeenteschool van Tendelo bij ons kwam dineren. Die schorsing was overigens terecht, want meester Van Campfort besteedde in de klas meer tijd aan het loepen en sorteren van diamant dan aan het lesgeven. ‘Wanneer stierf meester Van Campfort?’ vraag ik aan Ferre Bruggeman, die nog altijd even ros is als vroeger. Hij is duidelijk een van de initiatiefnemers, want hij staat met een bundel papieren te zwaaien en te draaien. ‘Ha! Thierry!’ repliceert hij. ‘Meester Van Campfort?’ Hij trommelt met zijn papieren op mijn revers. ‘Tien jaar geleden verhing die zich. Het duurde een week voordat ze hem vonden. Apropos... Ik zit hier met vijf... celibatairs, zal ik maar zeggen, en met vier... muurbloempjes, zal ik maar zeggen... Mag ik je naast Line Herregots zetten?’

Ik knijp een paar maal verlegen in mijn neus. ‘Wie is Line Herregots?’

‘Allee!’ zegt hij verontwaardigd. ‘De dochter van de kleermaker! Kosteres, koorleidster en oude vrijster...’

‘Zet me maar naast Dominique Daubigny,’ zeg ik vrijpostig.

‘Nog altijd dezelfde snoeper, nietwaar?’ grijnst hij.

‘Ik heb Wim Cautereels nog niet gezien,’ zeg ik. ‘Zijn vader was onze tuinman...’

‘Jongen, zwijg me over die vent!’ stuift Ferre op. ‘Hij is ambulancier... ergens in Antwerpen. Het duurde een maand voordat ik hem vond. En weet je wat hij antwoordde toen ik hem vroeg of hij meedeed? Ik ken geen mens meer in dat boerengat, zei hij, ik ben daar niks verloren...’

‘Is hij de enige die ontbreekt?’ wil ik weten.

Ferre slaat nu met de bundel papieren tegen zijn kin. ‘Neen. Dré Oostervink hebben we niet kunnen vinden. Een zuster van hem vertelde me dat hij nog altijd niet terugkwam van een reis naar Moskou die hij in de helft van de jaren zeventig ondernam...’ Hij schudt het hoofd. ‘Enfin, jij zit dus naast Dominique van de rentmeester. Neel! Neel!’ Hij schiet op iemand anders toe.

Ik buig me weer over de foto's, over de tijd van de levertraan en de vitaminetabletten. De konstante op elke klasfoto is een wereldbol. Ik behoorde tot de grootsten van de klas; daarom stond ik telkens op de laatste rij, zodat het lijkt of ik ook klompen droeg én ook mijn neus afveegde met de mouw van mijn trui. Mijn hoofd was echter niet onder handen van de schapenscheerder geweest, dat is duidelijk. Er is nog een onderscheid: ik was de enige die niet lachte; op elke van de zes foto's kijk ik nors, argwanend, hautain. Het is waar dat ik onder de dorpsjongens geen echte vrienden had. Bij ons thuis, in de grote ommuurde tuin mocht alleen Dominique Daubigny komen spelen. Op de tuinmuren waren de bruine en groene scherven van kapotgeslagen flessen gemetseld. Het overtollige fruit mocht geraapt worden door grote gezinnen die mama uitkoos. Bij de meisjes is Dominique Daubigny het gemakkelijkst te herkennen: zij droeg de grootste strikken in het haar. Anderzijds was zij de tenerste. Bij de rentmeester was de nouvelle cuisine in de jaren vijftig al de gewoonste zaak van de wereld. Ik herinner mij ook de geur die Dominique altijd met zich meedroeg; lavendel moet het geweest zijn, en dat in een tijd dat de meeste meisjes niet eens wisten wat parfum was. Ik schrik op van een knal en een kurk die rakelings langs mijn hoofd vliegt. ‘Champagne van Gaston Teunen!’ roept Ferre Bruggeman. ‘Santé, Gaston!’ Gaston Teunen, van wie ik mij meen te herinneren dat zijn vader kolenboer was, heeft het uitzicht van een zwaargewicht op zijn retour. Dikke zweetdruppels parelen op zijn breed lachend en rood gezicht. ‘Die is nu écht rijk geworden

met het afbreken van kerken,' fluistert meester Tommelein me in het oor.

'Wordt dat dan zo goed betaald?' vraag ik verbouwereerd.

De meester snuift hoorbaar. 'Dat wordt helemaal niet betaald. Het is hem om het afbraakmateriaal te doen. Hoeveel villa's hij daarmee al gebouwd heeft, kan ik zelfs niet bij benadering schatten. Gaston en zijn vrouw maken elk jaar een reis rond de wereld...'

Wat hij nog fluistert, wordt overstemd door Ferre Bruggeman: 'Champagne van Wies Boels, mensen! Heeft iedereen een roemer? Santé, Wies!'

'Vijftig jaar en al rentenier,' zegt de meester vol ontzag.

'Ik dacht dat hij juwelier was,' zeg ik onthutst.

'Ja,' fluistert de meester, 'zwart... voor het plezier de mensen te kunnen kloten.'

Ferre Bruggeman duwt ook mij een roemer in de handen. De champagne is al uitgebruist. Tersluiks zoeken mijn ogen Dominique Daubigny. Ze heeft haar hoed afgenomen en staat ermee te draaien onder de neus van de pastoor. Haar benen zijn nog altijd rank... Op dat ogenblik ontstaat er een heftige woordenwisseling aan de tapkast, wat verder in de zaal. De amikale tête-à-têtes verstommen.

'Wedden dat ik meer geld bijheb dan jij?' roept Wies Boels met schelle stem.

'Ja, verdomme!' buldert Gaston Teunen.

'Op de toonbank!'

'Voor de dag ermee!'

Iedereen drumt naar de toonbank.

'Voilà! Vijftigduizend frank!' kraait Wies Boels.

'Voilà! Het dubbele!' brult Gaston Teunen.

'Dit mag allemaal op!'

'Dit óók!'

'Een rustig jaar, nietwaar?' zeg ik tot meester Tommelein.

'Ja...' aarzelt hij. 'Dat zegden wij, de onderwijzers, toch altijd

onder elkaar. Jarenlang noemden wij jullie het... luizenjaar. Toen jullie bij mij in de klas zaten, heb ik zeker honderd luizenkammen versleten. Nooit vergeet ik die deerniswekkende gezichtjes. Ik herinner me dat er ook bij waren met schurft. Als ik aan de schurftzalf denk, kokhals ik nog. Het was een mengsel van zwavel, marmervoeder, gele vaseline, zachte zeep en cade-olie. Jouw vader is vaak genoeg zijn beklag komen doen bij hoofdonderwijzer Landuyt. Precies of wij konden het helpen dat de hygiëne in die jaren beneden peil was.'

'Papa was geen gemakkelijk mens,' geef ik toe. 'Maar hij is ook altijd streng geweest voor zichzelf.' Met weemoed overweeg ik dat papa in zijn leven duizenden brieven schreef om mensen te helpen. Gratis. Hij kon vlammend protesteren, dwingend eisen, gezaghebbend dreigen... Hij wist bij wie hij moest aankloppen. En op de ministeries wisten ze dat ze hem niet met een kluitje in het riet konden sturen...

'De opvolger van je vader was een gatlikker,' zegt de meester.

Op dat ogenblik komt Line Herregots op hem toe met een ruiker rode rozen. Hij krijgt twee klapzoeenen, en vecht tegen de tranen. Met een schuin oog zie ik dat meester Rogiers in de bloemen gezet wordt door Dominique Daubigny. Een ogenblik mis ik haar hoed, maar dan zie ik dat de pastoor er beduusd mee staat te draaien. De twee nonnetjes en de twee schooljuffrouwen worden op hun beurt met bloemen bedacht door Ferre Bruggeman, Gaston Teunen, Wies Boels en Mon Hertoghs. Witte Hertoghs noemden wij hem vroeger. Hij zal nu wel anders heten, want zijn hoofd is zo kaal als een biljartbal. Het is vreemd dat er zoveel kaalkoppen onder mijn leeftijdgenoten voorkomen. Wellicht hebben de meesten hun haar versmacht met de baretten die in de jaren vijftig al evenzeer in de mode waren als de pofbroeken. Witte Hertoghs staat als een gek te lachen bij juffrouw Gerardine. Ferre Bruggeman moet hem op de rug kloppen. 'Juffrouw Gerardine heeft den-

kelijk aan Mon Hertoghs gevraagd of de oorlog nu nog niet gedaan is,' zegt meester Tommelein.

'Wat doet... Mon Hertoghs voor de kost?' wil ik weten.

'Aardbeienkweker,' zegt de meester. 'Weet je dat hij konstant zes Ghanezen in dienst heeft? Verleden jaar heeft hij een maand vastgezeten omdat hij een arbeidsinspekteur in het ziekenhuis had geklopt...'

Ferre Bruggeman is van voren in de zaal op het podium geklauterd. 'Aandacht, asjeblijft!' schreeuwt hij. 'Erwin Dezel, de lokale fotograaf, gaat ons vereeuwigen! Eerst de gouden vrouwen, zonder hun mannen, dan de gouden mannen, zonder hun vrouwen; vervolgens de gouden vrouwen én mannen samen; en uiteindelijk de hele bende.'

Meester Tommelein port me in de rug. 'Ferre kan het nogal zeggen, nietwaar? Hij is de eerste schepen én voorzitter van de kerkfabriek.'

Fotograaf Dezel lijkt zó uit een karikatuur te zijn weggelopen: hij heeft een vreemd gehoekt achterste en zijn schedel verdwijnt bijna helemaal achter zijn dubbelfocusbril. Met de gebaren van een operaregisseur zet hij de dames op hun plaats, vlak tegen het podium. Zijn imposante tas met rekwisieten heeft hij in het midden van de dansvloer geplaatst. Als hij met het fototoestel voor de neus de juiste gezichts- of invalshoek aan het zoeken is, stapt hij onverhoeds achteruit... tot tegen de tas. Het lijkt wel of hij op een bananeschil trapt... Hij poogt zijn evenwicht te herwinnen, loopt met korte dribbelpasjes achteruit, steekt met de linkerhand de camera in de lucht, ploft ruggelings op het plankier en slaakt een rauwe kreet. Met ontzetting kijkt hij naar zijn rechterarm: daar zit een rare knik in... 'Gebroken!' jankt hij. Iedereen wil hem overeind helpen, maar dat maakt de zaak nog erger. 'Zatlappen!' brult hij. Ferre Bruggeman slaagt er tenslotte in hem te ontzetten en hem naar buiten te leiden. Gelukkig blijkt de pastoor amateur-fotograaf te zijn. Hij hangt de hoed van Dominique Daubigny aan de tap-

kraan en laat zien hoe het moet. Wanneer wij ons opstellen voor de voorlaatste foto, poog ik in de buurt van Dominique te geraken. Het lijkt echter wel alsof ze mij ontvlucht. Voor de laatste foto wil ze zelfs niet meer poseren; integendeel, ze begint zelf foto's te nemen. Nog steeds heeft ze mij geen blik gegund. Ik moet weer denken aan vroeger... We waren misschien twaalf jaar. Het was kermis, en ik trok een beetje op met belhamel Neel Mans, haantje-de-voorste Oktaaf Brants en fantast Berre Bollen. Die mannen liepen de meisjes na en zeker hete Margriet en Wilde Finne. Op een bepaald ogenblik waren wij met ons zessen aan het stoeien op een paadje dat de Rode Hegjes heette. Finne Poortmans, een dochter van de fietsenmaker, was erin geslaagd een handvol rode aalbessen in mijn broekzak te steken. Ik joeg haar na langs een roggeveld... En toen, eensklaps, stonden Dominique en haar moeder voor mij. Ik bleef als aan de grond genageld staan. Wilde Finne gierde het uit. Met opgeheven hoofd stapten Dominique en haar moeder verder. Het duurde tot oudejaarsavond voordat Dominique weer met me wilde spreken. Intussentijd negeerde ze me volkomen. Eigenlijk zorgde die ervaring ervoor dat ik daarna heel wat kieskeuriger werd in de keuze van mijn speelgenoten. Die koppige stomheid of stomme koppigheid van Dominique zou trouwens een groot gedeelte van mijn jeugd konditioneren. Maar welke reden heeft ze nu om te doen alsof ik niet besta? Had ze erop gerekend dat ik niet zou komen? Dertig jaar is het geleden dat we elkaar nog zagen. Is ze misschien bang dat ik haar rekenschap zal vragen?

3

Als de deur van de keuken opengezet wordt, nemen de pastoor en de oude onderwijzers afscheid. Ze krijgen een ovationeel applaus. En dan begint Ferre Bruggeman de plaatsen aan te wijzen. Ik zit op een hoek, tegen de dansvloer, en met mijn rug naar de keuken en het toilet. Voordat ik kan protesteren zit er een vinnig mollig zwartje naast mij te giechelen. Zij blijkt de vrouw van Dries Lornoy te zijn. Dries was een zoon van de suisse. Met hem had ik vaak medelijden. Als we vrijaf hadden, moest hij een koe weiden op de wegbermen. Zijn gloedzwart haar glimt van de brillantine en hij draagt een ouderwetse kanten pochet. ‘Ken je mij niet meer?’ vraagt hij in onvervalst Antwerps. ‘Bij de Haarzak zat ik naast jou in de klas!’ Zijn vrouw schatert het uit, alsof ze een kolossale grap hoorde. ‘Dat is Gaby, mijn vrouw,’ stelt hij haar voor. Ik druk een onthutsend klein handje, dat schraperig en hard is van de ringen. ‘Wonen jullie nog in Tendelo?’ vraag ik beleefdheidshalve.

Mijn vraag moet wel zeer bespottelijk zijn, want ditmaal beginnen ze een duet te giechelen. ‘Wij hebben een supermarkt in Deurne,’ zegt Dries. Omdat ik zulke grote ogen trek, verduidelijkt hij: ‘De supermarkt “Rozic”. Gaby erfde de zaak van haar ouders. Ik begon bij hen te werken toen ik veertien jaar was...’

‘Jaren reed hij met de groentekar rond,’ voegt zijn vrouw eraan toe. ‘De mensen noemden hem Groene Dries.’

Een platter Antwerps dan die twee spreken, heb ik nooit gehoord. Als ik dat de hele avond moet verduren, word ik zot. Dries van de suisse... Hoe is het mogelijk? In het tweede leerjaar kon hij nog altijd maar één lettertje én één cijfertje schrijven: de o. Miljoenen o's heeft hij ooit geschreven. Wanneer hij tegenover mij wil gaan zitten, zeg ik: ‘Pardon! Die plaats is voorbehouden... Dominique Daubigny komt daar zitten.’

‘Oei! Oei! Groot volk!’ zegt Dries terwijl hij tegenover zijn vrouw plaatsneemt. ‘Wel, wie we daar hebben!’ vervolgt hij onmiddellijk. ‘De Neel, verdomme!’ Hij drukt de hand van Neel Mans, die aan de andere zijde van zijn vrouw zit. Neel ziet eruit als een verzopen kat. Met hem heb ik ooit eens gevochten, op leven en dood. We waren misschien elf jaar. Hij zei dat mijn vader een hoerenbok was. Hij zei dat iedereen wist dat mijn vader een affaire had met de moeder van Margriet Hildersom. Ik vloog hem in het haar en hij sloeg met het achterhoofd tegen de noteboom op de speelplaats. Een ogenblik bleef hij versuft liggen, maar toen sprong hij op en stortte hij zich op mij. We rolden over de grond en de andere kinderen stonden rond ons te joelen. Hij krabde en beet en bonkte met zijn hoofd op mijn neus. Toen ik op het punt stond te bezwijken onder zijn geweld, rukte meester Van Campfort ons uit elkaar. Hij moest weten waarom we gevochten hadden. ‘Hij zei dat papa een hoerenbok is,’ snotterde ik.

‘Dat is niet waar!’ griende Neel.

‘De waarheid mag gezegd worden,’ zei meester Van Campfort.

Omdat ik wist dat het verhaal mama ongelukkig zou maken en papa uitzinnig zou doen reageren, vertelde ik thuis niets. Pas veel later ontdekte ik dat mijn geheim voor mama gewoon maar oud nieuws was. Papa kon inderdaad niet zonder vrouwvolk en erg kieskeurig was hij niet.

Twee slordig opgedirkte en klaarblijkelijk al afgepeigerde gelegenhedster komen de garnalencocktails op tafel goochelen. ‘De witte wijn komt van ons,’ fluistert Gaby me in het oor, terwijl ze me onthutsend stevig in de bil knijpt. ‘We leverden hem tegen inkooprijis...’

‘En de rode wijn?’ wil ik weten.

‘We stelden een Bulgaarse cabernet sauvignon voor,’ zegt ze. ‘Tachtig frank de fles. 1986. Die was niet goed genoeg. De dame met die mauve jurk heeft voor Franse wijnen gezorgd. Exquis. Alsof een van die boeren hier het verschil zou proeven. Ze lijken nu al dolgedraaid.’

‘Ik rook het dat jij op komst was!’ roept Neel Mans tot een van de gelegenhedster.

Er was nog iemand anders op komst: Dominique Daubigny. Ze kijkt verstoord naar het verzopen gezicht van Neel. Ze heeft nog altijd een rank figuur en... bedoeïenenogen, zoals ik vroeger zei. ‘Dag, Thierry,’ zegt ze koel, terwijl ze me een benige hand reikt. Ze kijkt even wantrouwig naar het zitvlak van haar stoel, en gaat dan zitten.

Ik moet aan ‘Les Précieuses ridicules’ van Molière denken. Ik kook. Waar blijft ze die vervloekte eigendunk halen? Ze heeft nog dezelfde honingkleurige haren, alleen de pijpkrullen op haar schouders zijn verdwenen. Aan een gouden kettinkje om haar hals bengelt een in filigraan gevatte robijn. Aan de middenvinger van haar rechterhand zit een ring van witgoud met een briljant.

‘Hoe maak je het?’ vraag ik onwillekeurig.

Ze neigt het hoofd. ‘Wablieft?’

‘Is mevrouw intussen misschien gravin geworden?’ repliceer ik hatelijk.

Er parelt een zweetdruppel in het geultje van haar bovenlip. ‘Toch niet.’

‘Eet je garnalencocktail op!’ zegt Gaby, terwijl ze me weer in de bil knijpt. ‘Je zult de vitaminen kunnen gebruiken. We

maken er een wilde nacht van!’

‘En wat doe jij voor de kost, Thierry?’ vraagt Dries Lornoy vertrouwelijk. Zijn lippen zitten vol mayonaise, en ook de randen van zijn glas wijn zijn al zwaar bezwadderd.

‘Ik ben gemeentesekretaris,’ antwoord ik zacht. ‘In Wittezande.’

‘In Wittezande woont een tante van mij!’ taterd Gaby. ‘Je zult ze zeker kennen, want...’

Op dat ogenblik ontstaat er tumult aan de overkant van de zaal. Een man die klaarblijkelijk onverhoeds binnengekomen is, heeft een vrouw bij de haren van haar stoel gesleurd. ‘Hoer!’ roept hij. ‘Hoer! Hoer!’ De gesprekken verstommen. ‘Jullie denken toch niet dat die vent haar man is, zeker?’ roept de ziedende indringer. ‘Haar minnaar is het! De directeur van de school waar zij lesgeeft! De echtgenoten waren hier niet gevraagd, maakte zij me wijs. Maar nu is het gedaan, vuile teef! Vooruit! Naar huis!’ Voordat iemand de lef vindt te reageren, heeft de hoorndrager zijn overspelige eega uit de zaal gestoten en gesleept. Tegenover de lege plaats rijst bedeesd een lange man op. Hij haalt de schouders op, en weet met zijn houding geen blijf. Verontschuldigen stamelend schuifelt hij naar de deur.

‘Oef!’ zegt Dries Lornoy. ‘Wie had zoiets nu ooit van Bea Imbert durven denken? Ze vertelde me daarstraks dat ze al dertig jaar lesgeeft in Antwerpen. Ze stelde mij die lange wapper voor als haar man... Hoe is het mogelijk? Hoe is het mogelijk?’

Ik herinner me Bea Imbert nog slechts vaag. Ze was de dochter van de bakker, klein, dik, en onvoorstelbaar kwezelachtig. ‘De liefde kan mensen totaal omtoveren,’ zeg ik domweg. Dominique doet alsof er niets gebeurd of gezegd is. Dat maakt me weer kregel. Als mijn voet toevallig haar been beroert, schuif ik mijn stoel abrupt een halve meter achteruit. Omdat ik deze reactie zelf als kinderachtig ervaar, vraag ik: ‘Leven je ouders nog?’

‘Neen,’ antwoordt ze, zonder op te kijken. Een voor een pikt ze met haar vork de garnalen uit de sla.

‘Zijn ze allang dood?’

‘Ja.’

Ik drink mijn glas wijn in één teug leeg. De afdronk is zuur.

‘Waar woon je?’

‘In 's-Gravenwezel.’

‘In een villa?’

‘Ja.’

Haar lapidaire antwoorden ergeren me mateloos. ‘Wat heb ik je nu eigenlijk misdaan?’

De bedoeïenenogen kijken me vrank aan. ‘Niets. Waarom?’

‘Heb ik geen recht op wat meer openheid?’

Ze haalt de schouders op. ‘Wat wil je meer weten?’

‘Alles wat er na 1960 met jou gebeurd is.’

Ze glimlacht vaag. ‘Wat heeft jou belet naar mij te informeren?’

‘Verbittering,’ zeg ik gesmoord.

Haar mondhoeken zijn bleek nu. ‘De laatste maal dat wij bij elkaar waren, zei je dat je nog eerder zou zelfmoord plegen dan nog met mij te praten.’

‘Had ik daar soms geen gegronde reden toe?’

Haar antwoord gaat in een nieuw tumult verloren. Aan het andere einde van onze tafel is iemand aan het braken. Er wordt gegild en gevloekt. ‘Josse Talboom!’ meldt Neel Mans. ‘Ladderzat. Hij is nochtans bij de A.A. Hij heeft al zeker vijf huizen opgezopen. Hij heeft de graanhandel van zijn vader helemaal te gronde gericht...’

Ik herinner mij Josse Talboom als de kampioen van de oude kerkhofmuur. Niemand kon zo snel als hij over de arduinen dekstenen van die muur rennen. Hij had ook een spraakgebrek, zijn s-klanken hadden iets slurpends. De eega van Josse is schamel gekleed, ze is een leptosoom type. Terwijl ze haar zwijmelende man poogt mee te tronen, jammert ze: ‘Hij is al

aan het drinken sinds vanochtend. En nu al die cider, champagne, witte wijn... Hij kan er niet tegen. Help me even! Of hij kotst hier alles onder.’ Dominique legt haar vork neer en neemt het menu.

‘Als Yvonne hem nu naar bed krijgt, kan ze vanavond nog naar ‘Het Eiland Elba’, zegt Neel Mans opvallend luid.

“‘Het Eiland Elba?’” echoot Dries Lornoy. ‘Wat is dat?’

‘Het vroegere hotel “Mastbos”,’ antwoordt Neel. ‘Je weet wel: aan de weg naar Goorhoven. In “Het Eiland Elba” zitten konstant twintig tot dertig wijven - en je zou ervan verschieten wie! - aan de tapkast. Die wijven werken met opgestoken vingers: minimum twee, maximum tien. Die vingers moet je dan gewoon vermenigvuldigen met duizend. Yvonne steekt vier vingers op, weet je... Dat zou je haar niet aangeven, nietwaar? En dat op haar leeftijd...’

‘Gauw verdiend,’ zegt Gaby, terwijl ze me weer in de bil knijpt.

Dominique kijkt me koel aan. Geen spiertje in haar gelaat verraad haar afkeer van dergelijke praat. Ook vroeger kon een vreemde preutsheid haar plotseling van graniet maken.

Als de diensters met veel gekletter de soepborden op tafel plaatsen, bestijgt Ferre Bruggeman het podium. Hij gaat spechen, dat is duidelijk. ‘Gouden vrienden, gouden vriendinnen, én dames en heren die in de afglans van al dat goud mogen leven, van harte welkom!’ roept hij. ‘Het eerste wat wij ooit zagen, was de oorlog. Wij zijn de oorlogskinderen van Tendelo. Het klinkt een beetje triestig. Ons jaar was nochtans een goed jaar. Gaston Teunen wil dat mordicus bewijzen aan wie daar mocht aan twijfelen. Hij tikte tien flessen Vin de Vouvray uit 1940 op de kop. De wijngaarden van Vouvray liggen op de hellingen rond Tours, op de rotsen van tufsteen die de Loire omzomen. In zijn boek over de Loirewijnen schreef Pierre Bréjoux over deze wijn: “Zijn frisse druivesmaak doet den-

ken aan de geuren van rijpe kweeperen, amandelen, hazelnoten en acaciabloesems.”
 Onze hartelijke dank aan de milde sponsor! Ach, eigenlijk mogen we van geluk spreken dat we geboren werden in een dorp als Tendelo. Wie hier bleven wonen, zijn altijd content geweest. Hier kennen de mensen elkaar nog, waarderen ze elkaar, én helpen ze elkaar. Dat zijn waarden die velen moeten missen. Wie hier wegtrokken, zijn altijd met plezier teruggekomen. Dat is belangrijk: te weten dat je ergens altijd welkom bent, dat je ergens steeds geborgenheid en zoiets als... nestwarmte kunt terugvinden. Mensen die Abraham gezien hebben en dus wijs zijn, halen graag herinneringen op. Laten wij dat vandaag véél doen. Laten wij vanavond samen op zoek gaan naar de gouden middenweg van onze jeugd. Laten we proberen die weg in ons geheugen te prenten. Dan kunnen we later langs die weg samen van het aardse paradijsje dat Tendelo is naar het eeuwige paradijs trekken!’

Nog voordat het applaus losbarst, zegt Neel Mans verachtelijk: ‘Het is de Rosse Bruggeman in zijn bol geslagen dat hij schepen werd. Sedertdien wil hij altijd en overal een preek houden.’

‘Die vent is gek!’ fluistert Dominique vehement achter haar handen.

Ik kijk verbaasd op. ‘Wie? Ferre Bruggeman?’

‘Die vent met zijn Vin de Vouvray van 1940. Weet je wat dat is, wijn van een halve eeuw?’

‘Inkt?’ raad ik.

‘Hij zal wel getricheerd hebben met de etiketten,’ smaalt ze.

De aspergesoep lijptert. ‘Meester Tommelein vertelde mij daarstraks dat Gaston Teunen een expert is in het afbreken van kerken,’ zeg ik. ‘Hij zal ook al wel pastorieën afgebroken hebben. Wie weet wat hij allemaal in vergeten kelders heeft gevonden! En wie kerken kan afbreken, kan ook kastelen slopen...’

‘Weet je wie hier de dikste meneer is?’ gooit Neel Mans er wijsneuzig uit. ‘Nandje van Everbroeck. Zeker weten! Geen

blabla. Zie hem ginder maar zitten, tussen Line Herregots en Finne Poortmans. Nandje zegt niets, maar hij denkt veel. De asperges en het kalfsgebraad komen van hem, reken maar!’

‘Is Nandje aspergesteker geworden?’ vraag Dries Lornoy ongelovig.

‘Aspergesteker!’ roept Neel. ‘Ho! Ho! Veekoopman, ja! De grootste van de Kempen. Die asperges bracht hij gisteren mee uit Holland.’

Dries loost een zucht van ontzag. ‘En zeggen dat hij de jongste van dertien kinderen was. Zijn vader was aardappelboer. Is hij getrouwd met Finne Poortmans?’

Neel begint krochend te lachen. ‘Finne Poortmans heeft er al twee versleten. Haar huidige bijzit, de nieuwe fietsenmaker, had zo graag mee naar hier gekomen, maar hij mocht niet van haar. Neen! Nandje is wel slimmer... Nandje gaat naar “Het Eiland Elba”.’ Neel bukt zich over de tafel en fluistert: ‘Er komen daar ook homoboys...’

‘Wat zijn dat?’ wil Gaby weten.

‘Ken jij geen flikkers?’ vraagt Neel verbaasd.

‘Zéker!’ antwoordt Dries in haar plaats. ‘En jij, Neel? Wat doe jij? Biersteker? Jouw... oom verkocht vroeger het beste tafelbier van de wereld. Als het kermis was, mocht hij bij ons een krat afzetten.’

‘Stempelaar,’ zegt Neel. ‘Ik zit erop te wachten dat ze me een invaliditeitspensioen toekennen. Al meer dan tien jaar lig ik overhoop met de arbeidsinspekteur... Maar ik ben hier niet de enige dopper, weet je... Oktaaf Brants ginder stempelt ook al zeker vijf jaar. En die heeft geen hernia.’

‘En wat deed je voordat je... ziek werd?’ dringt Dries aan.

‘Diamantbewerker,’ zegt Neel, ‘en gemeentewerkman.’

4

‘Rotte bocht!’ roept iemand aan de overkant van de zaal.

‘Oorlogswijn!’ brult een ander.

‘Nu zie je het wel,’ zegt Dominique, waarna het wel lijkt of ze een lachje neuriet.

‘Wat?’ vraag ik verbaasd.

Ze kijkt me dedaigneus aan. ‘Die Vin de Vouvray van 1940 is kapot. Of anders heeft die... sponsor een flauwe grap willen uithalen.’

‘Ik hoorde dat jij voor exquisite Franse wijnen gezorgd hebt,’ zeg ik. ‘Is dat ook... sponsoring?’

Weer neuriet ze een lachje. ‘Ik drijf handel in wijnen. Het gemeentebestuur van Tendelo en ook de pastoor zijn goede klanten van mij.’

Onthutst kijk ik naar de vol-au-vent op mijn bord, die blijkbaar voor een reus gemaakt werd. Het bladerdeeg is verbrand, een zure walm stijgt op uit de ragoût. Hoe kunnen mensen die elkaar ooit zo na waren, zover uit elkaar groeien? Eigenlijk heb ik samen met haar de wereld ontdekt. Wij gingen samen lelietjes-van-dalen plukken aan de randen van het kasteelpark. Wij trokken samen op zoek naar braambessen. Evenmin als ik had zij een broer of zuster. Wij waren elkaars toeverlaat. Wij verraadden de geheimen van onze ouders aan elkaar. En al vroeg ont-

dekten wij dat wij ook lichamelijk elkaars aanvulling waren, veel te vroeg eigenlijk. Ik was er alleszins niet rijp voor. De dag dat zij mij het schaamhaar op haar venusberg toonde, was ik uren van de kaart. Weet zij het nog? Of behoort zij tot de mensen die gênante, nare en akelige ervaringen kunnen vergeten naar believen? Sedert de breuk tussen ons hebben stofwisselingprocessen onze lichamen totaal veranderd, maar er moet toch iets gebleven zijn in onze geesten: een vleugje vertedering, een tikkeltje weemoed, een greintje heimwee... Hoe kan ze daar zo kil, zo onverschillig, zo ontluisterend kritisch zitten?

‘Bij welke wijnhandelaar koopt de gemeente Wittezande haar wijnen?’ vraagt ze eensklaps tamelijk aanminnig.

‘Dat laat ik over aan mijn oudste klerk,’ antwoord ik. ‘Computers, zelfs reken- en schrijfmachines, maken hem tureluurs. Dus belast hij zich met de inkoop van alles en nog wat. Ik denk echter dat wij op onze recepties... erewijnen en nóg geestrijkere dranken schenken die geleverd werden door plaatselijke handelaars. Ik geloof zelfs dat er een beurtrol bestaat.’

‘En wat doet die... oudste klerk met zijn... percent?’

Ik ken de rotzooi met de percenten. Ik heb schepenen gekend die er rijk van werden. Daarom ben ik blij dat ik kan zeggen: ‘Mijn oudste klerk bedankt daarvoor, hij is een idealist.’

Ze voelt de spot en kijkt sip. ‘Er is niets oneerbaars aan het geven of krijgen van kommissielonen.’

‘Méén je dat?’ Plotseling bekruipt mij het onbehaaglijke gevoel dat ze naar hier gekomen is met commerciële doeleinden.

‘Ja.’ Op dat ogenblik krijgt ze het in de gaten dat de flessen rode wijn ruw en luidruchtig op tafel worden gezet. Ze staat gejaagd op en loopt naar Ferre Bruggeman.

We drinken een Saint-Emilion, Château Magdelaine, van 1984. Aan de overkant van de zaal wordt de ene dijenkletser na de andere verteld. Net als ik van mijn wijn wil drinken, springt een dame op. Met de handpalmen tegen de oren gedrukt holt ze naar de uitgang. De hilariteit waarvoor ze blijktbaar op

de vlucht slaat, is oorverdovend. Ferre Bruggeman is duidelijk boos. Hij vloekt, en loopt ook naar buiten. Dominique Daubigny gaat op zijn plaats zitten. Ik leun achterover op mijn stoel en vraag aan Neel Mans: ‘Wie is die vrouw?’

‘Valentine Volders,’ antwoordt hij. ‘Herinner jij je die niet meer? De dochter van de smid. Ze is gehuwd met een dokter. Maar die vent kon zich niet vrijmaken. Nu zie ik dat de Rosse Bruggeman haar naast Oktaaf Brants gezet had. Oktaaf Brants is het grootste varken van Tendelo. Twaalf stielen, dertien ongelukken. Zorgenkind van het OCMW. Hij heeft ooit zijn vrouw met vier kinderen aan de deur gezet. Als hij zat is, wordt hij zot. Ik ben er zeker van dat hij aan Valentine gevraagd heeft of ze straks niet mee naar “Het Eiland Elba” gaat...’

Omdat Gaby pijnlijk hard in mijn bil knijpt, richt ik mij op. ‘Maar jullie waren een rustige klas,’ zei meester Tommelein. ‘Oorlogskinderen... Het luizenjaar.’ Dominique zit druk te praten met de vrouw van Ferre Bruggeman. In ijltempo worden grote schotels gebrad in een krans van worteltjes, erwtjes, schorseneren, prinsessenboontjes en bloemkool op tafel geschoven. De kroketten zijn zwartbruin.

‘Als het zo doorgaat,’ zegt Dries Lornoy, ‘loopt het hier leeg voordat het middernacht is.’

‘Met seuten kunnen we niks doen!’ wijst Neel Mans hem terecht. ‘Die dochter van de rentmeester is toch ook een seut. Zie je dat niet?’

‘Wat is een seut?’ wil ik weten.

‘Een labberlut!’ zegt Neel.

‘Ben ik ook een seut, Neel?’ wil Gaby weten.

‘Neen, want anders mocht je niet naast mij zitten,’ zegt Neel. ‘Ik word ziek van preutse en schijnvrome vrouwen. En ik weet waarover ik praat. Vijftien jaar heb ik met zo'n eksemplaar in huis gezeten. Lisette van de maalder; je kent ze nog wel, Dries. Onze Neel van hier en onze Neel van daar, voor de buitenwereld, ja! Altijd hoofdpijn, én drie broeken over elkaar

aan haar kont. Ik dacht: dat zal wel normaal zijn, zij is nu eenmaal zo geschapen, misschien verandert ze door de jaren... Kom ik op een dag met rugpijn uit de diamantslijperij... en vind ik madame met Celle Ballings, mijn beste vriend nota bene, in bed... en dat zonder één broek aan.’ In één teug drinkt hij zijn glas wijn leeg. Hij trekt een vies gezicht en krocht. ‘Enfin, ze is gaan samenwonen met Celle Ballings... tot die verleden jaar een hartinfarct kreeg en stierf. Eigenlijk ben ik Celle dankbaar. Hij kreeg wat voor mij bedoeld was. Zeker weten!’

‘En bestaat de kans nu niet dat het tussen Lisette en jou weer goed komt?’ vraagt Dries naïef.

Neel verslikt zich in een denkbeeldig glas wijn. ‘Ben je getikt? Ik ben mijn leven nog niet moe. In “Het Eiland Elba” geraak ik véél goedkoper gesteld... Kijk! De Rosse Bruggeman is daar terug. Hij heeft zeker op zijn knieën voor madame van de dokter gezeten. Je hebt er geen idee van hoe die kruipt en slijmt om aan stemmen te geraken. Dat zou je hem vroeger niet nagegeven hebben, nietwaar? Of weet je niet meer dat hij altijd van die vieze zweren had op zijn knieën en enkels?’

‘Hij was de enige die de levertraan lustte die de meester ons uit dat tonnetje liet oplepelen,’ zegt Dries. ‘Mijn moeder zei altijd dat ze bij de schoenmaker soep kookten van oude pollevieën.’

‘De Rosse Bruggeman was toen al een voorbeeld,’ beaamt Neel. ‘En bidden dat hij kon! Ik heb nog geweten dat hij met een paar oude rakkers van het Marialegioen op stap ging om bij de mensen thuis de rozenkrans te bidden. Ik kende huisgezinnen waar 's avonds altijd iemand op de uitkijk stond... Als ze daar dan aanklopten, was alles stikdonker en hield zelfs de hond zijn adem in. Jaja... Misdienaar, orgeltrapper, leider van de kajotters, bode van de ziekenkas... eerste schepen én voorzitter van de kerkfabriek. Wat een carrière! Wie zei daar weer dat vroomheid niet loont?’ Juist als Dominique met een flauw glimlachje haar plaats weer inneemt, vervolgt Neel: ‘Ik zou

nu eindelijk toch eens iets fatsoenlijks willen drinken! Hebben ze hier geen bier? Ik word mottig van al die miswijn!’

Ik zie dat het gelaat van Dominique verstrakt. ‘Wijn moet je leren drinken,’ zeg ik.

‘Dat geloof ik graag!’ repliceert Neel. ‘Maar waar zou ik het geleerd hebben! Op oudejaarsavond dronken ze bij ons thuis fruitwijn van eigen makelij... zo zoet dat je er tandpijn van kreeg, of zo zuur dat je slokdarm en maag ineenkrompen. En voorname vrienden als de graaf, de rentmeester, de pastoor, de notaris, de dokter en de sekretaris hadden mijn ouders niet, zodat ze nooit op... visite konden gaan. Ze kwamen met die notabelen enkel in contact als er af te dokken viel. En dan werd er geen wijn gedronken.’

Dries kijkt verschrikt naar mij. Ik knipoog echter. Ik ben niet van zins na veertig jaar nog eens in de clinch te gaan met een Menapiër als Neel Mans. Waarom Neel Mans praat alsof zijn ouders geen nagel hadden om hun gat te krabben, is mij trouwens ook een raadsel. Zijn vader was diamantbewerker en zijn moeder diamantverstelster. Ze werkten bijna dag en nacht. Belastingen betaalden ze zeker niet. En de kinderen vlogen op veertienjarige leeftijd achter de molen... Als ik merk dat de bedoeïenenogen van Dominique even onderzoekend op mij rusten, vraag ik: ‘Ben jij gehuwd?’

Ze kijkt van me weg. ‘Ja.’

‘Kinderen?’

‘Twee.’

‘Kleinkinderen?’

‘Vier.’

Haar weigerige antwoorden ergeren me weer mateloos. ‘Mag ik nu echt niets méér weten?’

Ze proest even, minachtend. ‘Wat wil je meer weten?’

‘Is je man wijnhandelaar?’

Nu fronst ze het voorhoofd. ‘Burgerlijk ingenieur.’

‘Specialiteit?’

‘Mijnbouw.’

‘In Limburg?’

Ze schudt het hoofd. ‘Saoedi-Arabië.’ Ze drinkt van haar wijn, en poogt door de openstaande deur een glimp op te vangen van wat zich afspeelt in de keuken.

Ik kan me ternauwernood beheersen. ‘En?’ dring ik aan.

Ze kijkt me niet aan. ‘Wat?’

‘Wil jij niet weten of ik gehuwd ben?’

Weer neuriet ze dat hatelijk lachje. ‘Ik heb niet gezegd dat ik je naam zelfs niet meer wilde horen vernoemen. Ik heb niet gezegd dat je voor mij dood was. Ik heb jou niet in het gezicht geslagen. Draai de rollen nu alsjeblieft niet om.’

Ik zit perplex, ziek van onbehagen. ‘De wijn is goed,’ zeg ik uiteindelijk moeilijk, in een wellicht intuïtieve poging om iets goed te maken. ‘Eet jij niet?’

‘Ik heb geen trek,’ zegt ze. ‘Ga je gang.’

Tot mijn onthutsing is er op de schotels geen lapje vlees meer te bespeuren. Ik leg een stukje bloemkool op mijn bord en eet met lange tanden. Zovele dingen liggen op mijn lever. ‘Waarom drijft de vrouw van een burgerlijk ingenieur handel in wijnen?’

Ze staat gehaast op. ‘Je moet me ekskuseren, maar ik heb aan Dahlia Possemiers beloofd dat ik haar even vergezel tot bij haar thuis. Ze wil andere schoenen aandoen.’

‘Wie is Dahlia Possemiers?’

‘De vrouw van Ferre Bruggeman. Herinner jij je Dahlia van de wagenmaker niet meer?’ Zonder op mijn antwoord te wachten draait ze zich om.

‘Allee!’ zegt Dries met zijn mond vol gebrad. ‘Ben jij dat al vergeten? De Rosse Bruggeman én Dahlia van de wagenmaker: dat was toch de grote jeugdliefde uit onze tijd.’

‘Denk jij nu echt dat ik mij al die kalverliefdes nog herinner?’ vraag ik bits.

Dries propt weer een stuk gebrad in zijn mond. ‘Je weet

toch nog wel wie jouw lief was?’

‘Thierry van de sekretaris kneep de katjes in het donker!’ roept Neel Mans. ‘Behalve die ene keer...’ Hij verslikt zich in een brok vlees en loopt paars aan.

De ganse tafel kijkt mijn kant uit. Ik moet die insinuatie zo snel mogelijk ontkrachten. ‘Ik geloof dat je weer wat uit je duim zuigt, Neel!’

‘Mensen!’ roept Neel. ‘Ik zou weer wat uit mijn duim zuigen! Gelukkig heb ik getuigen, meneer! Juul Verhulst en Stonne Valckx waren bij mij... Hela! Juul! Cesar! Kom eens!’

Aan de tafel die haaks op de onze staat, richt Juul Verhulst zich op. In het tweede leerjaar, geloof ik, kreeg hij polio. Meer dan een week mochten wij toen thuisblijven. Zo'n quarantainevakantie kregen wij ook in het vierde leerjaar, toen Stonne Valckx meningitis kreeg. Ik herinner mij dat de manke Juul en de hardhorige Stonne dikke vrienden waren.

‘Wat moet Juul nu eigenlijk getuigen?’ vraag ik.

‘Dat jij op een keer, in het midden van de dag, aan de Krommebeek lag te neuken met Dominique van de rentmeester. Enfin... neuken... Je mocht het maar half en half, of anders kon je het nog niet behoorlijk... Nietwaar, Juul?’

Juul staat beaat lachend achter Neel Mans. Hij heeft grijs kroeshaar en een haviksneus. ‘Jij was daar niet bij, Neel. Hoe dikwijls moet ik dat nu nog zeggen? Stonne Valckx en ik lagen achter die omgewaaide eik. Vraag het maar aan Stonne.’

‘Lagen Thierry van de sekretaris en Dominique van de rentmeester daar te neuken of niet?’ vraagt Neel luidkeels.

‘Euh... ja,’ stamelt Juul overdonderd.

‘Dat is alles wat ik moet weten!’

De hele tafel schatert het uit. Gaby knijpt nu zo hard in mijn bil dat ik ternauwernood een kreet kan onderdrukken.

‘Maar Juul en Stonne hebben nog meer gezien, nietwaar, Juul?’ gaat Neel Mans onbarmhartig verder. ‘Wie hebben jullie ooit bespioneerd vanop de houtmijt achter “Het Tramstation?”’

Juul lacht verlegen, maar duidelijk gevlend door al zijn sukses. ‘De moeder van Margriet Hildersom en de oud-sekretaris,’ zegt hij.

‘En konden die neuken?’ dringt Neel aan.

‘Oeioei!’ zegt Juul. ‘Zoiets heb ik nooit meer gezien.’

Ik heb het woord voyeur in mijn mond, maar ik slik het weer in. ‘Ben jij gehuwd, Juul?’ vraag ik minzaam.

‘Juul is gehuwd met Jana Engelen,’ zegt Neel. ‘Je kent Jana van de koster toch nog wel? Jana is tien jaar in het klooster geweest. Juul heeft haar verleid met zijn frieten, nietwaar, Juul? Juul heeft de beste frituur van de streek. En ik ben zijn beste klant.’

‘Jij vergeet te dikwijls te betalen,’ zegt Juul ernstig.

5

Ik ben blij als de diensters de schoteltjes, de kopjes en de lepeltjes voor de mokka op tafel komen zwieren. Aan de overzijde van de zaal rijst een imposante figuur op van zijn stoel. Een mager vrouwtje komt aanzeulen met een foedraal. ‘Die vent gaat ons toch zeker niet mitrilleren?’ vraag ik, in een poging om te schertsen. ‘Ik heb hetzelfde beeld, geloof ik, al eens in een film gezien.’

Dries Lornoy kan er niet om lachen. ‘Dat is Leon Moereels,’ zegt hij. ‘Ken je hem niet meer? Leon van Pelagie...’

‘O ja?’ val ik hem bij. Pelagie, een weduwe met acht kinderen, baatte destijds het enige snoep- en tabakswinkeltje van Tendelo uit. Als ik voor mijn vader een puntzak Semois moest halen, mocht ik altijd honderd gram ulevellen kopen. Maar Pelagie verkocht ook kalissestokken, kalissedrop en kalissepoeier... én dat waren de échte volkse lekkernijen van mijn jeugdijaren. ‘Bestaat dat winkeltje nog?’

‘Daar is nu een bank,’ antwoordt Dries. ‘Er zijn al drie banken in Tendelo.’

‘Hoe komt het dat jij dat allemaal zo goed weet?’ laat ik mij ontvallen. ‘Jullie wonen toch in Deurne?’

Dries bloost warempel. ‘Wij hebben gisteren een optie genomen op de villa van Dela Montagne... Je weet nog wel: die

handelaar in koloniale waren. Mijn vrouw en dochter komen hier tijdens de weekends paardrijden. Hun paarden staan in de manege van Paul Moortgat.'

'Ach zo!' zeg ik. 'Is er in Tendelo nu ook al een manege?'

'Ginder zit Paul Moortgat,' zegt Dries. 'Hij is de man van Josiane Andries, de dochter van de schrijver... Herinner jij je niet dat ze altijd met een snotneus rondliep? En nu... Paul Moortgat rijdt met een Mercedes, weet je...'

Leon Moereels haalt een verblindend glimmende trompet uit het foedraal. Het spichtige vrouwtje gaat achter hem staan. Het lijkt wel of ze verstoppertje speelt.

'En wat doet Leon voor de kost?' wil ik weten.

'Vrachtvoerder!' roept Neel Mans. 'Gaston is misschien de beste trompettist van de Kempen... maar de jongen heeft nooit een kans gekregen. Hij heeft er nochtans wat voor gedaan, dat kan ik je verzekeren. Nu nog repeteert hij elke minuut van zijn vrije tijd. Zijn eerste vrouw werd er hoorndol van, ze ging er vandoor met de twee kinderen en de hond. Dit vrouwmens - Ida heet ze, geloof ik - heeft jaren in een discobar gewerkt. Ze hoort niet meer zo goed. Enfin, ze kan dat lawaai verdragen. Zijn grootste fan is altijd Stonne Valckx geweest. Stonne hoort ook geen sikkepit meer, maar als Leon echt katoen geeft, hoort hij toch wel wat... en dan is hij gelukkig.'

Plotseling gaat het licht uit en begint Leon te spelen... Il Silencio. De dienststers dragen een cafétafeltje met een enorme taart erop naar binnen. 'Precies vijftig kaarsjes!' kraait Dries.

'Dat is magnifiek,' fluistert Gaby verrukt, waarna ze mijn bil... streelt.

Wanneer de dienststers de ronde van de zaal gedaan hebben, is Leons deuntje uitgeblazen. Het licht gaat weer aan en iedereen begint in de handen te klappen. Ferre Bruggeman springt op. Het lijkt wel of hij Allah wil aanroepen. 'Dit is een meesterwerk van Elsje Olmen!' zegt hij. 'Elsje, sta eens op!'

Het mollige Elsje Olmen - ik herinner mij dat zij een doch-

ter van Thomas Olmen, de fruitkweker, is - richt zich verlegen op.

‘Elsje en haar man, Warre Breugelmans, schenken ons deze taart,’ vervolgt Ferre. ‘Warre is de schilder-behanger-stoffeerder van Tendelo. Wie een echte stielman in huis wil, moet bij Warre aankloppen... Leon, blaas jij de kaarsjes maar uit.’

Leon moet zijn wangen maar éénmaal bol zetten; als zijn gelaat weer in de juiste plooi zit, smeulen de kaarsjes. Voor dit kunststukje krijgt hij een nog groter applaus. We moeten nu allemaal met ons bord in de hand in de rij gaan staan. Omdat hij haar vraagt of alles nog in het midden zit, krijgt Neel Mans van de dienst met het voorsnijmes twee stukken.

‘Veel te veel crème au beurre, veel te veel crème fouettée, én veel te veel hagelslag,’ vit Gaby. Het belet niet dat ze mijn stuk taart ook opeet. Als beloning begint ze op mijn bil te kloppen.

De mokka smaakt verdacht veel naar cichorei. De discjockey maakt zijn entree. Hij heeft zich uitgedost als een goochelaar. Twee sjouwers zorgen voor de installatie. ‘Daar heb je nu Valentino!’ zegt Neel Mans. ‘De beste discjockey van de Kempen. Elke dag moet hij ergens optreden. Daarom engageerden we hem een jaar geleden al. Normaal vraagt hij tienduizend frank, maar voor ons doet hij het voor tweeduizend frank minder.’

Dries Lornoy knikt. ‘Kunst moet betaald worden. Een artiest mag zijn boterham ook verdienen.’

‘Wie engageerde hem?’ vraag ik, naast mijn neus weg.

‘Wies Boels,’ antwoordt Neel. ‘Valentino heeft vroeger nog voor hem gewerkt.’

‘Sponsort Wies Boels dit feest niet?’

‘Gelukkig niet!’ zegt Neel verachtelijk. ‘Waar Wies Boels één frank uitgeeft, wil hij er tien beuren. Ik heb voor hem ooit gewerkt... Als mijn briljanten het gewicht niet haalden, hield hij de helft van mijn loon in. Zelf stal hij als de raven. Ik ben

er zeker van dat de joden van Antwerpen tot in Israël het woord Boels gebruiken als ze het over een grote dief hebben.'

'Daarstraks trakteerde hij toch met champagne...'

Neel begint luidkeels te hinniken. 'Ik zei het toch! Dat betekent gewoon dat hij een kans ruikt om dat geld tienmaal terug te winnen. Voordat het feest voorbij is, zal hij aan jou of aan die seut van de rentmeester of aan Dries hier... ik bedoel aan de mensen van wie hij vermoedt dat ze hem niet doorhebben... wel een juweel verlapt hebben. Reken maar!'

'Aan mij niet!' protesteert Dries ferm. 'Wies Boels gooide ooit een stuiter door het uitstalraam van Pelagie Moereels. 's Avonds kwamen hij, zijn vader, Pelagie en de veldwachter bij ons aankloppen. Ik had het gedaan! Met tranen in de ogen vergoedde mijn moeder Pelagie. Vader gaf mij een fikse schrobbering. Een jaar lang kreeg ik geen cent zakgeld. Denk je dat ik dat vergeten ben?' Hij kijkt verontwaardigd van Neel naar mij.

Met een schuin oog kijk ik naar Dominique Daubigny, die iets in het oor van Ferre Bruggeman staat te fluisteren. Ik heb haar niet zien binnenkomen. En waar is Dahlia Possemiers? Ferre nodigt Dominique duidelijk uit om naast hem plaats te nemen. Ze schudt echter het hoofd, klopt hem even op de schouder, en komt haar oude plaats weer opzoeken. 'Mokka?' vraag ik. Ze knikt, zucht, en schudt het hoofd.

'Is er iets?'

'Dat zou ik geloven!'

'Wat?'

'Die vent met zijn Vin de Vouvray van 1940 is een echte smeerlap!'

Haar zwaar gebrouwde r doet me even grijnzen. 'Gaston Teunen? Waarom?'

'Van bij het begin van het diner zat hij Dahlia in de bil of in de rug te knijpen. Hij poogde een afspraak te maken in... dat bordeel. En dat terwijl Ferre én zijn eigen vrouw het kon-

den horen, nota bene!’

‘Ach, hij zal dronken zijn!’

‘Ja! Het eeuwige alibi!’ smaalt ze.

‘De vader van Gaston Teunen was de kolenboer van Tendelo. Herinner jij je dat niet meer? Gaston zag altijd zo zwart als antraciet. En al wat hij aanhad, rook naar haring. Hij was trouwens de voorlaatste van de klas.’ Ik loer even naar Dries, wacht tot de kust veilig is, en vervolg: ‘Alleen onze vriend hier had... nog grotere problemen.’

Het lijkt alsof Dries iets van mijn woorden heeft opgevangen, want hij zegt: ‘Hendrik van Overloop was de slimste van onze klas, nietwaar? Ze zeggen hier dat hij zo zat als een Zwitser met zijn auto tegen een boom geknald is...’

‘In de eerste vier leerjaren was ik de primus.’ Ik heb dadelijk spijt van mijn woorden.

‘Hendrik was de slimste!’ bevestigt Neel Mans. ‘Hendrik...’ Hij lacht hol. ‘Ik kreeg ooit van zijn moeder een oorveeg, omdat ik hem Rikus noemde.’

‘Enfin, Dahlia laat zich hier vandaag niet meer zien!’ fluistert Dominique. ‘Ik heb ook zin om naar huis te gaan.’

‘Kom nu!’ pleit ik. ‘Wat verwachtte je feitelijk? Ik wilde eindelijk eens zien in hoeverre ik mijn jeugd geïdealiseerd had. Ik wilde eens achter de coulissen gaan kijken. Ik wilde mij er eindelijk van overtuigen dat de schat die ik hier achterliet... alleen maar een denkbeeldige schat was... een verzonken schat, die niemand mij nog kan aanwijzen... de schat der Nibelungen, ja!’

Ze lacht, voor het eerst sedert ik haar weezag lacht ze natuurlijk. ‘Dwergen lopen er hier anders genoeg rond,’ zegt ze. ‘Ik vrees echter dat ze niets bewaken, dat ze zelfs nog nooit van het Nibelungenlied gehoord hebben.’

‘De pousse-café wordt ons aangeboden door Gaston Teunen!’ roept Ferre Bruggeman. ‘Cognac voor de heren, mandarine voor de dames. Gezondheid, Gaston!’

‘Ik ben weg!’ zegt Dominique gedecideerd.

‘Komaan! Er is niets onherstelbaars gebeurd... Jij moet toch ook weten wat parvenu's zijn. In hun jeugd hebben de meesten hier honger en koude geleden, vóór hun eerste kommunie wisten ze amper wat bananen en sinaasappels waren, als tieners werden ze aan het vuilste en het zwaarste werk gezet, als twintigers begonnen ze de mammon te dienen... Nu ze hun doel bereikt hebben, voelen ze zich toch onvoldaan en denken ze dat hun zwoegen ondergewaardeerd bleef... Ze willen elkaar epateren, ze zijn elkaars concurrenten in de drang naar het verwerven van aanzien en ontzag, ze zouden zichzelf ruïneren om hun lotgenoten van vroeger ervan te overtuigen dat ze het oneindig ver geschopt hebben op materieel gebied... Het is zielig en kinderachtig, akkoord, maar het is menselijk. Om de vijf jaar ga ik naar de reünie van de retorika van 1958 van het Kollege van Goorhoven. In de jaren zestig en zeventig leek dat feest in zekere mate op een gevecht van bavianen om op de hoogste sporten van de maatschappelijke ladder te kunnen tronen of althans die indruk te wekken. Stilaan echter begon die competitie te luwen. Sommigen bereikten écht een topfunctie, anderen kwamen in de belangstelling door tegenslagen, nog anderen werden door het leven gevormd tot filosofen of relativisten...’

‘Hier ontbreken twee essentiële dingen,’ zegt ze.

‘Welke?’

‘Opvoeding en hersenen!’

‘Niet generalizeren asjeblieft!’

‘Ik ben weg!’ herhaalt ze.

‘Als we eens een luchtje gingen scheppen,’ zeg ik bijna smekend. ‘Het diner is nu toch afgelopen en het zal nog wel een tijdje duren voordat de dansavond begint. Ze zeggen dat de discjockey zo goed is...’

‘Ja, dat zal wel!’ hoont ze.

‘Als we met de wagen eens tot aan het kasteel reden... Ik

neem aan dat ook jij de vertrouwde plekken van je jeugd wilt terugzien.’

Ze aarzelt. ‘Ik hoop dat je je daarbij niks voorstelt.’

‘Wat bedoel je?’ Weer voel ik woede. Hoe kan ze zich zo nuffig blijven aanstellen? Ze gedraagt zich alsof ze het middelpunt van Tendelo is.

Ze staat op. ‘Waar wachten we op?’

‘Mag ik mee?’ vraagt Gaby. ‘Ik zou dat kasteel ook weleens willen zien.’

‘Straks,’ fluister ik knipogend. ‘Als het donker is.’ Als ik opsta, volgt iedereen mijn voorbeeld. Enkele vrouwen steken een handje toe bij het afruimen van de tafels. Dominique kijkt niet naar me om. In het café zijn vier mannen aan het biljarten, ik ken ze niet. Pas op straat haal ik Dominique in. Rond de kerktoren spelen enkele kauwtjes, een formatie gierzwaluwen rijt de stilte stuk. De lucht is lauw. Ik ruik de oude, vertrouwde geur van hooi en koeiedrek.

‘Waar staat je wagen?’ vraagt ze.

‘Ginder.’ Met grote stappen loop ik voor. Er zit een procesverbaal achter de ruitwisser. Ik haal de schouders op en steek het in mijn zak. Werk voor volksvertegenwoordiger Brunau.

‘Je bent inderdaad geen invalide,’ zegt Dominique. ‘We moeten ons haasten. Anders gaan ze denken dat wij stropers zijn.’

‘Ze hebben ooit wel gedacht dat wij veedieven waren.’

‘Ik ben nooit zo bang geweest!’ zegt ze.

‘Dat was omdat je naakt was. In zijn blote kont is niemand moedig. En zeker niet tegenover rijkswachters met een zaklantaarn.’

‘Ik schaam me nog als ik eraan denk. Wat moeten die wel niet gedacht hebben?’

‘Aanvankelijk dachten ze zeker dat wij het waren die 's nachts runderen slachtten in de weiden. Daarna verkneukelden ze zich in die gratis peep-show.’

De bedoeïenenogen kijken naar het westen, naar het schatten-

eiland van onze jeugd. Aan de Tulpebomen, twee eeuwenoude kanjers, begint het domein van de graaf. ‘Ik las onlangs dat versteende bladafdrukken bewijzen dat de tulpeboon hier al voorkwam vóór de ijstijd,’ zegt ze.

‘Dat wisten wij toch vroeger al,’ zeg ik. ‘Of ben je vergeten dat wij er zeker van waren dat hier ooit het aards paradijs was? Je weet toch nog dat onze namen in één van die bomen gekerfd staan?’

‘Een mens kan niet alles onthouden,’ zegt ze.

‘Waarom kwam je man niet mee?’

Ze draait het raam open en snuift gulzig de geur van azalea's en rododendrons op. ‘Ja,’ zegt ze. ‘Dit is de geur van het paradijs.’

‘Je antwoordt niet op mijn vraag...’

‘Mijn man vertoeft in Saoedi-Arabië. Dat zei ik toch al!’ Ze steekt haar hoofd naar buiten en haalt hoorbaar adem. ‘Het is toch jammer dat de lelietjes-van-dalen uitgebloeid zijn.’

Er gaapt een grote azuren holte boven de torentjes en tinnen van het kasteel in de verte.

‘Heb je de ring nog?’ vraag ik.

‘Welke ring?’

‘De ring die ik in dat eksternest vond. De namen Dietrich en Cassandra stonden erin gegrift.’ Bitter te moede zoek ik mijn weg tussen de kuilen in de kiezelweg. ‘Dat je zelfs dat kon vergeten!’

‘Ik heb hem niet meer,’ zegt ze.

‘Hij was groot en dik, én van goud. Een koning had hem hier ooit verloren... voor mij, opdat ik hem aan mijn Cassandra zou kunnen schenken. Je huilde toen ik je de ring gaf. Hij was waardevol.’

‘Drieduizend frank kreeg ik ervoor,’ zegt ze hard.

Ik schud verbouwereerd het hoofd. ‘Verkocht je hem? Waarom?’

De bedoeïenogen staren hol naar het tennisveld rechts van

ons. In het gravel zijn gleuven en putten. Het net is totaal verhakkeld. De afsluiting is zwaar verroest. ‘Kinderen kosten geld,’ zegt ze. ‘Mijn ouders hadden nooit wat in eigendom. Bij hun dood lieten ze me alleen wat prullaria na. Herinneringen aan het paradijs, dat wel. Ik ontdekte zelfs dat van jouw vader, veel geld. Mama was zeer erg gesteld op status.’

Ik kan mijn oren niet geloven. ‘Maar je huwde toch met een burgerlijk ingenieur? Ingenieurs zijn toch de... moneymakers van deze tijd?’

Ze lacht droog. ‘Als ze geen alcoholici én geen saters zijn... misschien wel. Als ze zestig jaar zijn en het nagelaten hebben up to date te blijven in hun branche, deugen ze bovendien nog alleen maar voor... Bokrijk. Bokrijk...’ Ze snuift verachtelijk.

‘Maar je woont in een villa in 's-Gravenwezel, zei je...’

‘Mijn schoonzoon is... oliejongen,’ zegt ze. ‘En mijn zoon is piloot.’ Ze gebaart dat ik moet vertragen. We rijden voorbij het rentmeestershuis. Ze kan blijkbaar haar ogen niet geloven.

Ook ik heb het er moeilijk mee. De rentmeesterswoning was eertijds een luchtig gebouwd... zomerhuis. Er stonden een noteboom en een kastanjeboom, er waren een rozentuin en een moestuin, er was een waterput met geraniums op de putbalk, er liepen pauwen rond... Nu staat er een traktor voor de deur, er liggen stapels afbraakhout naast het huis, er blaten schapen waar ooit de boomgaard was...

‘Wie zou hier wonen?’ vraag ik verbaasd. ‘De boswachter?’

‘Ik geloof niet dat er nog een boswachter is,’ zegt Dominique. ‘Vroeger kwam de Kempense adel hier jagen. Nu trekt die naar de Ardennen, of naar Afrika. Wie trouwens zou de boswachter betalen? Dit domein behoort toe aan de familie Van Zuylen de Tendeloo. Die familie is echter groot. Je zou er versteld van staan mocht je weten van wat voor een kleine rente de leden ervan moeten leven.’

We zijn aan het park gekomen. Het kasteel schijnt tot een

andere dimensie te behoren. Het lijkt wel of de moerascipressen met hun kniehoge
luchtwortels door de gracht waden. In de villa zijn de lichten aangestoken.

‘Woont Valère van Zuylen de Tendeloo hier?’ vraag ik.

Ze schudt het hoofd. ‘Arsène is de beheerder van het landgoed. Valère is
epilepticus. Hij woont bij zijn zuster in het Land van Herve.’

‘Is hij gehuwd?’

‘Neen.’

‘Dat is dan wellicht de tweede die door jouw toedoen celibatair is gebleven,’ smaal
ik. ‘Wat een erelijst!’

6

Voordat Dominique mij van antwoord kan dienen, wordt er achter ons vehement geklaksd. In de achteruitkijkspiegel zie ik een vuile jeep. Omdat ik er geen zin in heb de kiezelpad te volgen tot aan het bordes van de villa, stap ik uit. Achter het stuur van de jeep zit een baardige man met een vuil jagershoedje op het hoofd. Hij draagt een groene overall en dito gummilaarzen.

‘Ben jij de boswachter?’ vraag ik vriendelijk.

‘Wat komen jullie hier doen?’ roept hij bars.

‘Wij zijn op zoek naar het Arcadië van onze jeugd,’ grijns ik. ‘Maar ik geloof dat wij verloren gereden zijn...’

‘Maak maar gauw dat je hier wegkomt!’ zegt hij nijdig. ‘Je bent hier niets verloren!’

Dominique is ook uitgestapt. Ze komt naast mij staan. ‘Ik ben Dominique Daubigny,’ zegt ze, ‘de dochter van Bernard Daubigny, de vroegere rentmeester... Ik woonde daar, tot mijn tweeëntwintigste jaar.’ Ze wijst naar het rentmeestershuis.

De man kijkt ons onbeschaamd aan. ‘Daar weet ik nog weinig van. Die rentmeester... enfin, jouw vader had geen goede naam in onze familie. Dat weet ik nog wél. Hij verkocht eiken en beuken achter onze rug.’

‘Ben jij... Arsène?’ vraagt Dominique, met een ongelovige

intonatie.

‘Graaf Arsène van Zuylen de Tendeloo,’ zegt de man trots.

Het klinkt zo potsierlijk dat ik ternauwernood een lach kan onderdrukken.

‘Ik heb nog lessen Frans gegeven aan jou,’ zegt ze. ‘Spreek je nu al wat anders dan koeterwaals?’

‘Als je hier binnen de minuut niet weg bent, bel ik naar de rijkswacht!’ zegt de man met overslaande stem. Hij duwt op het gaspedaal en stuurt zijn vehikel door de takken van de azalea's, rakelings langs mijn wagen.

Zonder iets te zeggen stappen wij weer in. Ik rijd achteruit tot voor het rentmeestershuis, waar ik kan draaien. ‘Als die vent kinderen heeft, zijn er beslist albino's bij,’ zeg ik. ‘Hij is alleszins een voorbeeld van een *dégénéré*.’

‘Arsène was inderdaad dom,’ zegt ze. ‘Maar Valère was meer dan middelmatig begaafd. Valère schreef zelfs gedichten in het Frans...’

‘Ma chère Dominique, o femme fatale et exotique!’ deklameer ik. ‘Terwijl ikke en de dikke samen gingen koren pikken...’

Ze zwijgt. Ik heb haar nog maar eens dodelijk gekrenkt. De schemering valt nu zienderogen. Nergens waren de juni-avonden zo balsemiek als in Tendelo. Tendelo is nog steeds een droom, Wittezande met zijn vele wijken en industriezones is een nachtmerrie. Tendelo maakte van mij een ongeneeslijke romanticus, Wittezande verdoemde mij ertoe een pragmaticus te zijn... een pragmatische dagdromer. Nooit zal ik nog echt gelukkig kunnen zijn, dat weet ik.

Ditmaal vind ik wel een parkeerplaats achter de kerk. Als wij uitstappen horen wij mannen tieren en schaterlachen. Overal staan mensen in de deuropening. Dries Lornoy loopt een beetje voor de bende uit, net als vroeger, om aan te tonen dat hij er eigenlijk niet bijhoort én zeker niets te maken heeft met eventuele vandenstroken of andere dolle kuren. De mannen zijn

naar ‘Het Tramstation’ geweest. Ze hebben er Stonne Valckx onder tafel gedronken. Hij was bewusteloos. Ze hebben hem naar huis moeten dragen en op zijn bed moeten leggen. Onder zijn raam heeft Leon Moereels ‘The last Post’ geblazen op zijn trompet.

‘Het is de eerste maal dat mij dat logo opvalt,’ zegt Dominique. Ze wijst naar het embleem op het uithangbord: een vliegende pelikaan met uitgestrekte poten en een grote keelzak.

Ik knik. ‘Wat een symboliek, nietwaar? De jongen van de pelikaan steken hun kop en hals diep in de keelzak van een der ouders en halen er de voorverteerde vis uit. De nesten van de pelikaan liggen meestal dicht bij elkaar op kleine eilandjes of in bomen. In de loop van het broedseizoen trappen de vogels de nesten zo plat, dat er uiteindelijk een soort van gemeenschappelijk platform overblijft. De jongen van verschillende ouders vormen op die wijze een nogal hechte groep...’

‘Ik zie de symboliek niet zitten,’ zegt ze.

‘Wel... Wij vormen toch een groep, nietwaar? Het toeval heeft ons in hetzelfde jaar in dit dorp doen geboren worden. En nu komen wij in “De Pelikaan” samen... Het lijkt wel of wij in de keelzak van die pelikaan naar verzadiging zoeken...’

‘Verzadiging?’

‘Ach... vrede, tevredenheid, rust, aanvaarding...’

Ze neuriet weer haar irriterende lachje. ‘De meesten komen hier afrekenen met hun verleden. Ze zouden elkaar de strot dichtknijpen. Zie je dat niet? Voel je dat niet? De zwakken worden gewoon overblaft, versmacht, vertrappeld.’

‘Je hoeft hier voor niemand te blijven.’

‘Ik zal gauw weg zijn, reken maar.’

Aan de tapkast in het café hangen ongewoon veel jongelui. Ze gunnen ons zelfs geen blik. Ze zijn van een andere generatie. Discjockey Valentino dreunt de namen op van onze geliefde zangers, onze idolen, naar hij beweert: Neil Sedaka, Paul

Anka, Brenda Lee, Dionne Warwick, The Beatles, the Blue Diamonds, Dean Martin, Adamo, Will Tura... De tafeltjes zijn dicht bij de muren geplaatst; het papier dat ze met elkaar verbond, is weggenomen. Ferre Bruggeman komt op Dominique toegeschoten. Hij vraagt of zij met hem het bal wil openen. Ze stribbelt tegen, maar laat zich uiteindelijk toch meetrone. Freddy Quinn zingt 'Heimweh'... 'Verdomme, nu kan de Rosse Bruggeman al dansen ook!' zegt Neel Mans, als ik mijn plaats weer opzoek. 'Op de kermis vroeger was hij altijd de stoethaspel van de tent. Als hij in aktie kwam, moest iedereen zijn buik vasthouden van het lachen. Pertang... Euh! Pardon... Pourtant, die mademoiselle van de rentmeester is nog een doodzonde waard. Jammer dat ze het zo hoog in haar bol heeft. Enfin, ze is niet de enige... Er zijn er hier nog die zich gedragen alsof hun hals van goud was.'

Ik negeer zijn samenzweerdersblik en ga weer naast Gaby zitten. Dadelijk pitst ze me weer in de bil. Ze zuigt aan een lange donkerbruine sigaret en blaast de rook in mijn gezicht. 'Kom jij nooit in Antwerpen?' fluistert ze.

'Zeker.'

'Wanner spreken we eens af?'

Ik sta op het punt iets hatelijks te zeggen als onverhoeds Dominique mij ten dans nodigt. Ferre Bruggeman vraagt de vrouw van Gaston Teunen.

'De dikke nekken maken er een onderonsje van!' roept Neel Mans ons na.

'Walking back to happiness again...' zingt Helen Shapiro.

'Hoe toepasselijk?' zeg ik sarkastisch.

De bedoeïenenogen kijken me ondoorgrondelijk aan. 'Waarom gedraag jij je nu al de hele avond als een verongelikt kind? Toevallig ken ik enkele mensen van Wittezande. Jij hebt nu precies ook niet wat ze een goede reputatie noemen. Ze zeggen dat er geen vrouwelijke bediende op het gemeentehuis veilig is voor jou...'

'Je fantazeert maar wat!' foeter ik. 'Je mag weten dat ik ooit

nog wel gezocht heb naar een vrouw met een moedervlek op haar hart en op haar rechterbil, maar niet zó dat daar iets op aan te merken viel. Ik heb alleszins nooit mijn poten uitgestoken naar gehuwde vrouwen.'

De muziek stopt abrupt. 'Vermenigvuldigen!' roept Valentino. Dominique maakt zich los. 'I beg your pardon, I never promised you a rosegarden...' wordt er gezongen. 'Laat ons voortdansen,' zeg ik dof.

'Dat is tegen de regels,' zegt ze. Ze loopt op Nandje van Everbroeck toe. Ik neger de smachtende blikken van Gaby en kies Margriet Hildersom. Ze is mollig geworden, maar ze danst als een tiener. Ze leidt me zelfs. Ik moet haar afremmen.

'Hoe maak je het?' vraag ik.

'Buitengewoon!' zegt ze. 'Ik leef nog altijd graag. Echt waar! De meeste vrouwen hier klagen steen en been. Na de... menopauze voelen ze zich eensklaps oud. Ik niet! Ik weet niets eens wat... menopauze is. Ik heb ook weleens vapeurs. Dan speel ik maar wat komedie. Onze Stan zul je over mij niet horen klagen. Ik zit alleen maar verveeld met een moeder die mij geen moment kan missen. Weet je dat die nog altijd de mond vol heeft over jouw vader? Dat was een héér, zegt ze altijd, de enige échte heer die ooit in Tendelo leefde. En ze kan het weten, denk ik... Heb jij het ooit geweten, dat die twee een verhouding hadden?'

'Euh... ja,' stamel ik verbouwereerd.

'We hebben toch een mooie jeugd gehad,' zegt ze. 'Die kunnen ze ons niet meer afpakken. Weet jij dat ik ooit een boontje voor jou had?'

Nu voel ik me nog beroerder. 'Neen...'

Ze kijkt me vol aan. 'Echt waar! Ik kon er niet van slapen. Ik ging niet graag naar de kerk, maar als ik wist dat jij er was, leek het wel of ik engelenvleugels had. Maar ja... Ik was niet goed genoeg. Cafévolk. En dan... een jongenzot...' Haar ogen zwemmen eensklaps in de tranen.

‘Je was zo goed als om het even wie,’ troost ik haar.

‘Als je mocht weten hoe jaloers ik ooit was op Dominique van de rentmeester,’ fluistert ze mistroostig. ‘Achter mijn rug is ooit veel kwaads verteld...’ Als Tom Jones ‘Green green grass of home’ begint te zingen, danst ze van me weg, recht in de armen van de wachtende Wies Boels.

Ik kies Elsje Olmen.

‘Wat een taart!’ complimenteer ik haar.

‘Echt waar, meneer?’ vraagt ze stralend.

‘Meneer?’ protesteer ik.

‘Ja... Toch hoog volk, nietwaar?’ prevelt ze verlegen.

Ik lach hartelijk. ‘In godsnaam...’

‘Mijn kleinkinderen hebben me geholpen bij het bakken van de taart,’ zegt ze trots. ‘Ik heb er al vijf, weet je... Dimitri, Rinse, Jitske, Giacomo en Gaya.’

‘Wat voor een prachtige namen!’ zeg ik duizelig.

‘Ja, nietwaar? Dimitri zit al in het eerste leerjaar. Hij kan al goed lezen! Zie jij ook zo slecht van dichtbij? De meesten aan tafel ginder hebben een bril nodig om kleine teksten te lezen. Dimitri leest alle kleine teksten voor mij. Ik heb geen bril nodig. Neen. Het is vreemd, nietwaar? De mensen van de steden dragen bijna allemaal een bril om ver te kunnen zien. Dat zal wel iets te maken hebben met gewoonten. De stadsmensen zitten altijd op muren te kijken, en de buitenmensen zien altijd weiden en bossen én kijken de vogels na...’

Als Marc Aryan ‘Capri, c'est fini...’ begint te zingen, ben ik tureluurs. Terwijl Elsje op haar echtgenoot afstevent, baan ik mij een weg naar de tapkast. Ik heb trek in een koele trappist. Oktaaf Brants staat er ook. Wellicht kan hij niet meer dansen. Zijn hoofd weegt veel te zwaar, en hij wendt heroïsche pogingen aan om het in de hoogte te houden. Als hij mijn trappist ziet, lalt hij: ‘Wel, dat heb ik nu nog niet gedronken! Patersbier. Dat wil ik nu toch ook wel eens proeven... Jij bent een hele... euh... hoge piet geworden, nietwaar? Wij zijn maar

klein grut. Wij zijn niet goed genoeg meer voor jou... Maar vroeger... Weet je nog dat ik voor één frank een pier opat? En voor vijf frank een platte mus? En voor tien frank een kikker? En ik gaf het geld aan mijn moeder...' Hij begint warempel te grienen. Op dat ogenblik draait Valentino 'In de stille Kempen...'. Oktaaf richt zich martiaal op. En met de zwalpende trappist in de hand begint hij uit volle borst mee te zingen. Dat is een gelegenheid om de aftocht te blazen. Met mijn glas in de hand slalom ik tussen de dansende paren naar mijn plaats. Oktaaf Brants... Ik herinner mij dat hij in het kleinste huisje van Tendelo woonde, ergens op de Papenheide. Zijn vader, een rattenvanger, was de dorpsdronkaard. In de tuin achter het huisje mocht ik éénmaal een kijkje nemen. Op het bleekveld stond een lange tafel, eigenlijk een behangerstafel op schragen, en daarop lagen de op plankjes gespalkte bisamrattepelsjes te drogen. In het dorp werd voor waarheid verteld dat de Brantsen elke dag muskusratten aten of waterhoentjes die in de klemmen of de fuiken waren terechtgekomen. Op een dag gebeurde echter wat onafwendbaar was: de rattenvanger, met een stuk in de kraag, schoot ergens op een vijver door het ijs en verdrong. Een arbeidsongeval dus. Maar voordat alles in regel was, moest de pastoor - op onrechtstreekse instigatie van papa dan nog - op bedeltocht gaan in het dorp, opdat de weduwe en haar acht kinderen niet zouden verkommeren. Papa deed voor de sukkels van Tendelo meer dan iemand ooit wist. Hij had én heeft een groot hart, op alle gebied. Opeens voel ik mij overmand door weemoed. Misschien heeft de 'Koekoekswals' er wat mee te maken. Maar zeker ook het feit dat ik mij hier nog altijd even geïsoleerd voel. De aversie tegen mijn figuur is bijna tastbaar. Het is kwart na tien. Als ik nu naar huis rijd, kan ik nog naar een nachtfilm op t.v. kijken. En morgen wordt het een zware dag. F.C. Wittezande, waarvan ik sekretaris ben, voetbalt uit tegen Verviers. De laatste match van het seizoen. We vertrekken al in de voormiddag.

En ik zou ook nog eens moeten aanlopen bij papa. Hij sukkelde met een zeer pijnlijke herpes op het bovenlichaam. Ik kan het mij gerust permitteren zomaar te verdwijnen. Dominique zal ook wel niet lang meer blijven. Ze danst verdacht lang met Ferre Bruggeman. Enfin, ze kent hem blijkbaar beter dan de anderen... De roep van de koekoek wordt nu overstemd door Zuidamerikaanse kreten. 'La Bamba', de kusjesdans. Neel Mans staat als een mustang rond te springen in de kring. Veel hinder van zijn rug zal hij wel niet ondervinden. Als de arbeidsinspekteur hem zo mocht bezig zien, kon Neel vanaf maandag weer gaan werken. Ach, dan kreeg hij wel wat anders: zieke zenuwen bijvoorbeeld. Mannen als Neel Mans zijn nog vindingrijker dan de duivel. Neel draagt eensklaps de hoed van Dominique. Hij plukt Margriet Hildersom uit de stampvoetende kring, drukt haar de hoed op het hoofd, dwingt haar ertoe met hem neer te knielen, en begint haar wild te zoenen. Ik zie dat Dominique er niet kan om lachen. Enfin, wie komt er nu met een hoed op het hoofd of zelfs in de hand naar Tendelo? Dat is moeilijkheden zoeken. De Witte Hertoghs droeg vroeger altijd een alpinomutsje. Om de haverklap werd dat ding hem van het hoofd gerukt en dan scheerde het van de een naar de ander, terwijl de Witte het wanhopig achternaholde. Als Nandje van Everbroeck de hoed draagt, kunnen Gaston Teunen en Wies Boels niet meer van het lachen, ze staan in elkaars armen te schokken en te gieren. 'Nandje mag een man kiezen en kussen!' brult Neel Mans, terwijl hij achterovergebogen en met wiegende heupen op hem toe danst. Nandje blijft even perplex staan, maar onderwerpt zich dan toch aan de vernedering. Een homo in Tendelo. Vroeger zou niemand het hem aangegeven hebben. Nandje kon met zijn klimtouw tot in de hoogste boomkruinen klauteren. Zijn broek was altijd gescheurd. Bijna nooit zei hij iets; hij lachte alleen maar. Hij lachte zelfs toen meester Van Campfort hem op een dag een bloedneus sloeg. Hij moet in dit puriteinse dorp al wat beleefd hebben. De schande van

de familie, en zo. Als Neel Mans weer de spil is waarrond de rei tolt, trekt Nandje zich terug. Ik zie hem aarzelen: de tapkast met zwierbol Oktaaf Brants of de tafel met de vreemde eend in de bijt die ik ben. Hij haalt hulpeloos de schouders op, en komt tegenover mij zitten.

7

‘Ze zijn zot,’ zegt Nandje. ‘Zot gezopen.’ Hij draagt een paars hemd. De kraag ligt open en op zijn borst glanst een gouden kruisje. Aan de pink draagt hij een ring met een smaragd. Zijn zwart krulhaar is duidelijk geverfd, en hij heeft een gloednieuw gebit. Toch is hij niet echt verwijfd. Ik vraag me af welke rol hij speelt in een homofiele relatie.

‘Neel gaat er nogal brutaal tegenaan,’ beaam ik. ‘Eigenlijk was hij vroeger ook al zo...’

‘Neel Mans was de slechte geest van ons jaar,’ zegt Nandje misnoegd. ‘De rotte appel in de mand. De meesten waren lieve jongens, maar hij... Toen we tien jaar waren, leerde hij ons al wat er gebeurde als we met onze piemel speelden. En in de biechtstoel vertelde hij de grofste leugens die God ooit gehoord heeft.’ Hij schudt met de arm en kijkt op zijn gouden horloge.

De woede heeft Nandje eensklaps tot een praatvaar gemaakt. Omdat ik mij hem moeilijk kan voorstellen in overall, met gummilaarzen aan en met een pet op - het beeld dat ik nog steeds meedraag van een veekoopman - vraag ik: ‘En wat doe jij voor de kost?’

‘Veehandelaar,’ zegt Nandje.

‘Betekent het dat jij dagelijks de boer opgaat?’ vraag ik ongelovig.

Nandje lacht warempel. ‘Ik verhandel runderen die ik op verscheidene plaatsen laat vetmesten. Het zijn dus mijn runderen. Echte dikbillen. Kalveren van de mooiste koeien en de befaamdste stieren. Geen bocht. Als ik op een boerderij kom, word ik ontvangen in de salon. Ik drink een borrel en ik betaal. Dat is alles.’

‘Euh... Hormonen?’ waag ik te vragen.

‘Ik laat mijn beesten leveren aan slagers die hormonenvrij vlees verkopen,’ zegt Nandje trots. ‘Ik ben daarvoor gekend.’ Hij kijkt me plotseling benauwend vriendelijk aan. ‘Ik hoorde vertellen dat ook jij niet gehuwd bent...’

‘Dat is juist.’

Nandje richt zich wat op. ‘Je hebt een vriendin of... een vriend?’

Ik ben boos op mezelf omdat ik me ongemakkelijk voel. ‘Die ik wilde hebben, kon ik niet krijgen,’ poog ik te schertsen.

‘Dominique van de rentmeester?’ vraagt hij fijntjes.

Nu voel ik mij helemaal in de maling genomen. ‘Ach...’ wuif ik zijn suggestie weg.

‘Die kwam vroeger bij ons op de boerderij soms om melk... samen met de jonge graaf,’ zegt hij. ‘Telkens als hij dacht dat iemand hem zou kunnen zien, kroop de jonge graaf weg. Bij ons werd daar dikwijls om gelachen. Die twee vrijden in het Frans, en dat in Tendelo. Frans... Ik ben vier jaar naar de avondschool in Goorhoven geweest om dat te leren. En toen ik de eerste maal handel dreef met een Waal, leek het wel of ik een doofstomme was!’ Hij lacht smakelijk. ‘Na een tijdje ontdekte ik dat je alleen maar moet kunnen tellen in het Frans... biljetten van duizend of vijfduizend frank.’

Op dat ogenblik valt de muziek stil. Ferre Bruggeman springt op het podium en roept: ‘En nu allen naar de tapkast! Gaston Teunen laat nogmaals tien flessen champagne aanrukken! Santé, Gaston!’

De eerste fles wordt onder luid gejuich ontkurkt. Gaston Teu-

nen schudt met de fles zoals laureaten van autoraces dat doen. Het goedje spuit in het rond, en de vrouwen gillen. ‘Die weet niet wat hij doet!’ foetert Nandje. ‘Kijk, hij heeft Line Herregots helemaal nat gespoten. Die kan haar jurk wel naar de stomerij brengen. Gaston Teunen is het hele feest naar de bliksem aan het helpen. Hij en Wies Boels. Wies Boels... nog zo een. Hij zou Margriet Hildersom in het publiek bespringen; maar als er iemand lief is tegen zijn vrouw, dan wordt hij bokkig van jaloezie!’ Het is alsof Wies Boels Nandjes woorden gehoord heeft, want hij roept luidkeels van aan de tapkast: ‘Je bent Thierry van de sekretaris toch geen oneerbare voorstellen aan het doen, hé Nandje?’

Nandjes gezicht vertrekt. Zijn ogen worden verdacht troebel. Ik ben het plumpe en stekelige gedoe kotsbeu. Ik sta op en geef Nandje een hand. ‘Ik geloof dat ik maar eens opstap. Ik heb nog een lange rit voor de boeg. Bijna dertig kilometer.’

Nandje kijkt me ietwat paniekerig aan. ‘Meen je dat?’

Ik zie dat Line Herregots de zaal verlaat. Haar haren en haar jurk zijn kletsnat. Haar schouders schokken verdacht. Ik vermoed dat ze huilt van woede. ‘Die komt zeker ook niet weer...’

‘Het loopt hier dood voordat het eigenlijk begonnen is,’ zegt Nandje somber. ‘Mensen kunnen wreed zijn voor elkaar.’

Dominique Daubigny heeft waarschijnlijk gezien wat ik van zins ben want ze komt op ons toe met een glas champagne in de hand. Ze bloost van opwinding. ‘Wat ga je doen?’ vraagt ze.

‘Melk halen... à la ferme de la famille Van Everbroeck,’ zeg ik.

De bedoeïenenogen knippen ongelovig. ‘Wat?’

‘Ik rijd naar huis.’

‘Goed. Ik ook. Maar wat bedoelde je met het... halen van die melk?’

‘Nandje hier vertelde me zojuist dat je destijds met Valère van het kasteel scharrelde... in het Frans...’

Ze kijkt Nandje vernietigend aan. ‘Heb jij dat gezien?’

Nandje krimpt ineen. ‘Gezien niet,’ zegt hij schaapachtig, ‘maar wel gehoord... ja.’

Ik wil haar een hand geven, maar ze doet alsof ze het niet merkt. ‘Ach, wat geeft het? De feiten zijn verjaard. En wie zou er niet op twee paarden wedden als hij of zij er de kans toe kreeg? Ik zat veilig in Leuven. Enfin, zand erover!’

Ferre Bruggeman heeft gezien dat er wat gaande is. Hij komt op ons toe. Dominique is hem echter te vlug af. ‘Kom!’ zegt ze verbeterd. ‘Jij moet eerst nog met mij dansen.’ Ze trekt me mee, weg van de verbaasde Ferre. Les Compagnons de la Chanson zingen iets dat ooit wondermooi was, maar de plaat is versleten. ‘Weet je dat Valère nog in zijn bed waterde toen hij tweeëntwintig was?’ begint ze. ‘Die jongen had mij nodig. Ik was zijn enige toeverlaat, zijn vertrouweling. Zijn vader snauwde hem altijd af en zijn moeder zat eeuwig romannetjes te lezen. Wij konden goed met elkaar opschieten, maar... seksueel heb ik nooit wat met hem gehad... Dat zweer ik! Dat zweerde ik toen in Leuven trouwens ook, maar je wilde me niet geloven.’

Ik kijk spottend in de bedoeïenenogen. ‘Ik had twee brieven gekregen van iemand die jou met Valère aan de Krommebeek zag. Je was daar inderdaad met hem geweest, je gaf het zelf toe. Wat deden wij als wij aan de Krommebeek waren?’

‘Ja... Waarom toonde je me die brieven nooit? Heb je ze nog?’

‘Neen.’

‘Heb je er nooit enig idee van gehad wie ze zou kunnen geschreven hebben?’

‘Neen.’

‘Wie had er belang bij dat het tussen ons misliep?’

‘Valère?’

‘Valère wist dat het tussen hem en mij nooit tot iets ernstigs kon komen. Zijn vader zou hem doodgeslagen hebben. Zijn moeder beschouwde me trouwens als een lijfeigene of zo... Zij

was een Russische prinses.’

Het wordt me raar te moede. Heb ik mijn leven verknoeid door geloof te hechten aan enkele leugens? Dat kan toch niet! Ze moet liegen, liegen dat ze zwart ziet. Naast ons gaat Neel Mans wild te keer. Hij danst met een zwaar geschminkte modepop met hoog opgestoken haren. Het gelaat van die dame zegt me niets. Wij moeten telkens weer uitwijken voor het rondhossende paar. ‘Die denken zeker dat ze aan een concours deelnemen?’ mopper ik.

‘Wel?’ dringt ze aan.

‘Wel... wat?’

‘Wie wilde ons tegen elkaar opzetten?’

Ik hoef niet na te denken. Ik piekerde me destijds dol. We woonden amper een week in Wittezande toen de eerste brief kwam. Ik had mijn tweede jaar rechten beëindigd. Het was vakantie. Ik zou met Dominique en twee nichtjes van haar naar Knokke fietsen. We mochten daar een week logeren bij een hoge ome uit het assurantiewezen, een relatie van papa. De brief was stuntelig geschreven, maar hij was maar al te echt. Ik telefoneerde naar Dominique. Ik hield de brief in de hand en las er een passus uit voor. Zij zwoer dat het leugens waren, dikke leugens. Een dag voordat wij zouden vertrekken, was de tweede brief daar. Hetzelfde handschrift, maar met onthullingen die me naar de keel grepen. Weer telefoneerde ik. Ik dacht er niet aan in die omstandigheden met haar naar Knokke te rijden. Dominique wilde me dadelijk spreken. We spraken af, in Leuven. Ik moest nog wat ophalen in mijn studentenkamer. Ze wilde met mij naar bed, ze had een pakje condooms bij... Dat maakte mij nog bozer. Ik was er zeker van dat ze mij bedrogen had, dat ze iets wilde goedmaken...

‘Wie kende jullie adres in Wittezande?’ dramt ze door.

‘Dat weet ik niet... Onze kennissen hier. De burgemeester, de notaris, dokter Buyens, jouw vader...’

‘En?’

Ik haal de schouders op.

‘Had jouw vader geen... maîtresse? Denk eens goed na. Mijn ouders wisten het, de schooljeugd wist het, iedereen wist het...’

‘Wel, ja... De moeder van Margriet Hildersom.’ Als ik de naam uitgesproken heb, schud ik ongelovig het hoofd. Margriet Hildersom heeft me daarstraks iets toevertrouwd. Het kan toch niet zijn dat zij... Hete Margriet? Was zij door het lot uitgekozen om mijn... om ons leven in de war te sturen? De bedoeïenenogen kijken me raadselachtig aan. Vermoedt Dominique iets?

‘Weetje dat Valère van de graaf de week na de... breuk tussen ons in Wittezande geweest is?’ vraagt ze zacht. ‘Hij sprak met je moeder...’

‘Nee. Toen ik thuiskwam van Leuven, was ik door het dulle heen. Een uur later ben ik met de fiets vertrokken. Ik reed in één ruk naar Knokke.’

Ze fronst het voorhoofd. ‘Heeft je moeder daar niets van gezegd?’

‘Nee.’ Ik vind het ook vreemd. Ik herinner me echter nog goed de opluchting van mama toen we eindelijk in Wittezande woonden. Over Tendelo wilde ze niets meer horen. Toen papa er op een keer op aandrong dat ze de notaris en zijn vrouw zou uitnodigen, werd ze hysterisch. Ze zal haar redenen wel gehad hebben. En dat de Daubigny's eeuwige armoedzaaiers waren, zal ze toen ook al wel beseft hebben... Met een schok dringt het tot me door dat wij zomaar wat staan te tjaffelen, terwijl de anderen volop aan het swingen zijn. Neel Mans is in de huid van Elvis Presley gekropen: hij zingt en swingt tegelijkertijd.

‘Laat ons nog een wijntje drinken,’ stelt Dominique voor.

Aan de tapkast is er herrie. Ferre Bruggeman slooft zich uit om een jongere man met geblondeerde en gefrizeerde haren te bedaren. De opgewonden vent blijkt de tweede echtgenoot van kapster Liliane van Gelder te zijn, de modepop die ik niet

herkende. Vaag herinner ik mij dat de vader van Liliane van Gelder de eerste in de streek was die van het ruimen van septische putten een zelfstandig beroep maakte. Ik heb nog geweten dat hij bij ons thuis het sekreet kwam leegscheppen met een beerlepel. Er stond toen een afgeleefde Brabander tussen de berries van de beerkar. De mensen vertelden dat het een blind paard was, een afgedankt mijnpaard.

Als Elvis uitgekweeld is, komt Liliane naar haar man toe. ‘Wat is er, Tony?’ vraagt ze naïef.

‘Ja, wat is er, Tony?’ echoot Neel Mans achter haar.

‘Niks,’ mokt Tony.

‘Dat komt ervan als je met een jonge buschauffeur getrouwd bent,’ stookt Neel. ‘Zo'n vent kan niet zonder een mem.’

Tony's gelaat wordt al even bleek als zijn haar. Plotseling graait hij mijn glas wijn van de tapkast en hoost de inhoud ervan in Neels gezicht. Dat is de duivel uitgedaagd, natuurlijk. Het volgende ogenblik stormt Neel op zijn aanvaller af. Tony botst tegen mij aan. Ik wankel tot in de armen van Dominique. Als ik mijn evenwicht herwonnen heb, rollen de antagonisten over de dansvloer. Valentino legt Los Paraguayos het zwijgen op en vloekt hoorbaar in de mikrofoon. Liliane zoekt handenwringend haar toevlucht bij... mij. ‘Doe iets!’ smeekt ze. ‘Hij is zo jaloers. En straks heb ik het weer gedaan...’

Wat kan ik doen? Als ik een hulpeloze stap naar voren zet, houdt Dominique mij tegen. Ferre Bruggeman en Warre Breugelmans proberen de vechters te scheiden. Het is pas als ook Leon Moereels er zich mee bemoeit, dat de kemphanen elkaar lossen. Neel Mans heeft een gekloven lip, maar het bloed zit op het hemd van Tony. Liliane, die wellicht denkt dat haar kampioen dodelijk gewond is, gooit zich tegen hem aan. Van de weeromstuit krijgt zij de klappen die nog voor Neel Mans bedoeld waren. En weer moet Ferre Bruggeman tussenbeide komen. ‘Snotneus!’ briest Neel Mans. ‘Jaloerse bok! Blijf dan met je koekentien thuis!’

‘Luie dopper!’ schreeuwt Tony. ‘Zat varken!’

Liliane heeft nu bloed ontdekt op haar bloeze. ‘Ik ben weg!’ zegt ze.

‘Allee, Liliane!’ pleit Ferre Bruggeman. ‘De avond moet nog beginnen...’

‘Als ik met een ander dans, is er altijd wat...’ jammert ze. ‘En achteraf moet ik het nogmaals ontgelden.’

‘Laat hem toch met zijn autobus naar de hel rijden!’ roept Wies Boels.

Liliane heeft nu ook een bloedvlek op haar rok ontdekt. Ze draait zich resoluut om en loopt naar de uitgang. Als Tony dat ziet, rukt hij zich los uit de armen van Ferre Bruggeman. ‘Als je nog één poot naar haar uitsteekt, rijd ik je met mijn bus overhoop!’ brult hij in de richting van Neel Mans. Met grote schreden schiet hij zijn vrouw achterna.

‘Jaja, onnozelaar!’ roept Neel Mans hem na.

Even is het stil. Iedereen staat er een beetje beteuterd bij. Er is te veel gebeurd op te korte tijd. Een tijdsspanne van zesendertig jaar moest ingevuld en gekleurd worden. Nu is het zover. Gedaan met Abrammetje te spelen. Wat nu moet volgen is het savoir-vivre van vijftigers. Ferre Bruggeman voelt het ook aan. Hij springt op het podium. ‘Laten we er asjeblijft mee ophouden elkaar naar huis te jagen!’ smeekt hij. ‘De avond is nog jong. Laten we van elkaars gezelschap genieten. De dames nodigen uit! Komaan!’

‘Verdomme, ik ben die preken van de Rosse Bruggeman beu!’ zegt Neel Mans veel te luid.

‘Houd je smoel en dans met mij!’ gebiedt Finne Poortmans.

‘Korrektie! Korrektie!’ roept Wies Boels. ‘De dames én Nandje van Everbroeck nodigen uit!’

8

‘Return to me...’ zingt Dean Martin. Dominique zet haar glas op de tapkast. Voordat ze echter een woord kan zeggen, word ik bij de arm gegrepen en meegetrokken door Margriet Hildersom. Ze drukt zich stevig tegen me aan. Het is duidelijk dat ze te veel gedronken heeft. ‘Wat een historie, nietwaar?’ zegt ze. ‘Maar wees gerust... Voor ons hier in Tendelo is dat niets nieuws. Liliane van Gelder en haar Don Juan hebben zo om de veertien dagen slaande ruzie. Maar ja, zij moest hem hebben... Weet je dat er gefluisterd wordt dat zij haar eerste vent vermoordde?’

‘Neen,’ zeg ik verbaasd.

‘Hij elektrokuteerde zogezegd zichzelf toen hij zijn haar zat te drogen in het bad.’

‘Werd er dan geen onderzoek ingesteld?’

‘Wat zou het! Ze hebben altijd gezegd dat ik een hete smots was... God! Als je mocht weten wat Liliane van Gelder en Tine Borghgraef vroeger uitspookten...’

Ik heb er geen behoefte aan alkoofgeheimen uit mijn jeugd te aanhoren.

‘Mag ik jou eens wat vragen?’

Ze omknelt mij bijna pijnlijk. ‘Alles!’

‘Zal je eerlijk antwoorden?’

‘Zéker!’

‘Waarom schreef je me die brieven... dertig jaar geleden?’

Het is wellicht de laatste vraag die ze verwacht had, want ze hapt huiverend naar adem. ‘Welke... brieven?’

‘Twee... anonieme brieven.’

Ze kijkt me smartelijk aan. ‘Er stonden geen leugens in. Dominique van de rentmeester vrijde met de zoon van de graaf. Ze liepen door de bossen en langs de beek, ze zaten in de kerk verliefd naar elkaar te kijken...’

‘Waarom?’ herhaal ik.

‘Ik zei het al!’ zegt ze wanhopig. ‘Ik was gek op je! Ik zou álles gedaan hebben om je te kunnen krijgen. Akkoord, het was niet eerlijk, maar ik deed de waarheid geen geweld aan. Zij had je. Moest ze dan absoluut ook nog de jonge graaf het hoofd op hol brengen? Ik was ziek van onmacht...’

‘Je schreef dat je met eigen ogen gezien had dat ze... intieme omgang met elkaar hadden,’ ga ik ombarmhartig verder.

‘Ik weet niet meer wat ik schreef. Misschien overdreef ik. Het is dertig jaar geleden...’

‘Je hebt mijn leven verknoeid,’ zeg ik bitter.

Ze lacht schel. ‘Je weet niet wat je zegt! Jij weet zelfs in de verste verte niet wat een... ongelukkig leven is. Jij was een rijkeluiszootje. Al jouw grilletjes werden ingewilligd. Je woonde in een sprookjeshuis. Je kon studeren. Je werd iemand van aanzien. En ik? Ik heb nooit een vader gehad. Mijn moeder had geen tijd voor mij. Ik moest alleen eten, alleen spelen, alleen gaan slapen... Ik werd Hete Margriet. Hoe kon het anders? Mal moertje, mal kindje. Stan Roeken was de enige die ooit aan mij vroeg of ik met hem wilde trouwen. Hij was gasfitter. En hij was bereid naar de zatte zever aan de tapkast te luisteren...’

‘Hebben jullie kinderen?’

‘Neen.’ Haar stem klinkt verbeterd. ‘Gelukkig niet. Ik had driemaal een miskraam.’

‘Daarstraks zei je dat je nog altijd graag leeft... Is er intussentijd iets veranderd?’

‘Neen,’ zegt ze. ‘Maar ik heb dorst!’ Ze laat me staan waar ik sta, en stevent op de tapkast af.

Dominique danst met Ferre Bruggeman. Als ik nu opstap, is de streep onder mijn jeugd definitief. Alles wat opgeschroefd of aangedikt was, is tot de reële proporties herleid. En toch aarzel ik. Ik aarzel net iets te lang. Finne Poortmans vraagt mij ten dans. Wilde Finne. ‘Ik wil nu eindelijk ook eens dansen met de hartenbreker van ons jaar,’ zegt ze, terwijl ze me vastgrabbelt.

Ik lach met gesloten mond. ‘Volgens Neel Mans heb jij al een paar mannen versleten...’

‘Neel Mans is een klootzak!’ zegt ze verachtelijk. ‘Maar het is waar dat ik aan mijn derde vent toe ben. De eerste was een coureur die voor meer geld pepillen slikte dan hij kon verdienen. Toen dat spul bovendien zijn edele delen op non-activiteit stelde, zette ik hem aan de deur. Hij zit nog altijd in het vak: als masseur van zesdaagsecoureurs in Duitsland. De tweede werkte voor een firma die speelautomaten plaatste in cafés. Hem had ik leren kennen in “Het Tramstation”. Wie speelautomaten kan repareren, kan ook een fiets herstellen, dacht ik. Wat een vergissing! Negen maanden respijt gaf ik hem. Toen liet ik hem niet meer binnen. Nu dweilt hij de kermis af met twee oude kamelen. Enfin, de kinderen kunnen er maar goed mee zijn...’

‘En heb je nu de ware Jozef gevonden?’

‘Het grote lot!’ zegt ze gemeend. ‘Overdag een werkos. 's Nachts een springstier.’ Ze begint luidkeels mee te zingen met Tino Rossi. ‘Luna rossa’. Zij zingt Frans zoals een koe Spaans loeit.

Ik ben onnoemelijk verlegen.

‘Ik had zangeres moeten worden,’ zegt ze. ‘Alleen als ik oude liedjes zing, ben ik gelukkig. Als ik bijvoorbeeld van die klei-

ne schooier met zijn scheur in zijn broekje en zijn dood konijn zing of van die kleine trommelaar die naar zijn papa in de hemel trekt, dan rollen de tranen over mijn wangen...'

'En tranen maken jou gelukkig?'

'Zulke tranen wel, ja.' Ze kietelt met haar vingernagels in mijn hals. Ze is één van die wonderbare vrouwen die twee dingen tegelijkertijd kunnen doen: inwendig lachen en uitwendig schreien, aan iemand vertellen dat ze met haar man het grote lot gewonnen heeft en hem inmiddels proberen te verleiden... 'Weet je wat mij vroeger - ik bedoel: toen we nog naar de nonnenschool gingen - naar de zevende hemel voerde?'

'Mooie jongens?'

'Ik was zelf een kwajongen. Neen... De geur van lijm. De lijm waarmee mijn vader lekke fietsbanden herstelde. Elke week stal ik een nieuwe tube. En dan kroop ik daarmee op zolder...' Verdere ontboezemingen slikt ze in. Valentino heeft Tino Rossi het zwijgen opgelegd. We zijn aan de spelletjes toe. In Tendelo werd nog nooit gefeest zonder gezelschapsspelletjes. Als de kinderen naar bed zijn, worden de volwassenen weer kind. Het eerste spelletje wordt iets met sinaasappelen. Elk dansend paar moet een sinaasappel tussen de voorhoofden geklemd houden. Wie de sinaasappel laat vallen of met de hand aanraakt, valt af. Finne heeft haar sinaasappel al in de hand. Ze heeft een klein exemplaar gekozen.

'Ekskuseer me,' zeg ik. 'Maar dat is niets voor mij...'

'Zeg nu niet dat je daar te goed voor bent, he!' protesteert ze.

'Ik ben daar helemaal niet te goed voor,' sus ik, 'maar ik kan niet dansen. Echt niet.'

Precies op dat ogenblik komt Gaston Teunen van het toilet. Finne schiet onmiddellijk op hem toe. Met een zucht van opluchting loop ik naar de tapkast. Oktaaf Brants is gelukkig ook een nummertje aan het opvoeren op de dansvloer. Hij zwijmelt met een sinaasappel op de kop in het rond. Mon Hertoghs staat aan de tapkast met een schoen in zijn handen.

‘Zit er een nageltje door?’ vraag ik.

‘Neen,’ zegt hij, met van pijn vertrokken gelaat. ‘Het zijn nieuwe schoenen. En als je dan nog weet dat ik bijna altijd klompen draag... Toen bij ons thuis alles verdeeld werd, kreeg ik de klompen die er nog in de klompenmakerij stonden. Dat waren er heel wat. Mijn vader maakte nog klompen toen de mensen die allang niet meer droegen. De Ghanezen die in mijn aardbeievelden werken, dragen niets liever.... Ik geloof dat daar nog geld inzit: klompen exporteren naar Afrika.’

‘Ik hoorde dat je verleden jaar een maand vastzat...’ zeg ik voorzichtig.

‘Ja. Omdat ik zes politieke vluchtelingen uit Ghana in huis had genomen. Die jongens waren dankbaar en wilden mij wat helpen, maar dat mocht niet. Ik vertelde de arbeidsinspekteur toen dat hij absoluut eens in de nachtbars van Goorhoven moest gaan kijken. Daar werken namelijk nogal wat Ghanese meisjes die niet eens weten wat arbeidswetten zijn. Die inspekteur lachte me uit en noemde mij een fantast. Wie zou dan niet op tilt springen? De Ghanezen stonden elke dag aan de poort van de gevangenis. Als ik gewild had, hadden ze een guerrillaoorlog ontketend. Uit dankbaarheid heb ik hen toen wettelijk in dienst genomen. Kun je geloven dat mijn Ghanezen in de bars van Goorhoven niet toegelaten worden? Als zij met hun... zusters willen gaan praten, worden ze met veel trammelant aan de deur gezet. Wat een wereld, nietwaar?’

Nandje van Everbroeck komt bij ons staan. ‘Fruitsap, Nandje?’ vraagt de man achter de tapkast. Hij is klaarblijkelijk de waard, want er zitten zes balpennen in het borstzakje van zijn hemdjasje.

Nandje is de dans ontsprongen in het gezelschap van de vrouw van Mon Hertoghs, een ware Rubensfiguur. ‘Oef!’ zegt ze. ‘Jammer toch dat Nandje zo klein is. Ik moest mij te veel bukken...’

Wies Boels is daar eensklaps ook. ‘Rosalie heeft Nandje er-

toe gedwongen naar een horrorfilm te kijken!’ roept hij. ‘Nandje wist op de duur niet meer tegen welk fruit hij zijn voorhoofd moest drukken.’

‘Hier, Nandje!’ zegt Juul Verhulst. ‘Ik ben juist in het café gaan sigaretten halen. En toen dacht ik: ik zal ook maar eens trakteren voor Nandje...’ Hij steekt Nandje een reep chocolade toe.

Nandje draait de lachers de rug toe. Hij schuift het fruitsap naar de verste hoek van de tapkast en zegt ferm: ‘Geef mij een trappist!’

‘Met groseille, Nandje?’ vraagt de patroon, met een knipoogje naar de bende.

‘Zonder!’ zegt Nandje.

Gaston Teunen en Wilde Finne hebben hun sinaasappel ook laten vallen. Gaston heeft een arm om Finnes schouders geslagen en leunt ostentatief op haar. ‘Kapot van de dorst!’ zegt hij. ‘Victor,’ wendt hij zich tot de patroon, ‘laat nog eens tien flessen champagne aanrukken... Wat? Zijn er geen meer? Ik had je toch gezegd dat je een grote voorraad moest opslaan! Alleen nog rose champagne? Maar die is niet van jou? Van wie is die dan wel?’

De patroon zit zwaar verveeld met het geval. ‘Er is maar één man in de Kempen die uitsluitend rose champagne drinkt... En dat is notaris Draulants. Als er in het café een openbare verkoping is, drinkt hij rose champagne...’

‘Laat die champagne aanrukken!’ beveelt Gaston.

‘Ja... maar... hij is duur, hoor...’ pruttelt de patroon tegen.

‘Dat kan me niet schelen!’ Gaston Teunen komt naast mij staan. ‘Sekretaris van Wittezande, nietwaar?’ zegt hij. ‘Kunnen wij geen zaken doen?’

‘Wat bedoel je?’ vraag ik onthutst.

‘Wel, zijn er in Wittezande geen monumentale gebouwen die staan te verkrotten en die dus het best gesloopt worden? Kerken, kloosters, kastelen, patriciërswohnungen... Noem maar op.’

‘Niet dat ik weet.’

‘Of zijn er geen mensen die met hun geld geen blijf weten en die een... droomvilla willen bouwen?’

‘Dat kan wel...’

‘Ik ga mijn rayon wat uitbreiden,’ zegt Gaston gewichtig. ‘Tot nog toe werkten wij veel tegen Antwerpen aan. Maar de echte richards trekken zover mogelijk van Antwerpen weg...’

‘Is hij goed?’ vraagt de patroon, terwijl hij een glas rose champagne inschenkt.

Gaston proeft, als een kenner, met getuite lippen en ten hemel geslagen ogen.

‘Excellent!’ prijst hij. ‘Komaan, drinken, mensen!’

‘Dat is geen champagne,’ zegt Nandje van Everbroeck eensklaps achter onze rug.

‘Dat is schuimwijn met wat grenadine erin... Iets dat de hoeren drinken.’

‘Wat?’ steigert Gaston. Hij graait de fles uit de handen van de patroon, slaat het servet eraf en kijkt met uitpuilende ogen naar het etiket.

‘Comte de Belzac,’ leest hij moeizaam. ‘Cidre mousseux.’

‘Zie je wel?’ triomfeert Nandje.

Het lijkt wel of Gaston Teunen door een geraaktheid getroffen wordt.

‘Godverdomme!’ vloekt hij. Hij keilt de fles in de hoek achter de tapkast tegen de muur. ‘Bedrieger, godverdomme! En dat moet ik mij door een mietje... door een jeannette laten zeggen. Ik betaal niet voor mietjesdrank. Geen centiem!’

Gelukkig is Ferre Bruggeman daar. ‘Kom, Gaston!’ sust hij. ‘Natuurlijk betaal je daar niet voor.’ Hij klopt Gaston op de schouder. ‘Maar laat onze avond nu niet naar de knoppen gaan met zulke prullen. Beschouw het als een grap. Jij lacht toch ook graag, nietwaar?’

Achter hem staat Dominique met de sinaasappel in haar handen.

‘Enfin...’ geeft Gaston toe. ‘Een grap, nietwaar? Allee, Nandje!’ Hij klopt Nandje van Everbroeck vaderlijk op de

schouder. ‘Jij mag de rest van die mietjesdrank hebben. Voor jou heb ik dat over...’

Iedereen plooit dubbel van het lachen. Gevleid door zijn sukses vervolgt Gaston: ‘Ik trakteer met cognac! Alle cognac die hier vanavond nog gedronken wordt, is voor mijn rekening!’

‘En ik betaal de jenever!’ doet Wies Boels zijn duit in het zakje.

‘En voor de likeur draai ik op!’ zegt Juul Verhulst apetrots.

‘Na het feest gaan we bij Juul Cesar frieten eten!’ roept Neel Mans. ‘Op mijn kosten!’

‘Van mij dus...’ repliceert Juul. ‘Want Neel betaalt nooit.’ Hij hinnikt als een veulen.

‘Hahaha!’ roept Neel Mans, die er inderdaad uitziet alsof hij tot aan zijn schouders in de keelzak van een pelikaan heeft gezeten.

9

Op een wenk van Ferre Bruggeman begint Valentino aan zijn volgende spelletje: de stoelendans. Ik haast me naar het toilet, om te voorkomen dat nog iemand zou denken dat ik me te goed voel. Eigenlijk wist ik het ook vroeger al: in Tendelo zijn wie zich te goed voor om het even wat voelen altijd de publieke schietschijven geweest. Ook zij die écht te goed waren, moesten het ontgelden en verduren. Het is vreemd, het is in zekere zin een gekultiveerd minderwaardigheidscomplex. Het werkte steeds al een rem op talent, moed en lef. ‘Die denken dat ze beter zijn,’ werd er vroeger gefluisterd, als bijvoorbeeld ouders hun kinderen naar het middelbaar onderwijs zonden. Het was ook al voldoende dat iemand een initiatief nam op kultureel vlak (toneel, muziek...): zoiets deed alleen een dikke nek, iemand die het hoog in zijn bol had. Gewoon eens met vakantie naar zee gaan of naar de Ardennen werd al beschouwd als een blijk van ijdelheid. En wie zich de een of andere in het oog springende luxe meende te mogen veroorloven, kreeg dat vroeg of laat - meestal via een omweg - toch op zijn brood: het heette dat hij naast zijn schoenen liep, of dat hij zot van glorie was... Als ik weer in de zaal kom, is de stoelendans onderbroken. ‘Oktaaf Brants is zo zat als een patat van het podium gedonderd,’ vertrouwt de patroon mij toe. ‘Hij stond daar op een

stoel de maat te slaan.’ Ferre Bruggeman en Leon Moereels dragen de verongelukte arbiter weg. ‘Van die zwabber zijn we gelukkig verlost,’ vervolgt de patroon. ‘Zo’n dorpsdronkaard is een kruisweg voor de cafébazen, weet je. Hoeveel uren die vent mij al uit mijn bed gehouden heeft, kan ik niet bij benadering zeggen. Om hem uit “De Pelikaan” weg te krijgen zou ik zelfs te voet naar Scherpenheuvel gaan. Wat zeg ik? Te voet naar Banneux!’

Onwillekeurig denk ik weer aan de dorpsidioot van vroeger. ‘Wat is er van Heintje Hoebenschot geworden?’ vraag ik.

De patroon kijkt me een beetje geschrokken aan. ‘Dat is een oom van mij, weet je... Nonkel Hein zit al twintig jaar in Geel. Hij werkt daar bij een boer. Als hij daar is, gedraagt hij zich zo normaal als ik en jij. Komt hij echter weer in Tendelo, al is het maar voor een halve dag, met Pasen of met de kermis, dan slaat hij weer helemaal kadul. De pendelaar zegt dat het iets met aardstralen te maken heeft.’

‘De pendelaar?’

‘Ja... Rinus Mangelschots. Rinus van de mandenmaker. Die studeerde medicijnen in Leuven. Drie jaar. Hij is de beste pendelaar van dorpen in het rond. Zelfs de Hollanders staan voor zijn deur in de rij, soms vanaf drie uur in de ochtend. En je moest eens zien wat voor Hollanders... De mooiste vrouwen die ze daar hebben. Het lijkt wel of ze smoorlijk verliefd zijn op onze... wichelroedeloper. Rinus, moet je weten, is ook vermaard om de doelmatigheid van de vermageringskuren en - diëten die hij met behulp van zijn pendel uitstippelt. In een mum van tijd maakt hij van een dikke kalkoen een ranke pauw.’

‘En wat zegt de... dorpsdokter daarvan?’

‘Niets! Die kwibus durft niets te zeggen. Hij mocht het eens wagen...’

‘Ga jij ook naar de pendelaar als je ziek bent?’

‘Natuurlijk. Rinus is een van mijn beste klanten. Als hij naar hier komt - gewoonlijk is dat 's zondags, na de hoogmis -

heeft hij zijn pendel bij. Ik heb er hem nog nooit op betrapt dat hij iets... niet wist. Tegen Oktaaf Brants heeft hij zeker al honderdmaal gezegd dat zijn lever zwaar ziek is. Maar hoe kun je zo'n zuipschuit iets aan het verstand brengen?’

De verliezers bij de stoelendans zakken naar de tapkast af. Ze hebben verhitte gezichten en hijgen. Ik buig me met een vertrouwelijke, wenk over de tapkast. ‘Waarom knoeide je daarstraks... met die rose champagne?’

De patroon grijnst minachtend. ‘Weet je wat zo'n champagne kost? En zie je niet wat voor een zatte bende dat hier is? Het zou zonde geweest zijn. Ik had er niet op gerekend dat Nandje van Everbroeck nog nuchter was. En in gewone omstandigheden zou Nandje ook zijn mond gehouden hebben. Maar nu... Ik weet niet wat er met hem aan de hand is. Hij is al aan zijn tweede trappist toe. Normaal drinkt hij fruitsap en amuseert hij zich met de zatte praat van de anderen.’ Hoofdschuddend herneemt hij zijn werk van barmhartigheid. Pas nu merk ik dat hij slechts drie vingers heeft aan de rechterhand.

Het is halftwaalf. Laat genoeg. Ik besluit weer aan tafel te gaan zitten. De kust is veilig. Tijdens het volgende spelletje kan ik dan met de stille trom verdwijnen.

Dominique komt mijn richting uit. In elke hand draagt ze een glas wijn.

‘Wat een woeste bende, nietwaar?’ zegt ze, terwijl ze naast mij gaat zitten.

‘In Tendelo was feestvieren altijd synoniem met bandeloosheid. Een avondje de beest uithangen. Weg... fatsoen. Vergeten... menselijk opzicht. Het gaat ongetwijfeld terug naar de tijd toen de mensen zich nog krom moesten werken en dan eenmaal per jaar, met de kermis, alle misère eens van zich konden afzetten.’

‘Ferre Bruggeman is anders,’ zegt ze. ‘Tienmaal meer geciviliseerd. En toch heeft ook hij maar tot zijn veertiende jaar schoolgelopen.’

‘Hij moet een bepaalde status hooghouden. Hij kan het zich niet permitteren dat ze morgen in het dorp rondstroomen dat hij dronken was of dat hij met zijn handen onder iemands rokken zat. Alhoewel...’

‘Hij is anders geaard,’ zegt ze.

Haar bewering maakt me eensklaps kittelorig. ‘Is er iets tussen jullie?’

De bedoeïenenogen kijken me donker aan. ‘Ben je gek?’

‘Wie jullie bezig ziet, zou het kunnen vermoeden.’

Ze neuriet weer haar hatelijk lachje. ‘Van heel Tendelo is er maar één persoon met wie ik door de jaren de kennis ben blijven aanhouden: Dahlia Possemiers. Waar denk jij dat ik vannacht slaap?’

Ik kijk verbaasd op. ‘Rijd jij niet naar huis?’

‘Ik kan niet eens autorijden. Mijn schoonzoon heeft me gebracht. Hij haalt me morgen weer op.’

Valentino heeft alweer een ander spelletje gelanceerd. Iets met voorwerpen die moeten gezocht en aangebracht worden. Ferre Bruggeman is daar terug en komt bij ons zitten. ‘Verdomme!’ vloekt hij. ‘Nu willen Tine Borghgraef en David Franck ook al naar huis... En het is niet eens middernacht. Wat een reünie!’

Het paar in kwestie staat voor onze neus te ruziën. Zij is een dragonder, hij een pezig mannetje dat duidelijk in de wind is.

‘Zelfs met de beste wil van de wereld kan ik mij die lui niet herinneren,’ zeg ik.

‘Allee!’ reageert Ferre verontwaardigd. ‘Tine van Rogier... Tine van de schijvenschuurder. Ze was bijna altijd ziek vroeger. Ik geloof dat ze tbc had... En hij is er een van de familie Franck die vroeger op de Kasteelhoeve boerde. Hij is heel wat ouder dan zij. Hij is ooit drie jaar van huis weggeweest... als lichtmatroos.’

Tine Borghgraef gaat wanhopig zuchtend voor Ferre staan. ‘Zeg jij het eens!’ smeekt ze. ‘Om zeven uur morgenochtend

komen ze de asperges ophalen. Zondag of geen zondag. Om vier uur moeten wij beginnen te werken. Zie je die zatte zwabber al asperges dabben? Als ik hem laat doen, reneweert hij alle bedden. Wij moeten ze nu verdienen, weet je...'

'We pakken er nog een!' lalt de zwijmelende oudlichtmatroos. 'Op de valreep! De laatste!' Hij neemt mijn glas wijn en kiept het in zijn keelgat.

'Zatte patat!' scheldt zijn eega.

De oud-lichtmatroos heeft nu mij en Dominique ontdekt. Hij houdt zich vast aan de tafelrand, knijpt de ogen dicht, spert ze weer open... 'Die van de rentmeester, hé? En die van de sekretaris! Groot volk. Jullie zullen wel veel kinderen gekocht hebben... Ik heb jullie eens bezig gezien in de varens achter het tennisveld. Ik was in een spar geklommen. De boswachter had me gevraagd de houten fazanten van de takken te halen. Die zaten daar al vele jaren op... om de stropers te misleiden. Wat jullie toen lieten zien... zag ik zelfs in Amerika niet. Jongens! Maar ja... Bij jullie zat het in de familie, nietwaar Thierry?'

Ik kijk geëmbêteerd van Ferre naar Dominique. Zij heeft een vuurrode kop gekregen. 'Ik weet daar niks van!' zegt ze verslagen.

'David, je beledigt die mensen,' teemt Ferre Bruggeman.

'We moesten toch herinneringen ophalen!' protesteert David.

'Subiet begin ik herinneringen op te halen!' dreigt zijn vrouw. 'En daar zullen velen graag naar luisteren... Zat kanon!' Ze grijpt hem bij de elleboog en dirigeert hem naar de uitgang.

'Als hij niet gedronken heeft, zou hij geen vlieg kwaad doen,' meent Ferre hem te moeten verontschuldigen. 'Dat zijn mensen die eigenlijk nooit buitenkomen. Zij leven van hun asperges, augurken, krieken... En van hun schapen. Ze hebben er misschien wel driehonderd. De Marokkanen en Turken staan bij hen in de rij. Wat zij met hun geld doen, weet ik niet. In Tendelo geven ze het in elk geval niet uit.' Hij is duidelijk zelf

verlegen om wat hij te horen kreeg. ‘We gaan nog een boterham eten...’ Hij staat op en loopt naar de keuken.

‘Ik geloof dat je de hemel mag danken dat je echtgenoot niet mee naar hier kon komen,’ zeg ik.

‘Ik had bij Dahlia moeten blijven,’ murmelt Dominique.

Onwillekeurig grinnik ik. ‘Het lijkt wel of iedereen hier de oude rekeningen wil vereffenen.’

De bedoeïenenogen zijn verdacht vochtig. ‘Ik vind dat erg,’ fluistert ze.

Ik haal luchtig de schouders op. ‘Al dat geleuter raakt mijn koude kleren niet. Wat dertig jaar achter mij ligt, kan me geen kwaad bloed zetten. Misschien is het wel zo dat ik gewend geraakt ben aan beledigingen. Wie beroepshalve een verslag moest maken van honderden gemeenteraadszittingen, weet stilaan wel hoe gemeen sommigen uit de hoek kunnen komen en hoe de meesten er genoeg in scheppen de anderen de duvel aan te doen.’ Ik monkel genoeglijk. ‘Ten slotte loog die aspergesteker niet eens. Wij zijn ooit erg intiem geweest... in de varens achter het tennisveld. Dat was de mooiste zomer van mijn leven.’

‘Ja,’ geeft ze toe.

‘De geur van varens...’ mijmer ik. ‘Maar er waren ook mieren, nietwaar?’

Ze heeft zich nog altijd niet herpakt. Om zich een houding te geven drinkt ze van haar wijn. ‘Waarom ben jij nooit getrouwd? Er moeten toch... meerdere vrouwen in jouw leven geweest zijn?’

‘Niet zoveel.’

‘Je antwoordt niet op mijn eerste vraag.’

‘Mijn ouders hadden niet zo'n bijster gelukkig huwelijk. En wat met ons gebeurd was, bleef lang bij mij nawerken. Ik werd pas terug mezelf toen ik bij het leger was. Ik heb wel vriendinnen gehad, hoor. Maar die waren altijd jonger dan ik. Het belette niet dat ze allen al een... verleden hadden. Ik heb de indruk

dat de meeste meisjes staan te trappelen van ongeduld om hun leven te verknoeien. De zogenaamd ware Jozef moet dan de brokken maar lijmen. Heb jij... wat ze een gelukkig huwelijk noemen?’

Ze draait de voet van haar roemer tussen haar vingers en glimlacht weemoedig. ‘Mijn man was tien jaar ouder dan ik. Hij was verliefd op paarden, springpaarden. Paarden fokken en opleiden was zijn grote droom. Hij verwaarloosde er zijn werk voor. Achtereenvolgens was hij directeur van een koperfabriek en van een radiatorenfabriek. Telkens werd hij na enkele jaren aan de deur gezet. De laatste maal had hij geknoeid met de financiën. Toen werd de grond hier te warm onder zijn voeten...’

Ik kan mijn oren niet geloven. ‘Liet hij je in de steek?’

Even piept haar adem. ‘Acht jaar geleden.’

‘En hij vertrok naar Saoedi-Arabië?’

‘In 1982, ja. Waar hij daarna gebleven is, weet ik niet. En het interesseert me ook niet meer. Ik heb mij erdoor geslagen met behulp van een neef van mij, een importeur van Franse wijnen en kazen. Gelukkig heb ik goede kinderen én schoonkinderen. En schatten van kleinkinderen.’

Ik voel me eensklaps erg mistroostig. Waarom verspillen zovele mensen hun leven? Waarom zijn ze er zo op gebrand hun omgeving een rad voor de ogen te draaien? ‘Waarom gedroeg jij je daarstraks zo hooghartig?’ vraag ik moeilijk.

‘Ik gedroeg me niet hooghartig,’ zegt ze. ‘Ik behoorde nooit tot het slag van mensen dat met zijn mislukkingen te koop loopt. Ik ben naar hier gekomen om Dahlia en Ferre plezier te doen. Ze hebben maanden gewerkt om van deze avond een succes te maken.’

‘En ik?’

‘Wat bedoel je?’

‘Dacht je nooit aan mij?’

Ze haalt de schouders op. ‘Ik wist dat je anders zou gewor-

den zijn.’

‘En is dat inderdaad zo?’

Ze neuriet haar lachje, eventjes. ‘Je bent totaal veranderd.’

‘Hoe?’

Er dansen pretlichtjes in de bedoeïenenogen. ‘Je bent dikker geworden. Je haar is veel dunner. Het kuiltje in je kin was vroeger veel dieper. Vroeger had jij... iets onbepaalds. Nu eens deed je me denken aan Griekse helden, dan weer aan middeleeuwse ridders... Je kon zo... dwepen. Uitbundig geluk wisselde af met diepe neerslachtigheid. Je was een wereldhervormer in de dop, en tegelijkertijd de geïnkarneerde tederheid. Nu eens moest ik je intomen, dan weer troosten... Aan zo iemand verliezen meisjes hun hart.’

‘En nu?’

‘Je bent een fatsoenlijk burger geworden, met aristokratische trekjes.’

‘Oeioei.’

‘In welk opzicht ben ik veranderd?’

Ik grijns, een beetje gekrenkt en ontgoocheld. ‘Dat is het hem juist! Jij bent niet veranderd. Jij bent nog altijd even onbeschaamd sarkastisch. Alleen als we vrijden, vroeger, werd je écht lief en natuurlijk. Ik vraag me af of dat nog zo is...’

Ze kijkt van me weg. ‘Ik hoop dat jij weet wat het woord climacterium betekent. Dat zal wel niet. Je bent er te jong voor...’

‘Ik heb gelezen dat vrouwen alleen maar zichzelf zijn als ze vrijen en in de omgang met hun kinderen en kleinkinderen,’ zeg ik wijsneuzig.

‘Larie!’ Ze steekt haar rechterhand uit naar een kleine vrouw die ik mij niet herinner. ‘Kom bij ons zitten, Valerie! Je bent toch niet hang van Thierry Onsea?’

Zuchtend neemt Valerie plaats tegenover ons. Ze buigt zich ietwat voorover en richt zich tot mij: ‘Jij kent me niet meer, geloof ik...’

Ik zie dat haar handen eigenaardig bibberen en dat ze krampachtig met het hoofd schudt. ‘Neen,’ zeg ik verlegen. ‘Het spijt me...’

‘Heb jij Louis van Baelen niet gekend? Louis Glas... de glazenmaker?’

Er gaat mij een licht op. ‘Ik herinner mij dat ik daar ooit stopverf ging halen...’

‘Wel, ik was thuis de jongste... Ik ben getrouwd met Patrick Besseling, die zatte dokwerker ginder.’

Ik kijk in de richting die haar vinger aanwijst en zie een grijze dikzak heen en weer springen met Nandje van Everbroeck in de armen. De dokwerker heeft zijn broekspijpen opgerold, draagt naaldhakken en heeft een beha met sinaasappels erin voorgebonden.

‘Jouw vader was... geen goed mens,’ zegt Valerie gemeend. De bibberaties nemen toe.

‘Waarom niet?’ vraag ik verveeld.

‘Dat heb ik mijn vader dikwijls horen zeggen. Toen in 1944 een V1 alle ruiten van het gemeentehuis en van de gemeenteschool aan diggelen joeg, mocht mijn vader er nieuwe inzetten. Bij jullie thuis waren de ruiten ook gebroken. En toen eiste jouw vader dat die ook vervangen werden... maar gratis dan. En wij konden die centen goed gebruiken.’ De bibberaties worden nu angstaanjagend. ‘Let maar niet op mijn handen,’ zegt ze. ‘Ik heb de ziekte van Parkinson.’

‘Ik weet daar vanzelfsprekend niets van,’ zeg ik moeilijk. ‘Maar zoals ik mijn papa kende en ken, was en is hij rechtvaardig. Wellicht heeft jouw vader... iets over het hoofd gezien. Het is zo moeilijk te oordelen over gebeurtenissen die zich bijna een halve eeuw geleden afspeelden.’

‘In mijn familie weten ze dat nog allemaal,’ gaat Valerie onverstoorbaar door. ‘Jij hebt misschien ook nooit geweten dat jouw vader te doen had met de moeder van Margriet Hildersom?’

‘Toch wel. Maar... excuseer me, ik ga even een luchtje scheppen.’ Ik sta op en kijk een beetje hulpeloos naar Dominique.

‘Je gaat toch nog niet naar huis, hé?’ fluistert ze.

Ik haal diep adem en schud het hoofd.

10

In het café kan men de rook snijden. ‘Nog één van die ouwe zakken. Laat hem door, mannen!’ zegt een bezopen snoeshaan aan de tapkast. Ik moet onwillekeurig lachen. Of is het niet om te lachen dat bijna alle twens een vent van vijftig klakkeloos oud noemen, terwijl een vijftiger zich zonder enige twijfel nog in de fleur van zijn leven acht? Naarmate ik ouder word, valt het me steeds moeilijker de leeftijd van anderen te ramen. Meestal vergis ik mij schromelijk. Iemand van twintig is in mijn ogen trouwens een snotneus, iemand die nog véél moet leren, iemand op wie je eigenlijk nog geen staat kunt maken. Buiten word ik weer overweldigd door de oude geuren van meidoorn, vlier, buks... Het is kwart na twaalf. Wat doe ik hier nog? Dominique Daubigny is niet langer de ongenaakbare schikgodin die mijn leven vergalde. Ze is niet langer de sfinks uit mijn jeugd. Alle raadsels zijn opgelost. Niets is er nog in mij dat naar genoegdoening haakt. Als ik nu nog blijf, zoek ik komplikaties. Ik kan haar morgen of overmorgen opbellen. Dan kunnen we herinneringen ophalen naar believen, ongestoord. Maar ik mag me niet meer engageren, dat vooral niet. Voor geen geld van de wereld wil ik dezelfde misère nog eens doormaken. Traag loop ik naar mijn wagen. Adieu, Tendelo.

Als ik op het punt sta het portier te openen, hoor ik hooglo-

pende stemmen. ‘Dacht je misschien dat ik niet zag hoe je aan Margriet Hildersom stond te trekken? Zatte dokwerker! En waarom moest jij zo nodig aan die dienststers honderd frank geven? En aan die kokkin? Denk jij misschien dat die hier gratis voor niks komen werken?’ Ik herken Valerie van Baelen.

‘Het was er toch plezierig?’ pruttelt de dokwerker tegen.

‘Plezierig! Noem jij dat plezierig? Walgelijk was het! Je hebt onze familie geschandaliseerd.’

‘Allee, Valerie! Wat heb ik nu verkeerd gedaan?’

‘Die dikke nek van de oud-sekretaris heeft zich nogal verkneukeld. En dat poppetje van de rentmeester kon haar ogen ook al niet geloven...’

De dokwerker schaterlacht. ‘Nu noem je er twee! Als die Jan Lul van de vroegere sekretaris maar niet met de portefeuille van Paul Moortgat weg is...’

Valerie grijpt nu haar man bij de arm. ‘Zou je denken? Ik dacht eerder aan Neel Mans...’

‘Wie hangt nu zijn jas met zijn portefeuille erin zomaar aan een kapstok in de donkerste hoek van de zaal?’ De dokwerker blijft staan. ‘Wacht eens even...’ Hij loopt met grote schreden naar een wagen, legt zijn handen erop, bukt zich... en begint te braken.

‘Zatte dokwerker!’ scheldt Valerie nogmaals. ‘Je bent net als je vader én je broer én je oom... Als je maar kunt zuipen!’

‘Ik denk dat ik iets verkeerd gegeten heb,’ mompelt de dokwerker. Hij duwt zich weer overeind en loopt met veel te grote stappen verder. Valerie ijlt hem achterna.

Verbouwereerd kijk ik het tweetal na. Wat heb ik met de portefeuille van Paul Moortgat te maken? Ik kan me niet uit de voeten maken zonder te weten wat er aan de hand is. Tegen mijn zin duw ik de deur van ‘De Pelikaan’ weer open. De keelzak van onze pelikaan is allang leger dan leeg. Alles waarop we nu nog kunnen azen, is droesem, gal en bloed. ‘Die ouwe zak is daar terug, mannen!’ zegt dezelfde snoeshaan van daar-

straks. Ik doe of ik het niet hoor en loop door. In de zaal zitten de meesten weer aan tafel. Ze eten boterhammen met hoofdkaas. ‘Laat dit incident de sfeer niet bederven!’ roept Ferre Bruggeman in de mikrofoon. ‘De hoofdkaas op je boterham werd bereid door Elsje Olmen, op grootmoeders wijze. Voor de varkenskoppen zorgde Nandje van Everbroeck... Hola! Hola! Dat mocht ik niet zeggen... Voor de varkenskoppen zorgde iemand die anoniem wenst te blijven. Smakelijk!’

Ik ga weer naast Dominique zitten. ‘Wat hoor ik nu allemaal? Werd de portefeuille van Paul Moortgat gestolen?’

Ze vist een haartje op tussen haar lippen en kijkt er met afschuw naar. ‘Dat is hier al wat geweest! Daarjuist stonden Neel Mans en die manegehouder met een stoel boven hun hoofd tegenover elkaar. Indien Ferre Bruggeman er niet geweest was, hadden ze elkaar het hoofd ingeslagen. Maar alles is opgelost nu. Josiane Andries telefoneerde zoëven naar huis: de portefeuille van haar man lag in de huiskamer op tafel. En toen riep Wies Boels dat hij daaruit konkludeerde dat Paul Moortgat vanavond nog altijd geen cent had uitgegeven. En weer gingen de stoelen de lucht in... Heb ik al medelijden gehad met Ferre Bruggeman.’

Ferre Bruggeman echter trekt zich van haar medelijden niets aan. Weer springt hij op het podium. Tussen twee happen uit zijn boterham in roept hij: ‘We mogen niet in slaap vallen nu! De dames moeten ons wakker houden. Zij nodigen uit! Allee, Valentino! We gaan walsen... “In de stille Kempen...” Wie kan er links walsen?’

Ik word wild bij de arm gegrepen door Margriet Hildersom. Ze sleept me als het ware op de dansvloer... en wil links walsen. Een ogenblik voel ik mij een ledenpop. Dan zet ik met beide handen de rem op de turbulentie. ‘Asjeblieft, Margriet!’ smee ik. ‘Ik kan niet walsen. Kom, laat ons aan de tapkast iets gaan drinken.’ Ze slaat een arm om mijn nek en laat zich gewillig meetronen. Ik moet haar rechthouden. Ze is ladder-

zat. Toch wil ze een jenever, een jonge klare. ‘Straks gaan we naar “Het Eiland Elba”,’ zegt ze. ‘Jij en ik... alleen.’

Ik bestel een wijntje. ‘Wat gaat jouw man daarvan zeggen?’

‘Niets,’ zegt ze. ‘Hij heeft niets te zeggen. “Het Tramstation” is van mij.’

‘Hij lijkt mij een patente vent.’

‘Zot! Hij is een kloot van een vent. Een driedubbele kloot. Enfin, dat denk ik toch.’ Ze schudt verward het hoofd en knijpt enkele malen de ogen dicht. ‘Het is gek... maar ik heb nog nooit zijn ballen geteld.’ In één teug ledigt ze haar glaasje. ‘Ik ga Wies Boels op kosten jagen. Hij ging de jenever betalen, nietwaar? Hij zal nogal vloeken als hij de rekening ziet. Tienduizend frank biedt hij... als ik met hem naar “Het Eiland Elba” ga. Als ik niet zo fatsoenlijk was, enfin, indien zijn vrouw hier niet mocht geweest zijn, dan luisde ik hem dat geld ook nog af.’ Ze laat haar glaasje weer vullen. ‘Jij en ik hadden het met elkaar moeten kunnen vinden. We zouden veel kinderen gekocht hebben... héél véél kinderen, misschien wel twintig. En dan reisden we in een autobus de wereld rond.’

Ik krimp ineen bij het idee aan zulke abundantie.

‘Godverdomme!’ lalt Neel Mans achter ons. ‘Thierry van de sekretaris snoept ons hier alle mooie wijven af!’ Hij grijpt Margriet vast in de lenden. ‘Kom, Margrietje. We gaan de beest nog eens loslaten!’

Aan de hoek van de tapkast staat Nandje van Everbroeck met wiebelend hoofd in het met groseille besmeurde schuim van zijn trappist te staren. Zijn ogen zijn rooddooraderd en betraand. ‘Nandje heeft liefdesverdriet omdat Valerie van Baelen haar dokwerker naar huis gejaagd heeft!’ roept Wies Boels vanop de dansvloer. ‘Troost jij hem eens, Thierry!’

‘Trek het je niet aan, Nandje,’ zeg ik.

Nandjes gelaat verkramp. ‘Wies Boels moet oppassen!’ sist hij onheilspellend. ‘Ik laat mij niet eeuwig beledigen door een blaaskaak als hij, dat hij dat maar weet! Mocht Lucie van Ros-

sum hier niet zijn, dan had ik hem allang met een fles op zijn kop getimmerd.’

‘Wie is Lucie van Rossum?’

‘Zijn vrouw. Het braafste mens van Tendelo. Zie ze ginder zitten. Alhoewel ze de eenvoud zelf is, hangt ze van kop tot teen vol juwelen. Ze moet wel reclame maken voor zijn nepzaak, anders rost hij haar af.’ Hij slurpt even van zijn bier en schudt verdrietig het hoofd. ‘Wat een wereld...’

Dries Lornoy komt naast mij staan. Hij heeft een duimdikke schijf hoofdkaas in de hand. ‘Daar moesten wij vroeger thuis met ons allen van eten,’ zegt hij. ‘Iedereen kreeg een reepje... om te proeven. Als ons varken geslacht werd, aten we alleen de darmen op én het vet spek. De rest werd verkocht... aan de rijke mensen van het dorp. Jouw vader moest altijd een achterham hebben. Die moesten we dan eerst nog roken. Als er maden in de ham kwamen, was dat een regelrechte ramp. Weet je dat ik in de winter dikwijls de godganse dag door het sleutelgat van de deur van het pomphuis naar mijn musseklemmetjes naast de waterput zat te loeren? Ik moest dat doen. Gebraden mussen... dat was het enige vlees dat bij ons op tafel kwam. Wie van ons ging werken, kreeg soms een haring. Maar als wij vis aten, kwam die anders altijd uit de Krommebeek. Ik geloof niet dat iemand zo goed als ik de palingen met de blote hand uit de pijpen van de waterratten kon halen. En de eieren van onze kippen werden ook al verkocht... gewoonlijk aan de pastoor. Als die vergat te betalen, was dat ook al een ramp... want moeder achtte het heiligschennis een pastoor tot betaling aan te manen. De enige eieren die wij aten, waren geroofde vogeleieren... kievitseieren en eendeëieren meestal.’ Hij propt de snede hoofdkaas in zijn mond en kauwt met verheerlijkt gelaat. Als hij enkel malen geslikt heeft, vervolgt hij: ‘Zie dat ginder maar op tafel staan. Het ligt er allemaal te bederven. Het is zonde!’ Dan kijkt hij met gefronst voorhoofd naar de dansvloer. Ik volg zijn blikken. Gaby danst met Gaston Teu-

nen. Hun hoofden kleven tegen elkaar. ‘Als er iets is,’ zegt Dries, ‘waar ik niet tegen kan, dan is het dat geflikflooi op de dansvloer. Wat is dat toch tegenwoordig? Als wij vroeger een... euh... plakker dansten, dan kon je tussen ons toch nog altijd een... euh... speld krijgen. Nu doen ze op de dansvloer nog erger dan in bed. Ga jij nog naar de kerk?’

‘Ik ben nog altijd gelovig, ja.’

‘Ja, gelovig ben ik ook,’ zegt Dries. ‘Maar naar de kerk gaan... 's zondags, bedoel ik.’

‘Meestal wel, ja.’

‘Ik niet,’ zegt Dries bedroefd. ‘Mijn moeder moest het weten. Aan mijn vader, de suisse, durf ik niet eens te denken... Die is in staat om mij in de hemel nog een pak rammel te geven. Bah! Ik ga ook een jenever drinken. Wies Boels moet ons zo'n vuil bakkes maar niet geven.’

‘Je vrouw ziet er nog jong uit,’ laat ik mij een beetje sarkastisch ontvallen.

‘Die?’ slaat Dries aan. ‘Die kan er nog gemakkelijk vijf zoals Gaston Teunen tussen haar boterham leggen. Die verdient zelfs haar kost al door éénmaal per jaar te gaan dineren met die kerels van de belastingen.’

Ik ben blij als Dominique mij ten dans vraagt. Dries Lornoy is een zielepoot. ‘Tanze mit mir in den Morgen, tanze mit mir in das Glück...’ Het lied roept vage herinneringen op... Er was een Vlaamse kermis, een liefdadigheidsfeest, in het kasteelpark, met kraampjes en volksspelen. Er stond ook een danstent. Bij valavond barstte er een verschrikkelijk onweer los. Ik vluchtte met Dominique naar een hut langs de Wouwers, de vijvers achter de Krommebeek. Eigenlijk was het een loerhut, voor de jacht op eenden. Haar gele jurk kleefde tegen haar lijf, en ze had haar schoentjes verloren. Toen werd ik wild. Wat later dacht ze dat ze zwanger was. We waren doodsbang en bereidden ons al voor op het ergste. Met de autobus reden we naar een gynekoloog in Turnhout. De man lachte ons uit. Op de te-

rugweg spraken we bijna niet. We waren opgelucht maar tegelijkertijd een beetje ontgoocheld, denk ik. ‘Herinner jij je nog dat we naar de gynecoloog reden?’ vraag ik in haar oor.

Ze neuriet een vrolijk lachje. ‘Ik dacht er juist aan.’

‘Toen had ons leven een andere wending kunnen nemen...’

‘Het mocht niet zijn.’

‘Neen.’ Voor het eerst voel ik dat ze zich licht tegen me aandrukt. Het brengt me in verwarring. Ik leg mijn hoofd tegen het hare en ruik nog andere herinneringen.

‘Ik heb nog altijd een aandenken...’

‘Wat?’

‘Een boek van Margit Söderholm met achttien verdroogde gele roosjes erin...

“Geborgen Oogst” Ik heb het boek vaak herlezen.’

‘Ik herinner mij dat de klimroos tegen het leiwerk naast de voordeur precies achttien roosjes droeg. Mama dacht dat het paard van de kolenboer ze afgegeten had.’

‘Heb jij helemaal geen aandenken meer?’ pols ik.

Ze fronst het voorhoofd en tuit de lippen. ‘Neen.’

Ik ben teleurgesteld. ‘Kom nou! Er moet toch nog iets zijn. Een prul misschien...’

Ze schudt het hoofd.

‘Allee! Dat kan toch niet...’

‘Wil je dat ik lieg?’

Blijkbaar heb ik toch wat te veel gedronken. Een vreemde melancholie overweldigt me. ‘Ik dacht dat ik ooit veel voor jou betekende. Ik vergiste me nog erger dan ik vermoedde.’

‘Je weet niet wat je zegt,’ fluistert ze. ‘Je bent ontzettend wreed...’ Ze heeft eensklaps elk gevoel voor maat verloren. We staan bijna stil. ‘Als je het dan toch weten wilt... o ja! Ik heb nog een aandenken... Zeker, meneer!’

‘Laat maar,’ zeg ik onthutst. ‘Het spijt me dat ik zo aandrong.’

‘O! Interesseert mijn souvenir jou niet?’

Ik zucht. ‘Toch wel...’

Ze neuriet haar hatelijk lachje. ‘Mijn souvenir is maar negenentwintig jaar oud, maar toch kreeg ik het van jou!’

‘Wat bedoel je?’

‘Mijn dochter is negenentwintig jaar oud.’

‘Ben je gek?’

‘Ja, dat zal wel! Wie in dit krankzinnige dorp geboren werd, wordt nooit meer normaal.’

‘Maar dat is onmogelijk!’ Ik duw haar van me af en kijk in de betraande bedoeïenenogen.

‘Zeg nu in godsnaam niet dat de jonge graaf er wat mee te maken had!’ zegt ze bijna hysterisch. ‘Die heeft zelfs nooit avances gemaakt in die zin.’

‘Maar... wanneer...’

‘Toen, in Leuven, wist ik het nog niet... Maar ben je de week voordien vergeten? Je afscheid van Tendelo! Je eksamens waren gedaan... Mijn ouders waren niet thuis...’

Ik haal vertwijfeld de schouders op. ‘Maar waarom liet je mij niets weten?’

‘Toen die gynekoloog van Turnhout me op de hoogte bracht van mijn toestand, zat jij aan zee. Papa is bij je ouders geweest. Wat daar gebeurd is, weet ik niet. Jouw vader heeft mijn vader aan de deur gezet. Wie hem wat ingefluisterd had, weet ik niet... maar hij zei dat hij voor geen geld van de wereld een bastaard van de jonge graaf als kleinkind wilde.’

‘De moeder van Margriet Hildersom,’ mompel ik wezenloos.

‘Ik ben daarna nog slechts zelden in Tendelo geweest,’ vervolgt ze. ‘Ik nam mijn intrek bij tante Hortense in Antwerpen. En zij zorgde ervoor dat ik Xavier leerde kennen.’

‘Xavier?’

‘Mijn man.’

We staan nu helemaal stil. In de verte zingt iemand: ‘O, heideroosje, wat ben je mooi...’

‘En hoe heet... mijn dochter?’

‘Laura.’

‘Hoe heten... haar kinderen?’

‘Dirk en Stefanie.’

‘Dirk?’

‘Genoemd naar jou. Daar zorgde ik voor. Hij is mijn petekind.’

‘Weet Laura wie haar vader is?’

‘Neen. Ze hoeft het niet te weten. Nooit. Laura is altijd een zondagskind geweest. Xavier kon goed met haar opschieten. Nooit heeft hij haar laten merken dat ze zijn dochter niet was.’

‘Changeren!’ roept Ferre Bruggeman eensklaps, terwijl hij Dominique in de armen neemt. Margriet Hildersom neemt mij weer in de tang.

11

Wat later, aan de tapkast, vraag ik ook een jenever. Ik ben helemaal van streek. In dit gekke dorp, op deze verloren avond, viste ik iets op uit de keelzak van de pelikaan dat er normaal gesproken niet kon inzitten. Voortaan behoort ook ik voorgoed tot de generatie van de grote paranoia, de generatie van de arme rijken, de gelovige vrijzinnigen, de plichtbewuste profiteurs, de zelfzekere twijfelaars, de beschermde koekoeken, de verdwaalde padvinders...

Elsje Olmen en Warre Breugelmans komen afscheid nemen. Ze dragen grote boodschappentassen vol potten en pannen. Elsje bloost als een pioen. Haar echtgenoot ziet eruit alsof hij driemaal bijna verdronken is in een zwembad met veel te veel chloor erin. 'Oeioei!' zegt Elsje. 'Het is bijna één uur. En morgenochtend hangen de kleinkinderen aan de bel. Het is maar goed dat wij al naar de mis geweest zijn.'

'En moet Warre nu nog zijn echtelijke plichten vervullen, Elsje?' vraagt de Witte Hertoghs.

'Dat kan hij allang niet meer,' zegt Elsje verlegen. 'Hij is altijd zo moe dat hij al inslaapt voordat hij de dekens over zijn schouders getrokken heeft. En dan maar snurken...'

'Honderdmaal bedankt, Elsje en Warre!' zegt Ferre Bruggeman. 'Ik hoop dat jullie je geamuseerd hebben...'

‘Het was jaren geleden dat ik nog zo moest lachen,’ zegt Elsje entoesiast. ‘Er zijn nog twee kommen hoofdkaas over. Die brengt Warre morgen naar de Arme Klaren in Lier. Dat brengt geluk.’

‘Mooi zo, Elsje!’ prijst Ferre.

Wanneer Elsje en Warre, beladen als pakezels, de zaal verlaten, speelt Valentino ‘Auf Wiedersehen’...

Als de weemoed weggeëbd is, roept Margriet Hildersom: ‘Mannen, die jenever is de beste die ik ooit dronk! Proef er toch eens van... Gezondheid, Wies!’

‘De hoeveelste fles is dat al?’ hoor ik Wies Boels achterdochtig vragen.

‘De vierde,’ zegt de patroon.

‘Godverdomme!’ kaffert Wies. ‘Maar ik drink cognac, hoor!’

‘De kinderen zijn gaan slapen,’ zegt Gaston Teunen. ‘Nu zouden de attracties moeten komen. Als ik eraan gedacht had, dan had ik die Ghanese wijven uit Goorhoven naar hier gehaald voor een striptease. Victor, geef mij voor de verandering eens een glaasje jenever...’

‘Zeg, Margriet!’ roept Wies Boels. ‘Iemand vertelde mij onlangs dat jij zo'n fameuze striptiseuse bent... Als je wilt, halen we de biljarttafel uit het café naar hier.’

‘Dat is niet waar!’ zegt Margriets echtgenoot woest. Er zitten drollige afdrukken van met rouge bewerkte lippen op zijn kaalkop.

‘Ik heb dat voor waarheid horen vertellen,’ houdt Wies Boels vol.

‘Ik ook,’ treedt Neel Mans hem bij. ‘Wacht eens even... Hela, Juul! Juul Cesar! Kom eens even naar hier!’

Juul Verhulst, die smachtend aan het dansen is met zijn eigen vrouw, kijkt verdwaasd op... en komt naar de tapkast.

Neel Mans grijpt hem bij zijn das en trekt hem naar zich toe. ‘Heb jij mij een tijdje geleden niet verteld dat Margriet Hildersom soms stripte op de biljarttafel in “Het Tramstation”?’

‘Zeker!’ zegt Jules. ‘Zeker, Wies!’

‘Leugens, zeg ik!’ houdt Margriets echtgenoot vol.

‘Dat mag je niet zeggen, Stan,’ zegt Juul schaapachtig. ‘Ik heb dat zeker vijfmaal horen vertellen aan mijn frietkraam. Zelfs door mannen die het pas gezien hadden... en die daar honger van gekregen hadden.’

Dominique komt met een glas wijn in de hand bij mij staan. ‘Nu wordt het toch té vulgair,’ fluistert ze. ‘Het wordt tijd dat ik ga slapen, denk ik.’

‘Wacht nu nog wat!’ pleit ik. ‘Je kunt uitgerekend nu toch niet weggaan... Er zijn nog zoveel dingen die ik zou willen weten.’

‘Ach, kom...’ zegt ze. ‘Meer heb ik je niet te vertellen.’

‘We kunnen een rustiger oord opzoeken.’

‘Om één uur?’

‘Waarom niet?’

Op dat ogenblik springt Wies Boels op het podium. Hij beveelt Valentino de muziek af te zetten en gaat achter de mikrofoon staan. ‘Dames en heren!’ kraait hij. ‘Dames en heren, wie hier is een ouwe vlam van ons allen? Wie wond iedere jongen om haar vinger? Wie leerde half Tendelo vogelen? Wie is nog altijd een lust voor het oog, de wellust zelf? Ons aller Margriet van “Het Tramstation”! Of niet soms? Wel... wat voor de snullen onder ons verhuld is gebleven, zal vannacht onthuld worden. Wie dacht dat Margriet van “Het Tramstation” ons feest niet wilde sponsoren, komt bedrogen uit. Maar... zij doet dat op de wijze van een echte cafébazin: met een stripteasenummer. Dames en heren: Hete Margriet!’

Ferre Bruggeman is nu ook op het podium geklauterd. Hij duwt Wies Boels weg van de mikrofoon en roept: ‘Asjeblijft! Vrienden, asjeblijft! Laat ons gouden jubileum nu niet ontaarden in vulgariteit. Onze ekskuses, Margriet. Wies wilde alleen maar... grappig zijn. Zand erover! Komaan. De dames nodi-

gen uit. We zijn nog met tweeëntwintig. We maken er nog een paar aangename uurtjes van. Valentino blijft op post tot drie uur!’

‘Spelbederver!’ smaalt Neel Mans.

‘Als iedereen op mijn gezondheid een glaasje jenever drinkt, dan doe ik het!’ lalt Margriet.

‘Allee, Victor!’ port Gaston Teunen de waard aan. ‘Jenever voor iedereen! Jenever van Wies Boels. Santé, Wies!’

Ik laat mij een ander glaasje jenever aanreiken. Ook Dominique krijgt een glaasje in de vrije hand geduwd. Ze kijkt er met afschuw naar. Naast mij gniffelt Paul Moortgat. ‘Hij proeft het verschil niet meer,’ fluistert hij in mijn oor. Waarschijnlijk omdat ik zo onnozel kijk, voegt hij eraan toe: ‘De jenever van Neel Mans is... water.’

Margriet is naar het midden van de dansvloer gelopen. Iedereen houdt de adem in. ‘Adios, amor!’ roept ze naar Valentino. ‘Dat liedje van Andy Borg. Dat heb je toch wel?’

‘Asjeblijft, Margriet!’ smeekt Ferre Bruggeman.

‘Zemelaar!’ bijt Margriet hem toe.

‘Dit gaat te ver,’ zegt Dominique. ‘Ik ben weg!’

Ze wil zich omdraaien, maar ik grijp haar bij de arm en houd haar stevig vast.

‘Je doet me pijn!’ fluistert ze.

‘Laat die preutsheid nu eens vijf minuten varen,’ gebied ik.

‘Verdomme! Ik begin weer dorst te krijgen,’ femelt Neel Mans. ‘Hier, Stan, drink mijn jenever maar uit. Ik ga nog een pintje bier drinken.’

Als de muziek begint, wordt de bende aan de tapkast een haag. Niemand wil iets van het spektakel missen. Margriet kan dansen, dat is duidelijk. Voor een vrouw van vijftig ziet ze er nog goed uit. Alhoewel ze niet slank kan genoemd worden, is ze harmonisch gebouwd. Misschien zijn haar benen wat té gespierd en haar borsten wat té geprononceerd, maar ze heeft présence en iets... onbepaalds, iets dat sterk aanleunt bij sexap-

peal. Ze schopt haar naaldhakken uit en danst op de tenen, bijna in slow motion.

‘Degoutant,’ fluistert Dominique.

‘Ach, kom!’ zeg ik, alhoewel ik mijn hart vasthoud voor wat onvermijdelijk moet komen. Iets in Margriets gezicht maakt me ongerust, beangstigt me zelfs. Ze is dronken, maar daar is weinig van te merken. Alle onzekerheid is van haar afgevallen. Ze is de luciditeit zelf. Als ze haar bloeze begint los te knopen, wendt Dominique het hoofd af. Margriet draagt een zware brassière, die met kant omzoomd is. Haar lichaam is mooi gebruind.

‘Wansmakelijk,’ mompelt Dominique.

Met een koket gebaar gooit Margriet haar bloeze over haar hoofd in de lucht. Dadelijk begint iedereen in de handen te klappen.

Dominique kan blijkbaar haar ogen en oren niet geloven. ‘Ze zijn zot!’ sist ze.

Van ganser harte hoop ik dat Margriet nu zal ophouden. Ik heb dit soort van variété altijd nogal lullig gevonden, ook op de plaatsen waar een dergelijk nummer kunst genoemd wordt. Wat nu volgt, kan alleen maar grotesk zijn. Margriet heeft nu haar rok losgemaakt. Heel traag laat ze het kledingstuk langs haar dijen zakken. En plotseling ligt de rok op de grond. Ze stapt eruit, vist hem op met een voet, en gooit hem vervolgens in de lucht. Ze heeft dikke billen. Er zitten kwabben op haar heupen. De gratie van daarjuist is bij toverslag verdwenen. Het handgeklap hitst haar duidelijk op.

‘God in de hemel, hoe kun je dat aanzien?’ stoot Dominique uit.

Ook Margriets slipje is zwart, wazig zwart. Er zitten bloemmotieven in de kant.

‘Nu is het genoeg, Margriet!’ roept Ferre Bruggeman gebiedend.

Margriet danst op hem toe, draait zich om, schudt haar achterste, en gebaart dat hij haar beha moet losgespen.

‘Margriet!’ roept Ferre bezwerend.

‘Rosse, je moet zwijgen!’ tiert Neel Mans. ‘Eerbied voor de kunst, asjeblijft! Laat de artiesten hun gang gaan!’

Zijn kompanen applaudisseren als gekken.

‘Het is gedaan!’ roept de echtgenoot van Margriet nu luid. Hij klapt in de handen boven zijn hoofd. ‘Zet de muziek maar af, Valentino!’

Margriet kijkt grijnzend in de richting van haar man. Met beide handen streelt ze over haar grote borsten. Een paar maal poogt ze haar zwarte haren over haar gelaat te doen vallen. Dat lukt slechts gedeeltelijk.

‘Hier, Stan, hier heb je nog een jenever,’ zegt Gaston Teunen. ‘Drink maar op de gezondheid van Wies Boels. Hij betaalt...’

‘Het maakt me misselijk,’ fezelt Dominique.

Ik schud lichtjes het hoofd. Gefascineerd kijk ik naar Margriet. Er is iets... Ik ben er zeker van dat ze huilt. Het lied is bijna uit. Ze friemelt met beide handen op haar rug. Ze rolt de bandjes langzaam op, tot onder haar armen... En dan... Dan rukt ze de bustehouder weg en steekt hem met beide handen boven haar hoofd... In plaats van twee grote borsten heeft ze twee afschuwelijke roodwitte vlekken ontbloot.

Margriet Hildersom heeft geen borsten meer. Eén van de dames smoort een gil. Naast mij slikt Paul Moortgat een zware vloek in. ‘Mensen!’ fluistert Dominique ontzet.

Ferre Bruggeman stapt naar voren, hij wil Margriet blijkbaar troosten. Ze duwt hem echter ruw weg. Haar gelaat is als het ware versteend. Ze doet de beha weer aan, trekt haar rok aan, knoopt haar bloeze dicht, vist haar schoenen op... Allemaal automatismen. De konsternatie is groot, tastbaar. Niemand zegt iets. Als in trance komt Margriet naar de tapkast. Ze grijpt haar echtgenoot bij de arm en trekt hem met zich mee. Als ze mij voorbijloopt, draait ze zich eensklaps om en... slaat me met de vlakke hand in het gelaat. Ik buk mij en deins onthutst achteruit. Als ik mij weer

opricht, heeft Margriet haar handtas van een stoel gegraaid en loopt ze met haar man naar buiten. Pas wanneer de deur achter het tweetal dichtgevallen is, waag ik het mij luidop af te vragen: ‘Wat heb ik haar misdaan?’

‘Heb jij ruzie met haar gemaakt?’ wil Dominique weten.

‘Wat zou het!’

‘Iemand moest van de bonen gegeten hebben,’ zegt Ferre Bruggeman verontschuldigend. ‘Maar dat jij het nu precies moest ontgelden...’

‘Dat leek op een wraakactie,’ oppert Paul Moortgat.

‘Jongens!’ laat Dries Lornoy zich ontvallen.

‘Ik geloof dat ze zich op ons allemaal wilde wreken,’ zeg ik eigenlijk meer tot mezelf dan tot de anderen. ‘Bij herhaling zei ze vanavond dat er achter haar rug ooit veel kwaad over haar gesproken was.’

‘Ja, ja! Dat kun jij wel zeggen,’ hoort Wies Boels. ‘Valentino, speel eens iets opgewekts! We laten het niet aan ons hart komen, mensen... Komaan, Finne!’ Hij grijpt een duidelijk aangeslagen Finne Poortmans vast en begint dol met haar te dansen.

Nu is het welletjes geweest. Geen mens kan er mij toe bewegen hier nog langer te blijven. Ik ben geenszins van plan me nog verder te laten vernederen. Tendelo lijkt wel in Beotië te liggen. Als ik daarstraks doorgebeten had, was deze ellende me bespaard gebleven. ‘Ik heb er genoeg van,’ zeg ik tot Dominique. ‘Blijf jij nog langer?’

‘Ik denk er niet aan,’ antwoordt ze.

Als ik mijn leeg jeneverglasje op de tapkast zet, word ik bij de arm gegrepen door Jana Engelen... Jana van de koster. ‘Wij hebben nog niet gedanst,’ zegt ze.

Met een wanhopige blik naar Dominique laat ik me meetrönen naar de dansvloer. Een man met een versleten cowboystem zingt ‘Honey’.

‘Ik liet me wijsmaken dat jij ooit kloosterzuster was,’ laat ik mij ontvallen.

‘Dat is waar,’ geeft ze toe. ‘Zuster Bernadette.’

Ik voel een ongekend cynisme in me opwellen. ‘Zeg nu niet dat je in het klooster bleef dromen van een mooie jongeling... van Juul Verhulst... Je weet wel: zoals dat middeleeuwse kosteresje, zuster Beatrijs.’

‘Toch wel!’

‘Meen je dat?’

Ze snuift enkele keren minachtend, zwaar, alsof ze erg grote poliepen in haar neusholte heeft. ‘Zeker.’

Ik ruik de alcohol. ‘Het zou een mooi stationsromannetje zijn: “Van de Kapel naar de Frituur”, of zoiets...’

Weer snuift ze. ‘Nu begrijp ik waarom Margriet Hildersom je daarjuist een mossel gaf... Luister. Jouw vader en mijn vader waren hier in illo tempore onder de gewone mensen zowat de enigen die letters gegeten hadden. Maar terwijl jouw vader allerhande heidegronden opkocht voor een appel en een ei en er wegen liet aanleggen... om zo een massa percelen bouwgrond tegen schandalige prijzen te kunnen verkopen, was en bleef mijn vader een idealist met onwrikbare principes. Hij leerde de mensen wat een vakbond voor hen kon doen, hij richtte een bond voor gepensioneerden op, én hij deed aan kulturele vorming met zijn zangkoor en zijn toneelvereniging... allemaal dingen waar je arm van blijft. Ik was zijn oogappel, de exponent van zijn goodwill en vroomheid. Bijna alsof het moest, trad ik in de sporen van twee zusters van hem. Al spoedig echter ontdekte ik dat ik mij vergist had... uit liefde voor hem. Toen hij in 1970 op een ochtend op zijn weg naar de kerk met de fiets onder een vrachtwagen terecht kwam en stierf, beschouwde ik mijn plicht als volbracht...’

‘Kun je misschien nog wat hatelijks over mijn vader vertellen?’ vraag ik zeemzoet. ‘Ik ben een masochist, weet je...’

‘Hij was een hoerenbok!’ flapt ze eruit.

‘Mensen!’ mompel ik. ‘Wat is dat hier nu feitelijk? Een reünie of een strafexpeditie? Heb jij kinderen?’

‘Wij hebben een zoon die zijn eerste jaar medicijnen aan het voltooien is en een dochter die het laatste jaar van de humaniora volgt,’ ratelt ze. ‘En wij zijn er fier op dat wij onze kinderen kunnen laten studeren... Als je je kost in een frituur moet verdienen, leef je bij de beesten af, dat kan ik je verzekeren. Ik heb de laatste twintig jaar meer aardappelen geschild dan er sterren zijn. Sinjeurs als jij hebben daar geen idee van...’

Ik ben blij als de man met de versleten cowboystem de engelen laat komen om zijn honingzoete geliefde naar het paradijs te begeleiden. Er schiet me niets sarkastisch te binnen als de dans ten einde is en dus zeg ik domweg: ‘Merci!’ Met een grimas begeef ik mij naar de tapkast, maar voor mijn neus nodigt Ferre Bruggeman Dominique ten dans... Ik vraag aan Victor een stevige borrel jenever.

Hij knipoogt. ‘Ik zal de jenever in een gewoon glas doen,’ zegt hij. ‘Dan denken ze dat je water drinkt.’

12

Leon Moereels en zijn spichtige odalische komen afscheid nemen. ‘Ik moet morgen met de harmonie deelnemen aan een concours in Zoersel,’ verklaart hij. ‘En Ida sukkel met artritis in haar schouder. Het was een plezierig feest, nietwaar?’ Hij houdt mijn hand ongewoon lang vast. ‘Jouw vader slaagde er destijds in mijn oudste broer te laten afkeuren voor de militaire dienst. Onze Toon had een etterend oor, moet je weten. Dat zijn dingen die een gewoon mens niet gauw vergeet. Jouw vader heeft ooit veel goeds gedaan voor de mensen van Tendelo.’

‘Het doet mij genoeg dat te horen,’ zeg ik. Ik heb warempel een krop in de keel. Terwijl ik Leon en zijn gedwee vrouwtje nakijk, moet ik weer denken aan het winkeltje van Pelagie Moereels. Het rook er sterk naar belegen kaas. Pelagie had een brilletje op het puntje van haar neus staan. Een klant was voor haar een koning, hij bleef aan de beurt totdat hij uitgepraat was. Ze had een langwerpige boek met gele bladen waarop blauwe en rode lijntjes stonden, met een touwtje hing er een potloodstompje aan vast. Daarin werd al wat de kinderen kwamen halen ‘opgeschreven’. ‘Leon Moereels,’ zegt Nandje van Everbroeck naast mij, ‘is een fidele vent. Op hem kun je echt een kasteel bouwen...’ Er ligt verschrikkelijk veel weemoed in zijn stem.

‘Geen spek voor jouw bek, Nandje,’ zegt Wies Boels. ‘Leon

pijpt alleen maar... op zijn trompet. Maar... vertel nu eindelijk eens wat jullie, mannen onder elkaar, zoal uitrichten als jullie... enfin, je weet wel.'

'Zeg! Is het nu gedaan?' roept Nandje verontwaardigd. Op het puntje van zijn neus zit wat rozig schuim.

'Ja, Nandje,' haakt Gaston Teunen daar gretig op in. 'Ben jij eigenlijk de... euh... verleider, of laat jij je verleiden?'

'Laat Nandje nu toch eens met rust, mannen!' zeg ik bars. 'Ik heb hem nog niemand horen beledigen, en jullie doen niets anders. De meeste mensen gaan nogal wat liever om met een homofiele filantroop dan met een heterofiele misantroop...'

'Ja, mijn kloten!' hoont Neel Mans. 'De dikke nek van de sekretaris zal het hier eens komen moeilijk maken. Heb je gezien hoe hij hier vanavond aan de vrouwen zat? Hij moest zich schamen. Hij is al even oversexed als zijn vader vroeger. En die beschouwden ze in Tendelo toch als de dorpsstier, nietwaar?'

Ik zied. Ik kon Neel Mans wel naar de keel vliegen. Tersluiks zie ik dat Dominique en Ferre met de hoofden tegen elkaar een tango dansen.

'Zeg eens... euh... madame,' zegt Finne Poortmans tot Gaby. 'Er zit daar iemand op zijn knieën in het toilet. En die is niet aan het bidden. Ik geloof dat hij... euh... met jou getrouwd is.'

Gaby, die met haar hoofd in de oksel van Gaston Teunen zit, begint te kirren. 'Laat hem maar zitten! Als hij niet aan het vreten is, kotst hij. Als hij niet over Tendelo praat, zwijgt hij. In Deurne denken ze dat hij van een andere planeet komt. Als onze buurvrouw het eten dat ze bereid heeft, niet vertrouwt, komt ze ermee naar ons. Hij slobbert het wel op. En het is altijd goed. Onveranderlijk begint hij dan te zeveren over de oorlog. Onze dochter heeft al driemaal verkering gehad, met serieuze typen, dat kan ik je verzekeren... Als die typen hem ontmoet hadden, zegden ze in de kortste keren dat ze thuis iets vergeten hadden. Je mag hem terug hebben... Dries van de suisse!'

Nandjes mond is tijdens die tirade opengevallen. Hij beweegt zijn hoofd heen en weer en schudt er telkens mee, alsof hij pas een duik genomen heeft in de Krommebeek en er water in zijn oren zit. ‘Dries was altijd een jongen van goud,’ teemt hij. ‘Het is niet fair zulke dingen te zeggen. Als je zo al over je bloedeigen man praat, wat schiet er dan nog over dat de moeite waard is om voor te leven?’

Weer begint Gaby te kirren. ‘Nu moet ik mij hier nog een preek van een homo laten welgevallen ook!’ roept ze. ‘Wat voor een boerengat is dat hier nu feitelijk?’

‘Drink nog een jenevertje, Gaby,’ sust Gaston Teunen haar.

‘Blijf maar bij de cognac, Gaby,’ haast Wies Boels zich.

Nandje schudt nu het hoofd alsof er sneeuw op ligt. ‘Ik zal Dries eens gaan helpen,’ zegt hij verdrietig.

‘Verkrachten, zeker?’ roept Wies Boels hem na.

En aan de rand van deze grandguignol sta ik, een figurant, als Jut voor 't hek. Mijn dikke nek weegt zwaar, mijn kloten ook... Iemand trekt aan mijn arm. Het is Dominique. ‘Zijn we nu weg?’ vraagt ze. ‘Ferre moet hier de laatste man de zak opgeven... Jana Engelen en Finne Poortmans helpen hem bij het opruimen.’

Ik negeer haar smekende blikken. Eensklaps ben ik vervuld van een eigenaardige weerbarstigheid. ‘Ook ik heb hier nog een rekening te vereffenen,’ zeg ik verbeterd.

Ze kijkt achterdochtig naar het glas in mijn hand. ‘Je bent toch niet dronken, zeker?’

‘Neen.’

‘Plaats je toch boven die kleingeestige bombarie.’

‘Ik vraag mij al een hele tijd af waar de zelfbeheersing eindigt en waar de lafheid begint.’

‘In dit dorp kennen ze het onderscheid niet eens. Kom, laat ons dan nog maar eens dansen.’

Valentino heeft zich blijkbaar enkele krakend en krassend oude platen in de handen laten duwen. ‘De zuidenwind waait

en een gaucho die staat op de sierra... Zijn hart is gevangen... Het klopt van verlangen...' Ik druk haar dicht tegen me aan, veel dichter dan ik zonder dat laatste glas jenever zou gedaan hebben. 'Wanneer zien wij elkaar weer?'

De bedoeïenenogen kijken over mijn schouder naar iets dat er wellicht niet is. 'Ach, het heeft geen zin. Het mocht niet zijn. Onze kansen zijn voorgoed verdwenen in de tijd. Ik durf zeggen dat ik gelukkig ben, relatief gelukkig toch. En jij ziet er nu precies ook niet uit als iemand die te kort gedaan werd. Het was mooi dat we elkaar weerzagen, én dat we enkele misverstanden konden doen wegebben...'

'De toekomst eindigt toch niet als je vijftig wordt!' werp ik een beetje patetisch op.

Ze monkelt, vaag. 'Nee, maar dan ligt de toekomst voor de gelukkigste mensen toch... in grote lijnen vast, nietwaar?'

Bijna onverdraaglijk jammert de zanger: 'Hoe groen is het dal... Bloemen geuren overal... op de sierra... Maar geen van zijn dromen... is ooit uitgekomen...'

'Hoor je dat?' vraag ik.

'Die vent zal ook al wel lang dood zijn,' zegt ze. 'Die was blijkbaar toen al op de terugweg. Door smartlappen laat ik me niet meer vertederen. Mijn man hing met smartlappen aaneen. Elke dag was er een andere reden om te janken.'

'Jij vindt het dus normaal dat ik nooit mijn dochter zal kennen?'

'Maak ook daar nu geen smartlap van, asjeblieft. Geen mens weet dat ze je dochter is. Ik had het je niet mogen zeggen... Jij bracht me zover. Vergeet het.'

Aan de tapkast barsten enkele geweldige lachsalvo's los. Nandje van Everbroeck houdt de lijkbleke en zwijmelende Dries Lornoy in evenwicht.

'Godverdomme!' vloek ik, zomaar.

'Kom, we zijn weg!' zegt Dominique. 'Breng me tot aan de voordeur van de woning van Dahlia en Ferre...'

‘Wacht even!’ gebied ik, terwijl ik haar meetrek naar de tapkast.

‘Heeft hij je geweld aangedaan, Dries?’ vraagt Wies Boels.

‘Nandje is mijn beste vriend,’ lalt Dries, ‘de enige hier voor wie ik nog wat voel.’

‘Dan ga je maar met hem samenwonen!’ snibt Gaby, die nog steeds omprangd wordt door de zwaar behaarde arm van Gaston Teunen.

‘Het heeft lang geduurd voordat jullie elkaar vonden,’ zegt Wies Boels. ‘Of waren jullie vroeger ook al met vieze spelletjes bezig, zonder dat wij er iets van af wisten?’

‘Nu je het zegt!’ hinnikt Juul Verhulst. ‘Nu je het zegt! Nandje en Wies zijn ooit eens met de fiets naar het bloemencorso in Zundert geweest. En ze kwamen toen pas laat in de nacht thuis. De suisse had het hele dorp al op stelten gezet. Bij de Van Everbroecks konden ze hun kinderen toen al niet meer tellen.’

‘Ik was toen plat gereden!’ zegt Nandje huilerig.

‘Ha, ja! Ha, ja!’ smaalt Wies Boels. ‘Plat gereden! Dat kan ik geloven! Zo'n Oude Belg als Dries kan een stootje verdragen!’

Het gaat te ver nu, het is niet meer om aan te horen. Maar nog voor ik kan tussenkomen wordt Nandje hysterisch. ‘Jou maak ik nog kapot, Wies Boels!’ schreeuwt hij door het dolle heen. ‘Jouw blaaskop schiet ik vandaag of morgen aan flarden met mijn tweeloop! Geniepige sjacheraar!’

‘Heuheu! Heuheu!’ loeit Wies Boels. ‘Jij? Nandje? Met een tweeloop? Jij hebt niet eens een fatsoenlijke eenloop!’

Iedereen plooit dubbel. Nandje hapt naar adem. Dan laat hij Dries los, hapt nogmaals naar adem... hortend, draait zich om... en holt naar de uitgang. De deur valt zwaar achter hem dicht. Er wordt nog harder gelachen. Dries Lornoy tast met beide handen naar de tapkast en gaat er breed glimlachend tegen staan. Zijn ogen lijken wel dode kwalletjes.

‘Godverdomme!’ laat ik mij ontvallen. ‘Hebben jullie nu geen greintje respekt meer voor je medemensen? Nandje van Everbroeck is misschien het braafste ventje van Tendelo, en je staat hem hier al uren dood te koeioneren. Wat heeft hij jullie misdaan? Of is hij misschien rijker? Heeft hij meer invloedrijke vrienden?’

‘Ja, dit ging te ver!’ springt Ferre Bruggeman mij bij. ‘Daar schaam ik me nu echt ook voor.’

‘Je vindt toch overal kerels die niet tegen een grap kunnen!’ hoont Wies Boels. ‘Wat hebben wij nu verkeerd gedaan?’

‘Dikke nekken horen alleen maar hun eigen grappen graag!’ roept Neel Mans.

‘Komaan, mensen,’ zegt Gaston Teunen. ‘Het is bijna twee uur. We gaan nog een uurtje stijf doordrinken. Dries, jongen, drink nog een jenevertje...’ Hij klopt Dries met de vrije hand op de rug alsof het een paard betrof.

‘Ik drink cognac,’ zegt Dries. ‘Dat is het beste. Dat krijg ik niet elke dag.’

‘We zijn weg, Ferre,’ zegt Dominique. ‘Thierry brengt me tot aan jullie voordeur. Ik heb een sleutel.’ Ze heeft haar arm onbeschroomd onder de mijne geschoven.

‘Allee! Kom nu!’ slaat Ferre ontgoocheld aan. ‘Weet je wat? We drinken er nog eentje. Eéntje maar. Dat is beloofd. Victor, vul nog eens drie roemers met wijn.’

Dominique heeft gezien dat mijn das scheef zit. Ze trekt hem recht. ‘Je hebt toch niet te veel gedronken?’ vraagt ze bezorgd. ‘Eén bekeuring is genoeg.’

‘Alsof het jou wat kan schelen!’ laat ik me bijna boosaardig ontvallen.

‘Moetje nu de laatste ogenblikken van deze samenkomst ook nog verpesten?’ pruilt ze.

De drank heeft me tegendraads gemaakt, ik voel het. ‘Ik heb nog nooit iemand ontmoet met zoveel zwarte gaten in zijn herinneringen,’ werp ik op, ‘tenzij hier en daar iemand die met dementie kampte.’

‘Je hebt te veel gedronken!’ zegt ze ferm.

‘Asjeblieft,’ zegt Ferre, terwijl hij ons de roemers aanreikt. ‘Ik sta nog altijd te bibberen op mijn benen sedert... die opvoering van Margriet Hildersom. De heelkundige bewerkingen die ze onderging, heeft ze goed kunnen verzwijgen. Geen mens wist ervan. Het moet verschrikkelijk geweest zijn voor zo'n fiere vrouw als Margriet. En nu... gaf ze zich zomaar bloot. In geen honderd jaar zal ik dat begrijpen.’

‘Iemand moet haar vreselijk uitgedaagd hebben,’ zegt Dominique. Ze kijkt sip.

‘Zeg er nog bij dat ik het deed!’ vaar ik grof uit. ‘Wat heeft Margriet Hildersom mij... ons niet aangedaan?’

Ferre Bruggeman verslikt zich in zijn wijn. Hij is echter zo verstandig geen vragen te stellen.

De Witte Hertoghs en zijn Rubensfiguur van een gade komen afscheid nemen. De Witte heeft zijn schoenen in zijn zakken zitten. Er parelt zweet op zijn kale knikker en hij heeft bijzonder veel last van een dikke tong. ‘Ik wist helemaal niet dat Nandje... zo was,’ zegt hij tot Ferre. ‘Wist jij dat?’

‘Hoe?’ vraagt Ferre onnozel.

‘Wel... voor de mannen.’

‘Nandje is voor iedereen,’ orakelt Ferre. ‘Voor de mannen, voor de vrouwen, voor de kinderen... Nandje is een filantroop.’

‘Een... wat?’ vraagt de Witte met opengesperde ogen.

‘Een mensenvriend.’

‘Echt waar?’ vraagt de kolossale eega van de Witte. ‘Je zou toch zeggen... En dat in Tendelo! Een mens moet van niks meer verschieten...’

‘Je draaft door, Rosalie!’ berispt Ferre haar. ‘Nandje is een échte mensenvriend. En dat heeft niets met sex te maken. Verleden week heb ik aan Nandje nog een medaille uitgereikt omdat hij voor de honderdste maal bloed gegeven had. Hoe vaak heb jij al bloed gegeven?’

‘Euh... nog nooit,’ zegt Rosalie. ‘Ik heb vroeger geelzucht

gehad.'

'Enfin, zegt de Witte, 'wij hebben ons kostelijk geamuseerd. Moeten wij misschien nog wat toeleggen?'

Ferre tuit de lippen en schudt het hoofd. 'Je zult waarschijnlijk nog geld terug ontvangen. Gaston Teunen, Wies Boels en zelfs Juul Verhulst hebben getrakteerd tegen de sterren op. En Nandje van Everbroeck wil ook van geen betaling weten.'

'Als we er dan nog eens eentje dronken, Rosalie?' stelt de Witte voor.

'Dat zie je van hier!' brijst Rosalie. 'Ik ga je niet op mijn rug naar huis dragen, hoor!' Bij de gedachte aan zo'n kalvarietocht tast ze naar haar rug.

'De Ghanezen zullen mij wel komen halen,' stelt de Witte haar gerust. 'Die mannen dragen mij op de handen.'

'Die mannen dragen iedereen op de handen die hen betaalt,' zegt Rosalie minachtend. 'Komaan!' Ze pakt de Witte bij de arm beet en dwingt hem mee op te stappen.

13

De bende naast ons begint min of meer ritmisch in de handen te klappen. Neel Mans is wild aan het swingen met Finne Poortmans. Hij heeft zijn hemd uit zijn broek getrokken en iemand heeft er van achteren mosterd op gesmeerd. ‘Nu ontbreken nog alleen maar de pispotten en de peperkoeken,’ zeg ik verachtelijk.

Dominique kijkt me aan met koddig gefronste wenkbrauwen. ‘De pispotten? En de peperkoeken?’

Ik snuif zwaar. ‘Je weet toch dat die vroeger werden uitgelooft als prijzen tijdens de laatste kermisdag? Ze bengelden aan touwtjes boven de dansvloer. De beste dansparen dongen ernaar. De cafébaas echter schonk de potten en koeken vanzelfsprekend aan de mannen met de dikste portefeuille. Die lieten hun pispot vullen met bier en brokkelden er de peperkoek in. En dan maar zuipen en slobberen, om de beurt...’

‘Waar is de tijd?’ mijmert Ferre. ‘Alles was toen veel vreedzamer. De mensen waren gelukkiger...’

‘Als ze niet met messen vochten,’ schamper ik. ‘Er ging geen kermis voorbij of de veldwachter moest opgetrommeld worden.’

‘Het was maar éénmaal per jaar kermis,’ vergoelijkt Ferre. ‘De drank bracht ook de vetes aan de oppervlakte. De opgekropte nijd werd afgereageerd. Het lief werd veroverd of verdedigd. Maar het bleef binnen de perken. Ik heb nooit geweten

dat iemand ernstig gewond werd.’

‘Er was toch een vent van het Moleneinde die zijn hele leven met een zwarte ooglap heeft rondgelopen...’

‘Toon Vervloesem?’

‘Ja! Zo heette hij.’

Ferre grinnikt. ‘Het was niet op de kermis dat die zijn oog kwijtraakte, hoor! De familie strooide dat rond, ja, om voor de hand liggende redenen... Toon verloor een oog toen hij zijn vader hielp bij het jeneverstoken in de schuur. De ketel ontplofte.’

Ik haal diep adem. ‘Ik heb vandaag de indruk opgedaan dat bijna mijn hele jeugd een leugen was.’ De bitterheid maakt mijn stem schor. ‘Elk gesprek dat ik voerde, sloeg de een of andere droom aan diggelen, boorde een herinnering in de grond, of ontkrachte een anekdote die in mijn geheugen gegrift stond. Als ik dat bij voorbaat geweten had, was ik na de receptie op het gemeentehuis vierklauwens gaan lopen.’

Dominique trekt een pruimmondje. Er ligt een streng verwijt in de bedoeïenenogen. ‘Al bij al was het toch prettig,’ zegt ze, duidelijk om Ferre te sparen.

‘Zeker!’ haast ik me. ‘Op de organisatie was vanzelfsprekend niets af te keuren. Je bent ervoor bedankt, Ferre. Proficiat.’

Op dat ogenblik schrikken wij op van een zware bons. De deur van de zaal is opengevlogen. En in de deuropening verschijnt... Nandje van Everbroeck... met een tweeloop in de handen. Hij is drijfnat, alsof hij juist een stortbad genomen heeft zonder zich te ontkleden. Met een afschuwelijk gekras valt de muziek uit. Iedereen staat als aan de grond genageld. Nandjes gezicht is lijkleek en afschuwelijk vertrokken. Langzaam komt hij op ons toe. ‘Wies Boels!’ schreeuwt hij hysterisch. ‘Ik moet Wies Boels hebben!’

Alle ogen zoeken Wies Boels. Hij staat achter Gaston Teunen en Gaby. Zijn pafferig gezicht heeft de kleur van wrongel gekregen. ‘Wat is er, Nandje?’ vraagt hij over de schouder van

Gaston Teunen. Zijn stem klinkt hees en beverig.

‘Kruip nu niet weg, lafaard!’ schreeuwt Nandje. ‘Ik had geen tweeloop, nietwaar? Ik had zelfs geen eenloop!’ Hij schaterlacht, kort en akelig.

Ferre duwt zijn glas wijn in mijn vrije hand. ‘Kom, Nandje,’ smeekt hij, ‘doe nu geen domme dingen. Ik heb hier juist nog verteld wat voor een fijne vent jij bent. Dominique en Thierry kunnen dat getuigen. De Witte Hertoghs en Rosalie stonden er ook bij. Vraag het maar!’

‘Blijf hier buiten, Ferre!’ roept Nandje met overslaande stem. ‘Ik heb niets tegen jou. Ook niet tegen Thierry van de sekretaris en Dominique van de rentmeester. Ik heb maar alleen iets tegen Wies Boels. Die smeerlap treitert mij nu al jaren. Het is al zover gekomen dat mijn eigen familieleden zich voor mij schamen...’ De tranen lopen over zijn wangen.

‘Allee, Nandje!’ pleit Ferre. ‘Ik heb je verleden week nog een eremedaille gegeven... De foto stond in Het Nieuwsblad.’

‘Dat heeft er niets mee te maken!’ huilt Nandje. ‘Zonder Wies Boels zou Tendelo het gelukkigste dorp van de wereld zijn. Hij bezwaddert iedereen. En dan stookt hij zo'n onnozelaars als Neel Mans nog op om hetzelfde te doen.’

‘Nandje!’ zegt de cafébaas nu. ‘Doe dat geweer weg, of ik bel naar de rijkswacht!’

‘Jij doet niks!’ schreeuwt Nandje. ‘Jij blijft waar je bent! Ze moesten je in de bak steken, tricheur dat je bent...’

Omdat Nandje zijn geweer op de borst van Gaston Teunen gericht houdt, krijgt die het op de heupen. ‘Verdomme, Wies! Blijf met je poten van mijn rug,’ zegt hij. Hij duwt Gaby van zich af en drukt zich met de rug tegen de tapkast, zodat Wies Boels in het schootsveld van het geweer komt te staan.

‘Nandje!’ komt nu eensklaps de vrouw van Wies Boels tussenbeide. ‘Je gaat hier toch geen malheuren aanrichten, zeker?’ Ze heeft een zware stem, die helemaal niet past bij de juwelen waarmee ze getooid is. ‘Het is nu wel geweest. Je hebt ons al-

lemaal behoorlijk aan het schrikken gebracht. Maar laat het nu gedaan zijn.'

'Dat meen je niet, Lucie!' roept Nandje. 'Die blaaskop heeft toch ook jouw leven verpest?'

'Geef me nog een pintje bier, Victor,' zegt Neel Mans met een dubbele tong. 'Ik krijg dorst van al die ambras. Nandje houdt ons voor de zot. Zie je dat niet?'

'Jij bent zelfs geen cartouche waard, Neel Mans!' roept Nandje misprijzend.

'Kom, Nandje,' poogt Ferre weer te sussen. 'Het is nu welletjes geweest. Geef dat geweer aan mij...' Hij zet een stap naar voren en steekt de hand uit.

Nandje echter springt opzij. Het dubbelloopsgeweer dreigt en fonkelt. 'Blijf waar je bent, Ferre!'

Wies Boels heeft terug wat kleur gekregen. Blijkbaar voelt hij zich geruggesteund. 'Houd er nu mee op, Nandje,' zegt hij, met een kort lachje. 'Je hebt nu al genoeg de held uitgehangen. Wij kunnen het toch ook niet helpen dat wij geen homofielen zijn...'

Nandje begint eensklaps eigenaardig te huilen, te janken eigenlijk... Het snijdt door merg en been. Hij stapt achteruit, lijkt wel ineen te plooiën, en... schiet dan! Tweemaal kort achter elkaar. Mijn adem stukt. Ik voel dat Dominique zich tegen me aandrukt, me vastklemt. Iedereen kijkt verstijfd van angst toe, in opperste ongeloof. Het kan ook niet. Twee knetsende schoten, alsof karton scheurt. Het kan niet écht zijn. De mond van Wies Boels is in uiterste verbazing opengevallen, zijn ogen zijn opengesperd, zijn handen graaien naar iets dat er niet is. Lucie begint te gillen. Nandje slingert het geweer weg. Het wapen bonkt op de dansvloer, klettert tegen de muur. Nandje deinst achteruit, strompelt even naar links alsof hij zijn evenwicht dreigt te verliezen, en holt dan de zaal uit. Intussen is Wies Boels tegen Paul Moortgat gaan aanleunen, alsof hij bij hem steun zoekt. Als de manegehouder achteruitwijkt, glijdt Wies

Boels naar voren en... stuikt hij op de vloer. Iedereen ruimt plaats. Wies Boels ligt daar alsof hij in een andere dimensie de grootste briljant aller tijden ontdekt heeft. Zijn ogen zijn er star op gericht. Zijn toupetje zit scheef, alsof iemand op het punt gestaan heeft hem te skalperen. Op zijn wit hemd zijn twee grote rozen in elkaar aan het overvloeien. Lucie knielt naast hem neer en slaat hem zacht tegen de wang.

‘Wies!’ kermt ze. ‘Wies!’ Dat maakt een einde aan de verlammende besluiteloosheid...

‘Een dokter, Victor!’ schreeuwt Ferre vertwijfeld. ‘Telefoneer naar een dokter!’

‘Godverdomme!’ zegt Victor radeloos. ‘Wat is dat hier nu feitelijk? Zijn jullie allemaal zot geworden?’ Hij komt achter de tapkast vandaan, bukt zich over Wies Boels, vloekt nogmaals... Dan loopt hij op een sukkeldrafje en jammerend naar het café.

‘Zou je de hulpdienst niet opbellen?’ vraagt Valentino. ‘De rijkswachters...’

‘Verdomme!’ vloekt nu ook Ferre. ‘Doe het dan zelf.’

Valentino springt van het podium en holt ook naar de deur.

‘En de pastoor?’ doet de vrouw van Gaston Teunen haar duit in het zakje.

‘Loop jij naar de pastoor, Mariëtte!’ gebiedt Ferre.

‘Is hij... dood?’ vraagt Dominique huiverig.

Eensklaps ruik ik de metaalachtige geur van buskruit. De ontzetting belet mij te spreken. Ik haal de schouders op, knik...

‘Als Nandje zich maar niet gaat verdoen,’ prevelt Ferre Bruggeman, wezenloos.

Gaston Teunen is naast zijn vrouw gaan staan. Hij houdt haar tegen. ‘Ik ga met Mariëtte mee,’ zegt hij. ‘We gaan naar de pastorie... en dan naar huis.’

‘Ja... maar...’ protesteert Ferre.

‘Je moet begrijpen dat wij hier niets mee willen te maken hebben, Ferre,’ zegt Gaston onthutsend zakelijk. ‘Ik ben ne-

ringdoende... middenstander. Ik wil op deze manier niet in het nieuws komen. Dat zou bijzonder slecht zijn voor mijn zaak.'

'En voor mijn zaak niet, zeker?' sluit Paul Moortgat zich bij hem aan. Hij legt zijn arm om de schouders van zijn perplexe vrouw. 'Kom, Josiane, wij zijn ook weg...'

'Ja... maar, neen hé!' roept Ferre. 'Jullie zijn hier de getuigen! Er zullen heel wat vragen gesteld worden. Je gaat ons toch niet in de steek laten, zeker?'

'Wij vertrekken ook,' zegt Gaby nu resoluut. Ze grijpt de futloze Dries, die als het ware één geworden is met de tapkast, bij de arm en trekt hem recht. 'Kom, ventje!'

'Jullie zijn lafaards!' zegt Ferre.

De lafaards trekken zich van zijn protest niets aan. Gehaast stappen ze naar de uitgang.

'Jullie zijn en blijven ooggetuigen!' roept Ferre hen radeloos na. 'Ze zullen beslist vragen wie hier aanwezig was. Ik zal hun de waarheid vertellen. Deserteurs!'

De deserteurs kijken niet eens meer om.

'Dat kan toch niet!' jammert Ferre.

'Ik ben ook neringdoende,' werpt Juul Verhulst op.

'Doe dan toch iets!' klaagt Lucie van Rossem. 'Je laat hem zomaar doodbloeden! In wat voor een wereld leven wij toch?'

'Hij is dood,' zegt Neel Mans. Hij grijpt de fles jenever van de tapkast en zet ze even aan zijn mond. 'Wie had nu ooit durven denken dat Nandje het méénde?' Blijkbaar herinnert de jenever hem eraan hoe liederlijk hij erbij loopt. Haastig steekt hij zijn hemd in zijn broek.

'Ferre, wij gaan ook naar huis, hoor,' zegt Jana Engelen. 'Van schoonmaken komt nu toch niets meer in huis. Het is bijna halfdrie.'

Het lijkt wel of Ferre op het punt staat een zenuwzinking te krijgen. 'Ja, laat mij hier alleen achter! Ik zal aan de rijkswachters wel vertellen wat er allemaal gebeurd is... God, hebben jullie nu geen greintje eergevoel?'

Juul lacht verlegen, idioot. Jana perst de lippen opeen, zichtbaar verontwaardigd. Ze hebben geen greintje eergevoel, zonder nog een woord te zeggen stappen ze op.

Victor is daar weer. ‘Zeg! Hela!’ roept hij woedend. ‘Wat is dat allemaal? Iedereen trapt het blijkbaar af. Jullie gaan mij toch niet met... de last laten zitten, hoop ik!’

‘Ik blijf hier!’ lalt Neel Mans. ‘Wees maar gerust, Victor! Op mij mag je rekenen.’

‘Gerust?’ broemt Victor. ‘Jij bent zo zat als een patat. Als de rijkswachters vragen wie jou zo dronken gevoerd heeft, zwijg je over mij, begrepen? Jij zou nog in staat zijn de schuld voor die rotzooi hier in mijn schoenen te schuiven.’

‘Eén ding zweer ik,’ zegt Ferre. ‘Nooit in mijn leven richt ik nog een feest in. Nooit!’

‘Kom,’ zeg ik tot Dominique. Ik neem haar bij de arm en leid haar naar onze vroegere zitplaatsen.

‘Jullie gaan toch ook niet weg, hoop ik?’ roept Ferre ons bijna uitzinnig na.

Ik stel hem gerust met een armgebaar. Als wij gaan zitten, is de pastoor daar. Hij heeft een zwarte regenjas aangetrokken over zijn piama. Hij gaat op de knieën bij Wies zitten. Daarna ontfermt hij zich over de klaaglijk huilende Lucie van Rossem. Dan komt er een man in een rood trainingspak aangestormd. Hij gebruikt slechts één knie als steunpunt. Hij legt zijn hand in de hals van Wies, en staat bijna onmiddellijk weer op. Zo gauw ben je dus dood verklaard. De rode kleur van zijn pak doet mij duizelen. ‘Wat een ellende,’ mompel ik. ‘Waarom ben ik toch niet bijtijds naar huis vertrokken?’

‘Wat moet ik dan zeggen?’ fluistert Dominique. Ze is nog steeds totaal van de kaart.

‘Jij hield me tegen,’ zeg ik wrevelig.

‘En jij hield mij tegen,’ repliceert ze.

Ik lach even, grimmig. ‘Als wij elkaar ontmoeten, is de duivel blijkbaar ook op de afspraak.’

Valentino is daar ook terug. ‘De hulpdienst is verwittigd,’ zegt hij. ‘De rijkswacht ook. Ik ga mijn installatie demonteren.’

‘Ik zal je helpen,’ zegt Neel Mans.

‘Laat maar!’ roept Valentino. ‘Help jij jezelf maar... of mevrouw ginder.’ Hij wijst naar Finne Poortmans, die tegen het podium is neergehurkt en met open mond lacht en huilt tegelijkertijd.

De dokter dient Lucie van Rossem een injectie toe.

‘En zeggen dat ik morgenochtend naar Verviers moet vertrekken,’ mompel ik binnensmonds. Dan zie ik dat Dominique geluidloos zit te schreien. Ik leg mijn hand op haar voorarm. ‘Over enkele dagen is dit alles een nare herinnering. Trek het je niet aan. Het stond gewoon in de sterren geschreven dat Wies Boels zo aan zijn einde moest komen. Hij wilde te veel halen uit de keelzak van de pelikaan...’ Ik zie dat de dokter ook Finne Poortmans helpt. ‘Heb je misschien doktershulp nodig?’

Ze schudt het hoofd. ‘Het zal wel gaan.’

‘Ik bel je morgenavond op.’

Ze schokschoudert.

‘Waarom niet?’

‘Ach...’

De pastoor komt op ons toe. ‘Verschrikkelijk!’ zegt hij. ‘Bij mijn weten is zo iets nog nooit in Tendelo gebeurd. En dan Nandje van Everbroeck nog... één van de edelmoedigste parochianen die ik heb. Ik moet maar laten horen dat bepaalde mensen het moeilijk hebben... en hij springt al bij, anoniem dan nog. Wies Boels moet hem vreselijk vernederd hebben. Er zijn overal grenzen, ook al zijn wij ons daar niet van bewust.’

Victor komt nu aandragen met de hoed van Dominique. ‘Ze zeggen dat die van jou is,’ zegt hij. Vervolgens richt hij zich tot de pastoor: ‘Wat een publiciteit voor “De Pelikaan”, nietwaar? Ik kan mijn zaak al evengoed sluiten...’ Hij brengt beide handen aan de slapen en gaat sleepvoetend weer naar de tapkast.

Dominique kijkt star naar haar hoed. ‘Ik kan hem wel in de voddenmand gooien,’ zegt ze.

En dan gaat alles razend snel. Twee brancardiers met een draagberrie komen binnengestormd. De dokter treedt hen tegemoet. Als bij toverslag verdwijnt de jachtigheid. En dan zijn de rijkwachters er. Terwijl de een begint te schrijven, kruipt de ander gehurkt rond Wies Boels. Ferre Bruggeman somt de namen van de deserteurs op. Daarna moeten wij naam en adres opgeven. Bijna opgelucht zie ik dat de brancardiers Wies Boels wegdragen.

‘Jullie hoeven niet te wachten op het parket,’ zegt Ferre. ‘Dat komt pas morgenochtend, denk ik.’ Hij drukt mij de hand. ‘Het spijt me ontzettend, Thierry. We zien elkaar nog wel... Breng jij Dominique even naar huis?’

Als wij de zaal verlaten, is Wies Boels nog een krijttekening op de vloer voor de tapkast. In het café is niemand meer. Voor de deur staan de bestelwagen van Valentino en de combi van de rijkswacht. Als ik haar naar mijn wagen wil leiden, zegt Dominique: ‘Laat ons te voet gaan.’

Gearmd lopen wij tot aan de woning van Ferre en Dahlia. ‘Hier woonde vroeger Seppe de Rademaeker,’ zeg ik, ‘de enige gemeentearbeider die Tendelo toen telde. Hij was ook de grafdelver van het dorp.’

‘Dat herinner ik me niet,’ zegt ze mat.

‘Ik wil je weerzien, Dominique...’

Ze knikt vaag. ‘Misschien.’

Ik zoen haar op beide wangen en eventjes op de mond. Ze laat willoos begaan. ‘Ik heb altijd van jou gehouden,’ zeg ik moeilijk.

‘We zullen zien,’ zegt ze. Ze zoekt de sleutel in haar handtas, draait zich om en opent de deur. Voor ze de deur dichttrekt, verschijnt er een zweem van een glimlach om haar mond.

Met de handen in de broekzakken loop ik weer naar mijn wagen. Als ik het portier open, slaat de torenklok... driemaal.

Ik werp nog een blik op ‘De Pelikaan’. Vaag onderscheid ik het embleem. In mijn jeugd was ‘De Pelikaan’ gekend om zijn trappist. De waard had twee glazen nodig om één flesje uit te schenken. Toen ik het laatste jaar van de humaniora volgde, nam papa me 's zondags in de voormiddag soms mee naar het café. Hij wilde mordicus dat ik leerde biljarten. Hij bestelde telkens één flesje voor ons beiden. Hij dronk zijn trappist puur, ik dronk de mijne met groseille... Ik zie nog het rozige schuim, de roodbruine gloed daaronder... Ik vond het beangstigend mooi. Omdat wij niet tevreden waren met wat wij in zijn keelzak vonden, pikte de pelikaan vandaag zijn hart open... Wij laafden ons aan zijn bloed, al te letterlijk. Ik snuif de koele lentelucht op en zucht. Ik geloof niet dat ik hier nog ooit zal weerkeren. Als ik voorbij het ouderhuis rijd, overdenk ik met bitterheid dat mijn jeugd nu wel definitief dood is. Zij die mijn jeugd bevolkten, hebben gedurende het voorbije halve etmaal finaal en fataal met elkaar en met mij afgerekend. Als kollegestudent moest ik ooit gedeelten van ‘Het Nibelungenlied’ van buiten leren. Er welt een strofe in me op:

‘In trouwe, vrouwe Kriemhild, het is al menig dag,

Dat ik der Nibelungen schatten niet meer zag.

Die lieten mijn heren werpen in de Rijn:

Daar zullen ze wis en zeker tot op de jongste dag nog zijn!’

En toch. Het licht van de nieuwe dag maakt de sterren onzichtbaar, maar doet ze niet verdwijnen. Illuzies, illuzies, illuzies.

Grobbendonk, 5 februari 1991